

İçindekiler

- Söz ve Eylemde Gündem.....	2
- Toplumsal ve Siyasal Gündemden.....	4
- Ne Yapmalı Üzerine - 3 - Murat Sağlam.....	18
- Emperyalizm ve Az Gelişmişlik Teorileri - N. Fırat.....	25
- Sınıfı Örgütlemek Sınıf İçinde Örgütlenmek - Ali Gök.....	30
- Kapitalist Sistemde Çözüm Aramak - Mustafa Özkan.....	33
- Sermayenin “Hafif Piyadeleri” Göçmen İşçiler - Nare Yıldırım...	35
- Kahramanca Mücadele Acı Yenilgi (Çeviri) - Bahman Azad.....	38
- “Bir çift güvercin” Ethel ve Julius Rosenberg - Gül Azur.....	56
- 12 Eylül Faşist Darbesi - A. Kızıltoprak	61
- Kışlık Saray - Nazım Hikmet.....	63

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Özcan Işık
Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Osmanağa Mahallesi, Kırtasiyeciler Sk.
No: 8 Kat:2 Kadıköy-İstanbul
İrtibat Tlf : 0216 347 87 09
Baskı tarihi: Kasım 2012
1.000 adet basılmıştır.
Basım yeri: Özdemir Matbaacılık, Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
Blok No: 145 Topkapı-İstanbul
Tlf. 0212 577 54 92

İletişim:

Web. www.sözveeylem.org

İstanbul: Tlf: 0216 347 87 09

İzmir: 847 Sk. No:32 Kat:2 Daire:7

Kemeraltı/Konak

Manisa-Turgutlu: Turan Mah. Kurultay
Sk. No:21 Kat:1 Turgutlu

Söz ve Eylemde Gündem

Komünist Teori Komünist Pratik

Kapitalizmin dünya krizi yeni bir devrimci altüst oluşun koşullarını olgunlaştırırken, reel sosyalizmin çözülüşü ile gelen tarihsel yenilgi ve bu yenilginin dağıtıcı etkisi, devrimci ve sosyalist hareketler üzerindeki etkisini hâlâ sürdürüyor. Yenilmiş olan işçi devletinin yenilgisinin toplumsal etkilerini üzerinden atamayan Marksist sol bu yenilginin nedenlerini, kendi tarihselliği içinde değerlendirmek yerine, ya kişiler üzerinden açıklamaya çalışıyor ya da bu nedenleri Marksizm'in sınıf mücadelesi, devrim ve parti teorilerinde arıyor. Sonu gelmez bu çaba onları örgütlü mücadeleden kopuk, yığınlardan uzak birer entelektüel geveze, pratikten bağımsız, teori üretme peşinden koşan “aydın” konumuna taşıyor. Ya da mükemmeliyetçi bir örgüt, parti ve grup anlayışına kendilerini hapsetiyorlar, mükemmel olmayı eylemsizliğin gerekçesine dönüştürüyorlar.

Marksizm-Leninizm’de sığınacak bir gedik aramak için, Mark, Engels ve Lenin’in eserleri didik didik ediliyor. Pratik için teorinin önemi kadar, teori için de pratiğin önemli olduğu unutuluyor. Teorinin yetersizliği savı pratikten kopuk, okuma odalarında, teori yaratma çabalarına dönüşüyor. Geçmişin hastalıklı ve

sorunlu örgüt biçimleri, Leninist parti ve devrim teorisini bu teorinin inkârı için bir argüman olarak kullanıyor. 1917 Devriminin önderi Lenin’in Marksizm’e en büyük katkısının parti teorisi, merkezi disiplinli bir savaş örgütünün yaratılması olduğu atlanıyor, atlanmak isteniyor.

Bugün okuma odalarında teori üretmekle meşgul olanların göremediği, Lenin’in “Güçsüz, tükenmiş ve geri bir ülkenin, dünyanın en güçlü ülkelerini nasıl yenebildiğini, bu tarihsel mucizenin altında yatan nedeni biraz düşünersek bunun merkeziyetçilik, disiplin ve ölçülemez özveri olduğunu buluruz.” sözlerinin gerçek içeriğini anlayamamalarıdır (Lenin Toplu Yapıtlar, İngilizce basım, s.447,1-aktarım işçinin sesi yayınları -Örgüt ve Örgütçü). Örgüt gerekliliği yaşamın her alanında karşımızdadır. Burjuvazi, işçi sınıfının karşısında, devlet ve tüm kurumları ile gittikçe merkezileşen ve yetkinleşen bir örgütler toplamı olarak yer alır. İşçi sınıfının bu muazzam mekanizma karşısındaki tek gücü toplumsal varlığıdır. Ancak bu toplumsal var oluş, bilinç ve örgüte dönüşmedikçe “terazinin kefesinde bir ağırlık oluşturamaz.” Komünist hareketin hem ideolojik hem de örgütsel dağınıklık içinde bulunduğu

bugün sınıf mücadelesinin önündeki ivedi görev, Lenin'in deyişiyle bir savaş örgütünün inşasıdır. Bu görev, koşulların zorluğuna bakmaksızın bugünden işe koyulmayı, böyle bir örgütlenmenin nüve taşlarını "tırnakla kazıyıp" oluşturma bilinç ve kararlılığını gerektiriyor. Tüm yoldaşlarımızın, 'bu dünyayı eleştirmek yetmez; değiştirmek gerekir' şiarını kendi belleklerinde içselleştirmesi ve bunun gereğini yerine getirmek üzere işe koyulması gerekir; bizi sınıfsız bir geleceğe taşıyacak olan budur. Onun için Komünistlerin vazgeçemeyeceği temel belgilerden bir tanesi örgütlü faaliyetin kendisidir. Bize düşen görev, bu faaliyeti yürütmeye hazır, devrimci komünist kadrolar olarak kendimizi yetiştirmektir.

Lenin'in dün söyledikleri hâlâ güncelliğini korumaktadır. "Gerçek şudur ki, toplum davaya uygun birçok insan yetiştirmektedir ama biz bunların hepsini kullanamıyoruz. Hareketimizin bu aşamada içinde bulunduğu kritik geçiş aşaması şöylece formüle edilebilir: Hiç adam yok ama gene yığınla adam var. Yığınla adam var çünkü işçi sınıfı, gittikçe çeşitlenen toplumsal katmanlar, her yıl kendi safları arasından, protestoda bulunmayı isteyen, dayanılmazlığı herkes tarafından anlaşılmamış olsa bile, her gün büyüyen bir yığının gittikçe daha derinden duyduğu mutlakiyete karşı mücadeleye güçleri yettiği kadar katkıda bulunmaya hazır, gittikçe artan sayıda hoşnutsuz kimse üretmektedir. Aynı zamanda adam yok çünkü önderlerimiz yok. Hem geniş ölçüde hem de birbiriyle eşit ve uyumlu bir biçimde en önemsizler dahil, bütün güçlerin kullanılması olanağını sağlayan bir çalışmayı gerçekleştirecek yetenekte siyasal önderler, yetenekli örgütçüler yok." (Lenin Ne Yapmalı Eriş yay. s.125). Evet, bugün de önümüzde duran görev Siyasal önderliği yaratabilecek Örgütçüler olabilmektir. Siyasal önderliği yaratabilecek ENTERNASYONALİST KOMÜNİST PARTİ'yi yaratabilmektir. Kendimizi profesyonel birer devrimci noktasına taşıyabilmek, yatıp kalkıp

önümüze koyduğumuz ivedi görevin sorumluluğunu bilincimize yerleştirebilmek, devrimci hareketin üzerindeki ölü toprağını atıp en geniş yığınlarla bağı oluşturabilmek ve bu bağı oluşturacak araçları yaratabilmek, yayını-mızı kolektif bir örgütleyici konuma yükseltip en geniş yığınlarla ulaştırabilmek. Tüm bunları ancak siyasal gündemi doğru takip eden, doğru yorumlayan ve sürece doğru eylemliliklerle cevap verecek bir örgüt ve eylem tarzı oluşturabilen devrimci bir kadro yerine getirebilir.

Yığınlardan kopuk bir devrimci mücadele olamaz, başarıya ulaşamaz. Yığınların içinde taze dinamik güçleri kazanmakla ENTERNASYONALİST KOMÜNİST PARTİ'Sİ'ni yaratabiliriz. Doğru teoriyi, doğru pratiğe ancak komünist öncü parti dönüştürebilir. O zaman yapmamız gereken şey, özveri ve cesaretle öne atılmak, daha büyük bir enerjiyle işe "dört elle" sarılmak, kendimizi bu ruhla yeniden örgütlemektir. Hayat bizi komünizme çağırıyor, bu çağrıya cevap vermek doğru özneyi yaratmakla mümkündür, bu mümkünü yaratmak zorundayız. Biliyoruz, mevcut durumumuz ve olanaklarımızla kıyaslandığında girdiğimiz işin ağırlığı büyük. Bu ağırlık ancak enerjimizi birkaç kata çıkarmakla karşılanabilir. Yapmamız gereken şey, doğru halkayı yakalayabilmek, bu halka üzerinden bir sonraki halkaya sıçramak, inatla bu yolda ilerlemektir. "İNANÇ, ÖZVERİ, EMEK, SARSILMAZ PARTİ DEMEK" şiarıyla önümüze koyduğumuz ENTERNASYONALİST KOMÜNİST PARTİ hedefini yaşama geçirebiliriz. Hayat bizden bunu bekliyor ve biz Türkiyeli komünistler bu deneyim ve birikime sahibiz. Yeter ki bunu yapacak irade ve enerjiyi gösterebileyim, yenildiğimiz yere bir kez daha girme, aynı bilinç ve sabırla yürüme kararlılığını gösterebileyim. Haydi yoldaşlar, "BİLİNÇLE, ÖRGÜTLE, EYLEMLE KOMÜNİZME" belgimizi yaşama geçirmenin zamanı!

Toplumsal ve Siyasal Gündem'den

— Düzenleyeler: Yusuf Erdem - Mustafa Kalyoncu – Ferda Kar

İzmir 4. Geleneksel Limontepe Halk Dayanışma Festivali

“Yıkım Değil, Çözüm İstiyoruz”

Her yıl gerçekleştirilen Geleneksel Limontepe Halk Dayanışma Festivali bu yıl “Yıkım Değil, Çözüm

İstiyoruz” şiarıyla gerçekleştirildi.

Doğal ve Kültürel Yaşam Girişimi, Halkların Demokratik Kongresi (HDK), KÖZ, Özgür Yaşam Eğitim ve Dayanışma Derneği ve Uzundere TOKİ Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından düzenlenen festival kapsamında gün boyu farklı etkinlikler yapıldı.

Bu yıl “Barınma Hakkı” teması ile gerçekleştirilen festival, İzmir’in yıkım bölgelerinden

biri olan Limontepe’de gerçekleştirildi. Limontepe halkı, “Yıkım Değil, Çözüm İstiyoruz” diyerek, evlerinin yıkılmasına izin vermeyeceklerini haykırdı.

“Barınma Hakkı” başlığı altında düzenlenen foruma İzmir’in Aktepe, Narlıdere, Buca, Kuruçeşme, Onur Mahallesi ve Kadifekale gibi farklı yıkım bölgelerinden emekçiler katıldı, deneyimlerini paylaştı.

Forumda söz alan avukat, şehir planlamacıları ve konuşmacılar, yaşam alanlarının “Afet Yasası” adı altında rantta açıldığını vurguladı. Rantın bütün yoksulların barınma hakkını elinden alacağına dikkat çeken konuşmacılar, tarım ve sit alanlarının da yıkım kapsamına alındığını belirtti.

“Bu yasayı çıkaranlar, emekçilerin temsilcisi değildir; onlardan, ezilenler lehine yasa çıkarmasını bekleyemeyiz. Sınıflarının çıkarlarına uygun hareket ediyorlar.” diyen konuşmacılar, emekçilerin evlerinin yıkılmasına izin vermelerini, bunun yolunun emekçilerin örgütlenmesinden ve örgütlü mücadelesinden geçtiğini, bunun için emekçi mahallerinin meclisler biçiminde örgütlenmesi, bu meclisler kanalıyla dayanışma ve mücadelenin süreklileştirilmesinin

önemi vurgulandı.

Forumun ardından Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM) müzik gruplarından Koma Agire Zerdeşt sahne aldı. Çalınan Kürtçe parçalar eşliğinde halaylar çekildi.

Yenikapı Tiyatro topluluğu da sergilediği bir sokak oyunuyla festivale destek verdi.

HDK ise “Sabahat Tuncel yalnız değildir!” şiarıyla alanda bir basın açıklaması gerçekleştirdi. “Ferman padişahınsa Sabahat Tuncel halkın vekilidir!” denilen basın açıklamasının ardından İstanbul’da yaşanan yıkım görüntülerini içeren “Ekümenopolis” isimli belgesel gösterimi gerçekleştirildi.

Festival, Aladdin Us ve Cevdet Bağca’nın konserleri ile sona erdi.

Festival süresince; Alınteri, Demokratik Halklar Federasyonu (DHF), Emek ve Özgürlük Cephesi (EÖC), Halkların Demokratik Kongresi Bileşenleri: BDP Karabağlar Kadın Meclisi, ESP, SDP, Söz ve Eylem; İHD Cezaevi Komisyonu, KÖZ, Mücadele Birliği, Özgür Yaşam Eğitim ve Dayanışma Derneği ve Suriye’de emperyalist müdahaleye karşı oluşturulan platform üyeleri stant çalışması yaptı.

Savaş Değil, Çözüm 1 Eylül İzmir Mitingi

1 EYLÜL dünya barış günü, İzmir’de son beş yıldan farklı olarak Gündoğdu meydanında yapılan “Demokratik çözüm istiyoruz” mitingiyle kutlandı. Miting, HDK’nin bir ay önce başlattığı demokratik çözüm kampanyasının tepe noktası olarak planlandı. Bu süreçte çeşitli etkinlikler ve örgütlenme çalışmaları yapıldı. HDK, İzmir emek komisyonun girişimiyle, 25 Ağustos’ta İzmir Tepekuile’de “İşçiler Emekçiler Demokratik Çözümü

Konuşuyor” adlı forum düzenledi. Ancak ne yazık ki bir aylık bir hazırlığa rağmen mitinge yeterli katılım sağlanamadı. Partiler, kitle örgütleri, kitlelerini alana taşımada yetersiz kaldı. Bu miting, bizim bir kez daha örgütlenme eksik ve zaaflarımızı görmemizi sağladığı gibi, bunları gidermenin yolunun da daha kararlı ve daha disiplinli örgütlenmeden geçtiğini gösterdi.

Maltepelili, Rantsal Dönüşüme Direniyor:

Ormanları, dereleri, sermayenin kullanımına sunan iktidar, şimdi de denizleri sermayeye pasta tabağı ile sunuyor. İstanbul'un silüetini değiştirmeye kararlı olan iktidar, Anadolu yakasında Haydarpaşa Port projesinden sonra Maltepe Port projesini de ısrarla sürdürüyor. Tüm hukuksuzluğa, tüm karşı çıkmalara rağmen, hiçbir bilimsel ve teknik kurulun onayı alınmadan yapılan sahil dolgu çalışması devam ediyor.

Bir milyon metrekareden daha büyük bir alanın toprakla doldurulması ve fay hattının dibinde oluşturulacak bu alanın miting ve festival alanı olarak halka bir nimet gibi sunulması, insanla doğayı iki ayrı şey gibi gören, doğa ile sermayenin uzlaşmaz niteliğidir. Bu pervasız-

lığa seyirci kalmayan Maltepe halkı, Maltepe Yaşam ve Çevre Platformu'nun 30 Eylül Pazar günü düzenlediği yürüyüş ve basın açıklamasında bulundu. Platform adına yapılan basın açıklamasında:

"80'li yılların sonunda yapılan dolgu ile tarihsel kimliğinde büyük bir yara alan Maltepe kıyılarının (deniz şeridi) yüzlerce metre daha doldurularak katledilmesine seyirci kalmayacağız. İnsanca, güvenilir, sağlıklı ve kimlikli alanlarda barınma hakkımızı sonuna kadar savunmaya devam edeceğiz. Kültürel, doğal ve tarihsel miraslarımızın göz göre göre yok edilmesine tepkisiz kalmayacağız." Denilerek yapılanlar ve yaşananlar bir kez daha kınandı.

Sendikalara Saldırı İşçileri Yıldırıamaz!

Bağımsız Tekstil işçileri sendikasının basın açıklaması

Basına ve dost kurumlara;

Istanbul Şirinevler’de faaliyet gösteren, yoksul bırakılan İşçi ve İşsizlerin örgütü Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası (BATİS) temsilciliği 13.10.2012 Cumartesi saat 13.00’de 15 sivil polis tarafından basıldı. Sendika binasının bulunduğu sokağı trafiğe kapatan polisler “Suçluları arıyoruz” bahanesiyle, ellerinde arama kağıdı dahi olmadan yaklaşık 4 saat boyunca sendikanın altını üstünü getirdiler. Evrak ve Klasörleri yerlere saçtılar, bilgisayarları söktüler, sendikada yaklaşık 7 sendika gönüllüsü ve ziyaretçisinin üstünü zorla aradılar. Terör estirdiler. Saat 17:00 gibi arama

kararı getirerek sendika binasını terk eden polisler, sendika bilgisayarlarının harddisklerini ve BATİS’in son bir haftadır hakları için mücadele ettiği, Şeker Tekstil işçilerinin listesini de yanlarında götürdüler. Şeker Tekstil işçileri geçen hafta toplu olarak işten atılmış, iş yeri önünde BATİS öncülüğünde eylem yapan işçilere, Şeker Tekstil patronunun adamlarının saldırısı sonucu bir sendika aktivisti hafif yaralanmış ve sendikamız, Şeker Tekstil hakkında suç duyurusunda bulunmuştu. Sendikamızın Şirinevler temsilciliğine yapılan bu saldırı; yoksullaştırılan, gelecekleri çalınan; işçilere, işsizlere, güvencesizlere yönelmiş bir saldırı, bir devlet terörüdür. Sendikamız nezdinde sınıf örgütleri gözden düşürülmeye, sermayeye karşı dik duran sendikaların kolu kanadı budanmaya çalışı-

lıyor. Gönüllülerimiz korkutularak sendikamız yalnızlaştırılmak isteniyor. Sendikamızın işçilerle, emekçilerle kurduğu sağlam bağlar kopartılmaya çalışılıyor. AKP'nin "ileri demokrasisi" işçilerin sendikalaşmasının önünü kesmek için bin bir kurnazlık peşindedir. Bunun için işçilerin aleyhine düzenlenen sendika yasası meclistedir. Fakat onlara bu da yetmiyor! Devletin kolluğu sendikamıza saldırıyor. Bağımsız sendikalarımızda gönüllülerin fedakarlık ve emeğiyle var ettiğimiz BATİS'imizi kriminalize etmek, dayanışmacılarını, gönüllülerini, işçileri ürkütmek, sendikamızı öcüleştirecek tecrit etmek istiyorlar.

Ama şunun iyi bilinmesi gerekir ki, gerçek bir işçi örgütü hiçbir zaman susturulamaz.

Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası (BATİS) sadece işçilik hakları için değil, her bakımdan yoksullaştırılan hayatımızda işçilerin ayakta kalma mücadelesinde dayanışmayı gönüllülerle beraber örmekte; işçi sendika omuz omuza sermaye düzenine karşı dik durmakta, mücadele yürütmektedir. Bundan sonra da yılmadan pes etmeden, baskılara boyun eğmeden sınıf mücadelemiz sürecektir. Bağımsız Tekstil

İşçileri Sendikası (BATİS) kurulduğu tarihten itibaren, Kayıtdışı kayıt içine almak için mücadele eden, Sendikaların önündeki engellerin kaldırılması için mücadele eden, Sendikaların kaldırılması için anayasa mahkemesinde dava açıp mücadele eden, Asgari ücretin yükselmesi için danıştayda dava açıp mücadele eden, İş "kazası" cinayetlerini önlemek için mücadele eden, Yapılan zamları protesto edip engellemek için mücadele eden, Uluslar arası ILO sözleşmelerinin uygulanması için mücadele eden, Sigortasız işçi çalıştıran işverenlerle sürekli mücadele eden, İşçilerin kıdem tazminatlarını ödemediği için işverenlerle mücadele eden, Güvencesiz işçilerin güvencesi olarak mücadele eden, sermaye sınıfı işverenler tarafından yoksul bırakılan işçi ve işsizlerin sokaktaki, fabrikadaki, işçinin yanındaki örgütüdür. İstanbul Şirinevler temsilciliğimize yapılan saldırıyı, devlet terörünü kınıyor, Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası (BATİS) Genel Yönetim Kurulu olarak baskılar bizi yıldırılmaz diyoruz.

Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası (BATİS)

Genel Yönetim Kurulu

Mücadele Ruhu Güçleniyor

Eylül sayımızda Güney Afrika'daki Marikana madeninde, ekonomik taleplerle greve giden işçilere, polisin ateş açması sonucu 34 işçinin öldürüldüğünü, haber olarak vermiştik. Ölen arkadaşlarıyla birlikte başlattıkları bu greve tüm polis baskılarına rağmen devam eden Lonmin madeni işçileri, platin çemberi olarak bilinen ve 6 bin işçinin çalıştığı Marikana maden ocaklarının direniş sembolü oldular.

Lonmin şirketinin grevdeki işçilere yönelik

"Madene girmezseniz işten atılırsınız!" tehditlerine, işçiler: " Birlik halinde hareket ediyoruz, eğer çoğunluk yarın iş başı yaparsa ben de yaparım. Eğer çoğunluk işe dönmezse ben de çalışmam; çünkü bir kısmımız yas tutarken benim çalışmam mümkün değil." diye karşılık verdi. "Bütün grevler işçilere, ancak savaş sıkıntılarıyla karşılaştırılabilecek korkunç sıkıntılar verir." sözü tam da bugün Marikana maden işçisinin durumunu anlatmaktadır. 6 hafta süren grevden sonra, Lonmin madencilik şirketi işçi-

leri, yüzde 22 maaş zammını kabul ederek grevi bitirdiklerini açıkladılar.

Lonmin işçilerinin ateşlediği fitil, bölgedeki diğer maden ocaklarının dinamitini ateşledi. Rustenburg bölgesinde bulunan Amplats platin madeni bölgesinde düzenlenen gösteriye, polis plastik mermiyle müdahale etti. Lonmin işçileriyle aynı hakları talep eden işçiler, bu hakları alana kadar eylemliklerine devam edeceklerini söylediler. Ekonomik mücadele, işçilerin iş-

verenlere karşı işgüçlerini daha iyi koşullarda satmak için verdiği kolektif bir mücadeledir. İşçileri politik mücadeleye çekmede önemli bir araçtır. Sınıf mücadelesinin gerilere düştüğü, örgütsüzlüğün kendini her gün hissettirdiği, sınıf kazanımlarının tek tek gasp edildiği şu günlerde, benzeri direnişler, yükselecek sınıf mücadelesinin ateşleyicisi olacaktır.

Sorun Kapitalist Düzenin Kendisidir:

Emperyalist- Kapitalist sistemin içinde bulunduğu krizi ulusal ölçekte değerlendirmek ve krizi ülkelerin yanlış ekonomik planlarına bağlamak, burjuva ideologlarının sistemi aklama için sığındıkları bir sığınaktır. Yoksul halkların, ezilen sınıfların farklı sistem arayışlarını engellenme çabasıdır. Emperyalist-Kapitalist sistemin kurmuş olduğu

üretim ağı, kendini, elektrikteki kısa devre misali vurmaktadır.

Krizler, ulusal kriz olmaktan çıkmış, uluslararası bir durum kazanmıştır. Kriz dönemleri işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişkileri gün yüzüne çıkartır. Dünyada yaşanan kriz, sermayeyi, her gün yeni bir 'paçasın kurtarma' paketi açıklamaya zorluyor. Ücretlerin düşürülmesi,

işten çıkarmalar, emek yoğunluğunun artırılma çabaları, mücadelelerle elde edilen sendikal ve sosyal hakların budanmaya çalışılması, sermayeyi bataktan kurtarma yolu olarak uygulamaya konurken, emekçileri, yoksul halkları batağa iterek daha da yoksullaşmalarının önünü açıyor.

Avrupa'nın birçok ülkesinde sermayenin bu anlamdaki müdahaleleri, işçi sınıfının, emekçilerin etkin eylemlerle püskürtülmeye çalışılıyor. Ve birçok ülkede, taktiksel de olsa burjuvaziye geri adım atmaya zorluyor.

Çizme Su Alıyor- İtalya

İtalya'nın Sardunya adasındaki ülkenin tek kömür madeni olan Carbosulcis madeninin Amerikalı sahibi tarafından, yüksek maliyet nedeniyle kasım ayında kapatı-

geri çekmesini sağladılar. Madenciler yerin altında bir hafta süren eylemlerine son verdiler. İşsizlik oranlarının son 12 yılın en yüksek seviyelerine ulaştığı ülkede gençlerin yüzde 35'i

lacağı kararı madenci işçileri harekete geçirdi. Madenin kapatılmasıyla binin üzerinde işçinin işsiz kalacağını söyleyen işçiler, kömür madenini işgal ettiler. Yerin 373 metre altında, patlayıcı maddelerle eyleme başlayan işçiler, maden dışındaki diğer işçilerin de protestolarıyla hükümetin geri adım atmasını , kapatma kararını

iş arıyor. Ülkenin iki büyük işçi sendikasının çağrısıyla çeşitli meslek gruplarına dahil 30 bin işçi eylül ayı sonunda grev kararıyla sokaklara çıktılar.

Troyka” Kiskacında Yunanistan

Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Birliği ve IMF’den oluşan “Troyka” kurumlarının vereceği 39,6 milyon dolarlık “yardım”, Yunanistan Hükümetinin emekçilere yönelik yeni saldırılarını koşullu-

söylenen Türkiye’de çok önceden sessizce yürürlüğe girdiği bir gerçektir. Önümüzdeki dönem, Yunanistan emekçilerinin çetin mücadelelerine sahne olacaktır.

yor. Troyka, Yunan Hükümeti’nden, verilen borçlar karşılığında asgari ücretin sabitlenmesi, çalışma saatlerine serbestlik getirilmesi, günlük dinlenme süresinin 11 saate çekilmesi, sabah ve öğle vardiyalarının süre sınırlandırılmalarının kaldırılması, haftada 6 gün çalışma gibi taleplerde bulunuyor.

Krizle çalkalanan Yunanistan’da şimdi gündeme gelen bu önlemlerin, krizin teğet geçtiği

Eylül ayı sonunda yapılan grev, yeni kurulan hükümet için çetin günlerin habercisidir. Kamu çalışanlarının düzenlediği bu greve binlerce kişi katılılarak, parlamento önünde toplanarak hükümeti protesto ettiler. Kamu Çalışanları Konfederasyonu’nun düzenlediği grevde okullar ve devlet daireleri kapanırken, otobüs hatlarının, protestocuları taşımak için açık kalması, sınıf dayanışmasının bir grev anındaki önemli bir örneğidir.

Eylemler Hükümete Geri Adım Attırdı Portekiz

Avrupa'nın krizle çalkalanan diğer bir ülkesi Portekiz'de, hükümetin sosyal güvenlik kesintisini %11'den %18'e çıkarma kararına karşı çıkan emekçilerin geniş katılımlı eylemi, hükümeti geri adım

başkaldırısına yol açar. Devrimci öncü partiden yoksun olan İşçi sınıfının bu başkaldırıları, burjuvaziye manevra fırsatı sağlamaktadır.

Bütün bunlar Avrupa'da kapitalist özel mülkiyetin ölüm çanları çaldığının işaretleridir.

atmaya zorladı. Artan tepkiler üzerine açıklama yapan Cumhurbaşkanı, borç krizini gözden geçirerek kemer sıkma politikalarını gevşetebileceğini açıkladı.

Başbakan da İşçi ve İşveren temsilcileri ile görüşerek, yeni vergi politikalarında iyileştirme yapılabileceğini söyledi. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, burjuvazinin bu tür dönemsel geri adımları olacaktır. Bir yanda zenginliğin diğer yanda sömürünün, işsizliğin, sosyal eşitsizliğin artması, zorunlu olarak İşçi sınıfının

Mülksüzleştirilenlerin, mülksüzleştirileceği zaman gelmiştir. Mülksüzler ayaktadır, eksik olan mülksüzlerin kendiliğinden mücadelesini, bilinçli- örgütlü bir mücadeleye dönüştürecek ve kitlelerin başında zafere yürüyecek devrimin öncü gücünün, devrimci partinin yaratılmasıdır. Komünistlere düşen görev, kitlelerin mücadelesine övgüler dizmek değil, bu mücadeleyi zafere taşıyacak öncü örgütü örgütlemektir.

Derinleşen Kriz, Çatırdayan Ulus- Devlet İspanya

Diğer Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi, İspanya’da da krizin etkileri gün geçtikçe büyüyor. İspanya, altı bini aşkın emekçinin katılımı ile düzenlenen parlamentoyu işgal eylemi, polisle eylemciler arasında şiddetli çatışmalara sahne oldu.

%25 işsizlik oranı, küçülen ekonomi ve giderek derinleşen krizle ekonomik gerileme dönemine girdi.

Hükümetin kemer sıkma politikalarına karşı tepkiler büyüyor. Maden işçilerinin geçtiğimiz aylarda başlattıkları eylemlilikler hız kesmeden kamu sektörü ve özel sektör emekçilerinin gösterileriyle devam ediyor. Geçtiğimiz günlerde

Gösteride 20 kişi gözaltına alınırken, çok sayıda kişi de polisin kullandığı plastik mermilerle yaralandı.

Parlamento önünde içerideki milletvekillerine:

“Siz bizi temsil etmiyorsunuz, dışarı çıkın !” diye seslenen eylemciler,

“Bu eylemle politikacılara, ekonomik kurtarma programının bir intihar olduğunu kabul etmediğimizi ve gerçekleşmesini önlemek için çaba göstereceğimizi duyurmak istiyoruz.” dediler. İspanya polisi artan eylemlilikler karşısında, ihbarcılık mekanizmasını gündeme getiriyor. Oluşturduğu mail hattıyla, eylemlere

katılanların ihbar edilmesini istiyor.

İspanya’daki kemer sıkma politikalarına diğer bir karşı duruş da öteden beri bağımsızlık isteyen Katalonya Bölgesi’nden geldi. Krizin faturasını ödemek istemeyen Katalan halkı,

“Kendi kaderini tayin hakkını icra etmenin zamanı geldi.” diyor.

Kaza Değil , Katliam

Kapitalizmin hüküm sürdüğü ülkelerde, kötü çalışma koşullarına mecbur bırakılan işçiler, emekçiler işyerlerinde her gün ölümlü bir kaza ve yaralanmayla karşı karşıyalar. Özellikle düşük ücretli işgü-

retim alanları durumundadır. İşçiler ekonomik durumları gereği, her türlü kötü koşulda çalışmaya mecbur bırakılıyorlar.

Eylül ayında Pakistan’da kötü koşullarda üretim yapan iki fabrikada, katliam benzeri ka-

cünün bulunduğu az gelişmiş ülkelerde bu koşullar kölelik düzenini aratmayacak düzeyde. Aşırı nüfus ve yoksulluğun had safhada olduğu bu ülkeler, sermaye açısından, özellikle emek yoğun ürünlerin üretilmesi için vazgeçilmez

zalar meydana geldi. Ülkenin ekonomik başkenti olarak kabul edilen Karaçi’de bir tekstil fabrikasında çıkan yangında, işyerinden çıkmayan 236 işçi yanarak hayatını kaybetti. 450 kişinin çalıştığı fabrikada, pencerelerin demir

parmaklıklarla kapalı olması, yangın merdiveninin bulunmaması, kazayı katliama dönüştürdü.

Pakistan'dan diğer bir yangın haberi de bir

ayakkabı fabrikasından geldi. Lahor şehrinde bulunan fabrikada çıkan yangında 35 işçi yaşamını kaybetti.

Sınıf Mücadelesi Baskı ve Provokasyonla Engellenemez:

Ortadoğu'da burjuvazinin "Arap Baharı" diye duyurduğu sözde demokrasi müdahalelerinin gerçek amacı ortaya çıkıyor. Ortadoğu'da yaşayan halkların mevcut düzenden yana olmaları gibi bir durum yoktu ama ayağa kalkanların emperyalist güçlerden bir demokrasi talepleri de yoktu. Sömürülen, ezilen yığınların istemleriyle sömürücülerin amaçları farklıydı. Onlar sokaklara çıktılar ama kazananlar yine kanla beslenen egemenler oldu. Bir kez daha yaşayıp gördük ki kitlelerin kendiliğinden eylemleri ne kadar büyük ve etkili olursa olsun devrimci bir öncünün olmadığı koşullarda sonuç almaya yetmiyor; tarihteki benzer örneklerinde olduğu gibi, savaşıyan halk ama kazanan burjuvazi oluyor.

Ortadoğu, zengin enerji kaynakları ve dünya ticaret yolları üzerindeki konumuyla emperyalist egemenlik için denetlenmesi önemli bir bölge, önemli bir rekabet alanı. Bu yüzden emperyalist devletler arasında her güç değişimi bu bölgeye bir savaş olarak yansıyor. Bölgenin çok dinli ve çok etnisiteli yapısı emperyalist provokasyonları ve savaşları kolaylaştırıyor. Halklar birbirine kırılırırken kazanan hep emperyalistler oluyor.

Bölgede son birkaç yıldır yaşananlar, emperyalistlerin ve onların taşeronu burjuvaların işinin eskisi kadar kolay olmadığını gösteriyor. Bu yüzden gelenler gidenleri aratmıyor; bölgede ağır politik hava, savaş, baskı ve sömür, şiddetlenerek sürüyor.

Mısır, Tunus ve Fas'ta sendika yöneticileri baskılara maruz kalıyorlar. Kimileri tutuklanırken kimileri işlerinden atılıyorlar. Ulusal güvenlik uy-

durmacasıyla, Fas Liman İşçileri Sendikası Genel Sekreteri Said Elhairech tutuklandı. Üç aydır cezaevinde tutulan genel sekreterin kefaletle serbest bırakılması reddedildi. Mısır'da uluslararası gıda devi Kraft'ın bir çikolata fabrikasında beş sendika yöneticisi, ücretlerinin ödenmemesini protesto eylemlerinden sonra işten çıkartıldı.

İşçiler ve emekçiler, tüm baskılara rağmen hak arama eylemlerine devam ediyorlar. Mısır'da havayolları çalışanlarının grevleri, şehir içi ulaşım sektöründe çalışanların genel grev ilanı, maaşlarının artması için sokaklara çıkan öğretmenlerin eylemi ve 1 Ekim tarihinde ülke genelinde grev kararı alan Tabipler Sendikası'nın eylemleri iktidarı zorluyor.

Ortadoğu'nun küçük ülkesi olan Filistin'de de emekçiler ayakta. İşçiler ve emekçiler hayat pahalılığını protesto ederek Filistin yönetiminin başkanı Selam Feyyad'ın istifasını istiyorlar. Filistin'de kamu çalışanları, maaşlarına yeni bir düzenleme getirilinceye kadar grevlerine devam edeceklerini açıkladılar. Ortadoğu'da işçi ve emekçilerin eylemleri ile bunalan iktidarlar, "Müslümanların Masumiyeti" filmi ile bir nefes aldılar. Film, Ortadoğu ve Asya'nın birçok ülkesinde protestolara sebep oldu. Filmin ABD'de yaşayan iki Mısırlı Kıpti'nin (Kıptiler Mısır'ın Hristiyan dinine mensup yerli halkıdır) teşviki ile İsrail asıllı bir Amerikalı tarafından çekildiği söylentisi, bizlere, çok da yabancı olmadığımız kirli oyunları hatırlatıyor. Özellikle Ortadoğu ülkelerinde yakın bir gelecekte, etnik ve dinsel kargaşanın halkları bölmek için kullanılacağı olasılığı uzak görünmüyor.

Allende : Tarih bizimdir ve tarihi halklar yazar.

Laura Bécquer Paseiro / Granma

Bu, sizlere hitap etmek için son fırsatım olabilir. Hava Kuvvetleri, Portales ve Corporación Radyolarının kulelerini bombalamış bulunuyor. Sözlerim, si-tem değil, hayal kırıklığını yansıtıyor ve kendi yeminlerine ihanet edenler için ahlaki bir ceza olacaklar. (...) Bu gerçekler karşısında, işçilere sadece şunu söyleyebilirim: İstifa etmeyeceğim. Tarihin bu dönüm noktasında, halkın bağlılığının karşılığını hayatımla ödeyeceğim. (...) Onların gücü var, bize zorla boyun eğdirebilirler fakat toplumsal süreçler suç işleyerek veya güç kullanarak durdurulamazlar. Tarih bizimdir ve tarihi halklar yazar.”

Bunlar, Şili Başkanı Salvador Allende’nin halkına son sözleriydi. Latin Amerika’da ikinci bir sosyalist hükümete izin vermek istemeyen USA’nın nefretiyle öldürülen bir devrimcinin yüreklendirici sözleri.

11 Eylül 1973’te Şili, Allende başkanlığındaki anayasal Halk Birliği hükümetine karşı bir darbenin haberleriyle uyandı. CIA tarafından desteklenen bazı Silahlı Kuvvetler mensupları, La Moneda Sarayı ve Hükümet binasını basarak, zaten bilinen bir gerçeği doğrulamış oldu-

lar: ABD hükümeti, demokratik süreci kesintiye uğratmak ve Şilililere gerçekten bağlı olan bu düşmanı(!) Saray’dan uzaklaştırmak için elinden gelen her şeyi yapacaktı.

ABD için, en önemli sanayilerden başla-yarak gelirin yeniden dağılımını ve ekonomik reformları, ayrıca geniş kapsamlı bir tarım reformunu öngören bir siyasi program, kabul edilemezdi.

Başkan Richard Nixon’un (1969-1974) ulusal güvenlik baş danışmanı Henry Kissinger, “Neden burada oturup kendi halkının sorumsuzluğu yüzünden bir ülkenin komünist olmasını seyretmek zorunda olduğumuzu anlayamıyorum.” diyordu. Ona göre, 1970’te seçimleri kazanan siyasi bir koalisyon olan Halk Birliği’ne oy veren binlerce Şilili, “sorumsuz” insanlardı.

Bu senaryoda ABD, genellikle hareket ettiği şekilde davrandı: (hükümeti) gözden düşürme kampanyalarını finanse etmek, kamuoyunu manipüle etmek ve ülkeyi tecrit etmek için ekonomik ambargolar uygulamak ve iç istikrarsızlığı körüklemek. Bazı belgeler, Nixon’un keyifli bir

şekilde “ belki % 10 şansımız var ama Şili’yi kurtarmalıyız! ... Bunun getireceği riskler beni ilgilendirmiyor...kullanabileceğimiz 10 milyon dolar daha var...” dediğini kaydediyorlar.

Bir hükümete karşı bu kadar kötü niyetli olmak niye? Washington’un gözünde Allende, jeopolitik sahneyi sallayan ve mülksüzler için kurulan halk birliğiyle (yerleşik) doktrini havaya uçuran bir provokatör, anayasal olarak seçilmiş bir Marksist’ti.

Şili darbesi, askerlerin kendi anayasalarına, kendi Başkanlarına, kendi halklarına ihanet etmeleri anlamına geliyordu; bu darbe faşizmin yükselişine, Allende’nin yaptıklarının ve Şili demokratik işçi hareketinin sistematik bir biçimde yok edilmesine ve son olarak, neoliberal dönemde, vahşi kapitalizmin ilk modelinin teşvik edilmesine yol açarak ülke tarihinin en karanlık bölümlerinden birini başlattı.

İşlenmesinden 39 yıl sonra bu suçun hatırlanması, bu kadar zaman sonra toplumsal süreçlerin devam ettiğinin ve o büyük Şililinin, Salvador Allende’nin, “ halkın çizdiği, daha iyi bir toplumu kurmak için özgür insanlığın geçeceği büyük yollar” olarak betimlediği yolları açmaya devam edeceğinin kesinliğine sahip olmak anlamına geliyor.

Salvador Allende’yi saygıyla anarken, devrim yapmayı amaçlamadan ‘devrimci’ olunamayacağını bilmek, Marksist- Leninist örgütlenmeyi sağlamadan emperyalist saldırıların püskürtülemeyeceğini kavramak; buradan hareketle, sağ oportunist ve reformist anlayışları deşifre etmek en önemli görevlerimizdir. İşte o zaman ‘tarihi halklar yazacak’tır.

Ne Yapmalı Üzerine -3

Kendiliğindenlik ve Bilinçli Örgütlü Eylem

Murat Sağlam

Kapitalizmi var eden tarihsel – toplumsal süreç, aynı zamanda onun yok oluş koşullarını da yaratır. Bu koşullar, üretici güçlerdeki gelişmeye bağlı olarak gelişen ve olgunlaşan üretimin toplumsal karakteri ve üretim araçlarından yoksun mülksüzler sınıfının oluşması ve büyümesidir. Ancak komünist toplumun, kapitalist toplum içindeki bu öğeleri, içinde hareket ettikleri kapitalist kabuğun kırılmasıyla, özgürleşerek yeni bir toplum- komünist toplum – kurucu öğeleri haline gelebilirler. Bunun nasıl gerçekleşeceği, kapitalist üretim ilişkilerinin şekillenmeye başladığı andan itibaren, bir yandan teorik çabanın, öte yandan da pratik mücadelenin konusu olmuştur.

Henüz kapitalist üretim ilişkisinin gerçek içeriğinin ortaya konulamadığı bu aşamada, teorik çaba daha çok soyut insana dayalı adalet, özgürlük ve eşitlik ilkesine dayalı burjuva kavramlar üzerinden ortaya konulmaya çalışıldı. Pratik çaba ise doğrudan mülksüz sınıfın (işçi sınıfının) kendi mücadelesiyle ortaya konuldu. Makine kırılcılığından başlayan bu mücadele, başkaldırıları, isyanları vb. biçimlere bürünerek sürdü. Her iki çabanın yetersizliği, bir yandan soyut insana dayalı adalet, özgürlük ve eşitlik duygusu üzerinden bir cennet yaratılamayacağı, öte yandan ne kadar güçlü olursa olsun,

kapitalizme duyulan öfkeye dayalı isyan ve başkaldırıların, yöntemle yürütülmediği, uyumlaştırılarak merkezileştirilemediği durumda, sonuç alıcı olamayacağı, bizzat bu sınıf mücadelesinin kendisi tarafından doğrulandı.

Kapitalizmin yıkılarak yeni bir toplumun kurulmasına yönelik bu teorik ve pratik çabanın yöntemleştirilerek devrimci bir sürece dönüştürülmesi Marx ve Engels tarafından gerçekleştirildi. Marx ve Engels teorik çabayı, soyut varsayımlar, niyetler, hurafeler ve mitlerden arındırarak bilimsel temeller üzerinde yeniden kurdular. Böylece pratik mücadeleye sadece yöntem sağlamakla kalmadılar, bu mücadelenin başarı koşullarını da ortaya koydular ve toplumsal tarihi kör güçlerin, yanılsamaların tarihi olmaktan çıkararak, insanın bilinçli ve örgütlü eyleminin tarihi haline dönüştürdüler.

Marx ve Engels, Alman İdeolojisi’nde Komünizmin, “ne yaratılması gereken bir durum ne de gerçeğin kendisine göre düzenlenmek zorunda olacağı bir ülkü” olmadığını, komünizmin “bugünkü durumu ortadan kaldıran gerçek hareket” olduğunu ve bu hareketin kapitalist toplum içinde “fiilen var olan öncüllerden” doğduğunu belirterek bu öncülleri üretici güçlerin gelişmesi ve mülkiyetten yoksun bir sınıfın (işçi sınıfı) ortaya çıkması olarak betimler-

ler. (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay. S.63 -64)

Marx ve Engels yine aynı eserlerinde, kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin tarihsel materyalizme dayalı net bir anlatımını ortaya koyarlar:

“ Bu geliştirmiş bulunduğumuz tarih anlayışı en sonunda bize şu sonuçları da verir : 1 – Üretici güçlerin gelişmesinde öyle bir aşama gelir ki bu aşamada, mevcut ilişkiler çerçevesi içinde ancak zararlı olabilen, artık üretici güçler olmaktan çıkıp yıkıcı güçler haline gelen (makine kullanımı, para) üretici güçler ve dolaşım araçları doğar ve bu, bir önceki olaya bağlı olarak kazançlarından yararlanmaksızın toplumun bütün yükünü taşıyan, toplumdan dışlanmış ve zorunlu olarak bütün öteki sınıflara açık bir muhalefet durumunda bulunan bir sınıf doğar; bu sınıf, toplum üyelerinin çoğunluğunun meydana getirdikleri bir sınıftır; köklü bir devrim zorunluluğunun bilinci, komünist bir bilinç olan ve elbette ki kendileri de bu sınıfın durumunu gösterdikleri zaman başka sınıflarda da oluşabilen bu bilinç, bu sınıfın içinden fıkkırır. 2 – Belirli üretici güçlerden bazı koşullar içinde yararlanılabilir ki bu koşullar, bu sınıfın sahip olduğu şeyden ileri gelen toplumsal gücü, düzenli olarak her çağa özgü devlet tipinde idealist biçimde pratik ifadesini bulur; bunun içindir ki her devrimci savaşım, o zamana kadar hükmetmiş olan sınıfa karşı yönelir. 3 - Daha önce bütün devrimlerde eylem tarzı değişmemiş kalıyordu ve yalnızca bu eylemin başka türlü bir dağılımı, işin başka kişiler arasında yeni bir bölüştürülmesi söz konusuydu: Komünist devrim, bunun tam tersine, daha önceki eylem tarzına karşı yönelmiştir. İş yok eder ve bütün sınıfların egemenliğini sınıfların kendisiyle birlikte ortadan kaldırır; çünkü bu devrim, artık toplum içinde bir sınıf olarak ele alınmayan ve daha şimdiden artık bugünkü toplum içindeki bütün sınıfların, bütün milliyetlerin vb. yok oluşunun ifadesi olan bir sınıf tarafından gerçekleştirilir. 4- Yığın içinde bu komünist bilincin yaratıl-

ması için ve yine bu işin kendisinin de iyi bir sonuca götürülebilmesi için insanların yığınsal bir değişikliğe uğraması zorunlu olarak kendini ortaya koyar; böyle bir biçim değişikliği ise ancak pratikteki bir hareketle, bir devrimle yapılabilir; bu devrim demek ki yalnızca egemen sınıfı devirmenin tek yolu olduğu için zorunlu kılınmamıştır, ötekini deviren sınıfa, eski sistemin kendisine bulaştırdığı pislikleri süpürmek ve toplumu yeni temeller üzerinde kurmaya elverişli bir hale getirmek olanağını ancak bir devrimin vereceği için de zorunlu olmuştur.” (A.g.e, s. 69 – 70)

Marx ve Engels’ten yaptığımız ve kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin bütünsel bir açıklamasını ortaya koyan bu uzun alıntıda şu noktaların altı özellikle çizilmelidir:

1- Tarihsel-toplumsal gelişmenin yönünün komünizme doğru olduğu, komünizmin kaçınılmazlığının kapitalist gelişme, sınıf ilişkileri ve sınıf mücadelesi dışında aranamayacağı,

2- Bu gelişmeyi sağlayacak komünist bilinç ve eylemin maddi temelinin işçi sınıfının kapitalist toplum içindeki konumu ve bu konumun sınıfsız toplumla olan bağlantısında olduğu, sınıf kökeninden bağımsız olarak bu durumu kavrama ve bunun için mücadele etmenin komünist olmak için yeterli olacağı,

3- Kapitalizmden komünizme geçişin, eski topluma karşı bir devrim olmaksızın kendiliğinden gerçekleşmeyeceği, bu devrimin doğrudan hedefinin egemen sınıf ve onun siyasal iktidarı – devlet olması gerektiği,

4- Devrimin ancak işçi öncülüğünde, devrimci bir dönüşümle gelebileceği; devrimin sadece egemen sınıfı devirmek için değil, sınıfsız toplumun kurulması için de zorunlu olduğu...

Bu yazı dizisinin bir önceki bölümünde belirtildiği gibi, Engels, sınıf mücadelesinin üç biçiminden söz eder: teorik, siyasal ve pratik ekonomik mücadele. Zaferin bu üç mücadelenin uyumlu ve merkezi tarzda yürütülmesine

bağlı olduğunu vurgular. Bu üç mücadele biçimi içinde teorik ve siyasal mücadele, bir bütün olarak işçi sınıfının toplumsal kurtuluşunun temellerini, koşullarını, araç ve yöntemlerini ortaya koyar ve birbirinden kopuk olarak ele alınamaz. İşçi sınıfı açısından siyasal mücadele teorik temellere dayandırılmadan yürütülemeyeceği gibi, siyasal biçimlere bürünmeyen salt teorik bir mücadele de maddi bir güce dönüşmez. Marx ve Engels, “Tarihin, dinin, felsefenin ve bütün öteki ideolojilerin devindirici gücü, eleştiri değil, devrimdir.” (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay. S.72) diyerek teorik mücadeleyle siyasal mücadele arasındaki bu bütünlüğü çarpıcı bir biçimde ortaya koyarlar.

Üçüncü mücadele biçimi olan ekonomik mücadele, işçilerin kapitalistlerle giriştikleri günlük mücadeledir. Bu her üç mücadele biçimi de işçi sınıfının sermaye ile ilişkisinden doğar. İşçi sınıfı, sermayenin oluşum ve birikim sürecinde hem sermayenin bir bileşeni hem de karşıt kutbu

olarak yer alır. Sermayenin bir bileşeni olarak sermaye hareketinin devamını, sermayenin üretimi ve yeniden üretiminde belirleyici bir rol üstlenirken, sermayenin karşıt kutbu olarak

sermayenin ortadan kaldırılmasının toplumsal gücünü oluşturur. İşçi sınıfının sermaye ile olan bu ilişkisi, onun mücadelesinin birbirinden farklı bilinç ve örgütlülük düzeyleriyle ayrılan farklı biçimlerini belirler.

Siyasal mücadele alanı işçi sınıfının devrimci değişiminin gerçekleştiği gerçek mücadele alanıdır. Her siyasal mücadele karakteri gereği egemen sınıfa yönelik bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadelede işçi sınıfı, ekonomik mücadelesiyle doğrudan ulaşamayacağı farklı mücadele bilinç ve örgütlülüğüne, farklı mücadele biçim ve araçlarına ihtiyaç duyar. İşçi sınıfına bu yeni mücadele biçim ve araçlarını bilimsel komünizm sunar. İşçi sınıfının değişimi için zorunlu olan bu araçlar, toplumsal değişim için de bir zorunluluktur.

Ekonomik mücadelede işçi sınıfı, sermayenin bir bileşeni olarak hareket eder. Sermayenin genel eğilimi olan ücretlerin en aşağıya, asgari sınıra düşürülmesine karşı, ücretlerin ve iş koşullarının korunması ve iyileştirilmesi için mücadele eder. Bu mücadele, emeğin sermaye ile yan yana gelişiyi başlar, çeşitli biçimlerden – yardım sandıkları, kooperatifler vb. – geçerek bugünkü biçimine – sendikalara – ulaşır. İşçi sınıfının kendi yaşam koşullarını koruma refleksinden doğan bu mücadele, birincisi kendiliğindendir; işçinin mevcut konumunu koruma ve iyileştirme bilinci dışında dışarıdan herhangi bir teorik ve siyasal itkiye ihtiyaç duymaz. İkincisi, bu mücadele mevcut ücretlilik sistemine dokunmadığı ölçüde bir kısırdöngü yaratır.

Sermayenin var oluş koşullarına dokunmadığı için, ne ölçüde başarılı olursa olsun, işçinin sermayeye bağımlılığını perçinler. Ancak işçi sınıfı, bir sınıf olarak davranmayı, sınıfsal da-

yanışmayı, kendisini bölen rekabet karşısında birleşmeyi, güçle kazanma arasında bağ kurmayı ve en önemlisi de bu kısır döngüyü kırma zorunluluğunu bu mücadeleler sırasında kavrar.

İşçi sınıfı, sermayenin karşıt kutbu olarak, emek – sermaye ilişkisine son verecek toplumsal gücü oluşturur. Ancak işçi sınıfı, kendi nesnel konumunun ona yüklediği bu görevi kendi nesnelliği içinde kalarak gerçekleştiremez. Bizat bu durum, işçi sınıfının sınıf olarak bir değişime uğramasını şart koşar. Bu değişimin alanı ise siyasal mücadele arenasıdır.

Siyasal mücadele alanı, işçi sınıfının devrimci değişiminin gerçekleştiği gerçek mücadele alanıdır. Her siyasal mücadele, karakteri gereği, egemen sınıfa yönelik bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadelede işçi sınıfı, ekonomik mücadeleleriyle doğrudan ulaşamayacağı farklı mücadele bilinç ve örgütlülüğüne, farklı mücadele biçim ve araçlarına ihtiyaç duyar. İşçi sınıfına bu yeni mücadele biçim ve araçlarını bilimsel komünizm sunar. İşçi sınıfının değişimi için zorunlu olan bu araçlar, toplumsal değişim için de bir zorunluluktur.

Marx ve Engels, Alman İdeolojisi’nde, toplumsal devrimin zorunlu koşulu olan bu sınıfsal değişimi şöyle ifade ederler: “Tarihte dönemsel olarak meydana gelen devrimci sarsıntının mevcut her şeyin temelini devirmeye yetecek güçte olup olmayacağını belirleyen şey, çeşitli kuşakların hazır olarak buldukları yaşam koşullarıdır; tam bir alt üst oluşun maddi öğeleri, bir yandan mevcut üretici güçler, öte yandan da devrimi, yalnız geçmiş toplumun özel koşullarına karşı değil, daha önceki “yaşamın üretiminin kendisine karşı, bu üretimin temeli olan “faaliyetlerin tüm toplamına” karşı yapan devrimci bir yığın oluşmasıdır. Eğer bu koşullar yalnızca, pratik gelişme için, bu alt üst oluş ideasının daha önce binlerce kez ifade edilmiş olması, komünizm tarihinin kanıtladığı gibi, hiçbir önem taşımaz.” (A.g.e, s. 72)

Yine Engels, Anti-Dühring’de işçi sınıfının

tarihsel rolü ve bu rolü gerçekleştirme koşullarına değinerek şunları yazar: “Bu dünyayı kurtarma işinin üstesinden gelmek... işte modern proletaryanın tarihsel görevi. Bu işin tarihsel koşullarını ve bu yoldan niteliğini derinliğine irdelemek, bugün ezilen sınıf olan, bu işi görmekle görevli sınıfa, kendi öz işinin koşulları ve niteliği üzerine bilinç vermek... İşte proleter hareketin teorik dışavurumu olan bilimsel sosyalizmin görevi.” (Engels, Anti-Dühring Sol Yay. s.450)

Lenin, Marx ve Engels’in yukarıda açıkladığımız görüşlerini “ Ne Yapmalı” da “bilimsel komünizm ile işçi hareketinin birliği” olarak kısa ve özlü bir biçimde ifade eder. (Lenin, Seçme Eserler, Cilt II, İnter Yay. s. 23)

Bu alıntılardan da anlaşılacağı gibi, ne Marx ve Engels ne de onların oluşturdukları teorik temel üzerinden devrim ve parti teorisini geliştirip yetkinleştiren Lenin, kapitalizmden komünizme geçişi kendiliğinden bir süreç ve bu sürecin toplumsal gücünü oluşturan işçi sınıfını da kendiliğinden devrimci bir sınıf olarak ele aldılar. İşçi sınıfının tarihsel rolünü – kapitalizmin yıkılması, sınıfsız toplumun kurulması - bu sınıfın tarihin herhangi bir evresindeki öznel durumundan değil, onun kapitalist üretim ilişkileri karşısındaki nesnel konumundan hareket ettiler. İşçi sınıfının tarihsel görevini yerine getirme kapasitesini (potansiyelini) bu nesnel konumda görerek onu modern toplumda kapitalizmi yıkabilecek “gerçek devrimci tek sınıf” olarak tanımladılar. (Komünist Manifesto, Öncü Kitapevi, s.54)

Marx ve Engels’e göre, kapitalizm var olabilmek ve varlığını sürdürebilmek için sadece işçi sınıfını yaratmak ve büyütmeyle kalmaz, onun eline kapitalizmi yok edecek silahı da verir. Bu silah, ‘bilimsel komünizm’dir. Sermaye üretim sürecinde sermayenin gücü olarak yer alan işçi sınıfı ancak bu silahı etkin bir biçimde kullanarak tarihsel süreçteki özne rolünü oynayabilir.

Marx ve Engels'in, işçi sınıfını "kapitalizmin mezar kazıcısı" olarak nitelemeleri ve aynı anlama gelmek üzere, "işçi sınıfının kurtuluşu yine işçi sınıfının kendi eseri olacaktır" vurgusu ancak bu çerçevede kavranılabilir. Tarihte hiçbir sınıf kendi kurtuluşunun koşullarını kavramadan, bunun gerekli kıldığı araçlara sahip olmadan kendi devrimci rolünü oynayamaz.

Kapitalist üretim ilişkisi karşısındaki konumundan hareketle işçi sınıfının "kapitalizmin mezar kazıcısı" olduğu ne kadar nesnel bir belirleme ise bu görevin pratikte yerine getirilmesi de o kadar öznelidir. Burada işçi sınıfı açısından sorun nesnenin özneleşmesi sorunudur. Tıpkı doğada olduğu gibi, potansiyel enerjinin dış bir itiyile her şeyi alt üst eden kinetik enerjiye dönüşmesidir. Toplumsal alanda bu dış itiyişçi sınıfına bilinç ve örgütlülük öğelerini veren bilimsel komünizmdir. Yine aynı şekilde toplumsal kurtuluş bir bilinç ve eylem haline dönüşmeden önce "tarihsel bir olgudur." "Belirli bir çağda devrimci fikirlerin varlığı, daha önceden devrimci bir sınıfın varlığını varsayar." (Marx-Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay. s. 81) Devrimci fikirler – bilimsel komünizm – bu sınıfın nesnel varoluş koşullarından fişkirir.

Bilincin Oluşumu: Altyapı - Üstyapı İlişkisi

Bilincin maddi temeli, oluşumu ve işlevi başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Biz burada, bu yazının kapsamı içinde konuya kısaca değinmekle yetineceğiz. Marx ve Engels bilincin maddi temeli, oluşumu ve işlevi konusunu Alman İdeolojisi'nde ayrıntılı bir biçimde incelediler. Marx, Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı'ya yazdığı önsözde, Alman İdeolojisi'nde ortaya koydukları görüşleri özlü bir biçimde özetler: "Varlıklarının toplumsal üretiminde insanlar; aralarında, belirli, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü toplumun iktisadi yapısına, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasi üstyapı-

pının üzerinde yükseldiği somut temeli teşkil eder. (altyapı y.) Maddi hayatın üretim tarzı; toplumsal, siyasi ve genel olarak entelektüel hayat sürecini şartlandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir, tam tersine onların bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklarıdır." (Marx, Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı, Sol Yay. s.23)

Marx ve Engels'e göre, madde ile bilinç, toplumsal varlık ile toplumsal bilinç arasındaki ilişki, ilk olarak, bir belirleyen ve belirlenen ilişkisidir. Bilincin maddeden bağımsız bir var oluş koşulu var olmadığı gibi, bir tarihi de yoktur. İkinci olarak madde ile bilinç arasındaki ilişki (etken ve edilgenlik ilişkisi), felsefi olarak idealizme, siyasi olarak da burjuva ideolojisine varır.

Marksist bilgi teorisi, toplumsal bilincin oluşumu, altyapı – üstyapı ilişkileri vb. dün olduğu gibi, bugün de Marksizm'e saldırının önemli alanlarından biri olmuştur. Kapitalizmden komünizme geçişte işçi sınıfının, devrimci mücadelenin temel toplumsal gücü olamadığını, bu süreçte sınıf olarak devrimci bir rol oynayamayacağını ileri sürenler de tam tersine, işçi sınıfının devrimci bir değişime uğramadan bu görevi kendiliğinden yerine getirebileceğini öne sürenler de dönüp dolaşıp hep Marksist bilgi teorisinde bir açık kapı bulmaya, Marx, Engels ve Lenin'in bu konudaki düşüncelerini birbirinin karşısına koymaya çalışmışlardır. Marksizm'e, "Marksizm'in içinden" yöneltilen bu saldırıların en yaygın olanı, Marx ve Engels'in altyapıyı etken, üstyapıyı ise edilgen olarak belirledikleri iddiasıdır. Marksizm'e karşı tümüyle idealist bir çerçeveden yöneltilen bu saldırılara en etkili cevabı Marx'ın ölümünden sonra Engels ve Lenin verdiler.

Engels, C. Schmidt'e yazdığı 27 Ekim 1890 tarihli mektupta üstyapının (devlet, hukuk, felsefe, din, ideoloji vb.) altyapı ile ilişkisi ve altyapı üzerindeki etkisini ayrıntılı bir biçimde ele aldı. Yine Engels'in F. Mehring'e yazdığı 14 Temmuz 1893 tarihli mektup ise

hem bir özeleştirir hem de saldırılara bir cevap niteliğindedir: "... Doğrusunu söylemek gerekirse Marx ile benim yazılarımızda her zaman yeterince vurgulamayı başaramadığımız ve bu yüzden eşit olarak suçlu olduğumuz bir şey var. Şöyle ki her şeyden önce biz, politik, hukuksal ve diğer ideolojik kavramları ve bu kavramlar aracılığıyla doğan eylemleri, temel ekonomik olgulardan çıkarmaya asıl önem verdik. Ancak, bunu yaparken, biçimsel yanı – bu kavramların vb. oluşma tazını - içerik uğruna ihmal ettik. Bu durumda, bize karşı olanlara – Paul Bart bunun çarpıcı bir örneğidir – yanlış yorumlar ve çarpıtmalar için elverişli bir fırsat yarattık... Güya biz, tarihte rol oynayan çeşitli ideolojik alanların bağımsız tarihsel bir gelişimi olduğunu inkâr etmekle bunların, tarih üzerine bir etkisi bulunduğunu da inkâr ediyorduk. Bunun kaynağı neden ile sonucu kaskatı zıt kutuplar olarak gören ve karşılıklı etkileşimi hiç hesaba katmayan yaygın diyalektik karşıtı görüştür. Tarihsel bir ögenin, en sonunda başka ekonomik nedenler tarafından meydana getirilir getirilmez, kendisinin de tepki gösterdiğini, çevresi ve hatta kendisinin doğuran nedenler üzerinde etkili olabildiğini bu beyler çoğu kez kasten unutuyorlar." (Marx – Engels, Seçme Mektuplar, Evrensel Basım Yay.s. 111 – 113)

Engels'ten sonra Lenin de Marksizm'e yöneltilen bu aynı saldırıya 'Materyalizm ve Ampiryokritisizm' de şöyle cevap verir:

" Genel olarak varlık ile genel olarak bilinç nasıl özdeş değilse, toplumsal varlık ile toplumsal bilinç de özdeş değildir. İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinde bilinçli varlıklar olarak davrandıkları olgusundan hareketle toplumsal bilincin toplumsal varlıkla özdeş olduğu sonucu çıkartılamaz. Ancak karmaşık bütün toplumsal biçimlerde, özellikle kapitalist toplumsal biçimlemede, insanlar, birbirleriyle ilişkilerinde, aralarında kurulan toplumsal ilişkilerin ve ilişkilerin gelişmesine hükmeden yasaların vb. ne türden olduklarının bilincinde değildirler. Örneğin tahılını satan köylü, dün-

ya pazarında dünyanın bütün tahıl üreticileriyle "ilişki" içine girmiş olur ama o, ne bunun bilincindedir ne de bu alışverişin temelini oluşturan toplumsal ilişkilerin türünün bilincindedir. Toplumsal bilinç toplumsal varlığı yansıtır, Marx'ın öğretisi budur." (Lenin, Materyalizm ve Ampiryokritisizm, Sol Yay.s.361)

Marx, Engels ve Lenin'den yaptığımız bu alıntıların özeti, " Fikirlerin, tasarımların ve bilincin üretimi, ilkin doğrudan ve dolaylı bir biçimde insanların maddi faaliyetine ve maddi ilişkilerine bağlı" olduğu, bunun "gerçek yaşamın dili" olduğu (Alman İdeolojisi, Sol Yay.s.44), "ortam ve koşulların" "insanları yarattığı kadar", "insanların da ortam ve koşulları yarattığı"dır. (a.g.e, s.72) Eğer toplumsal bilinç toplumsal varlıktan bağımsız bir var oluşa sahip değilse toplumsal bilinç toplumsal varlığın bir ürünü, bir yansıması ise ve "insanlar mevcut oldukları sürece böyle" kalacaksa, (a.g.e,56) buradan çıkan sonuç, komünizm bilincinin, bu bilinci doğuran toplumsal koşullardan ve bu koşulların bir ürünü olan işçi sınıfından bağımsız olarak ele alınamayacağıdır. İşçi sınıfının toplumsal varlığıyla doğrudan ilişkili olmasına rağmen, komünist bilincin bu sınıf içinde neden kendiliğinden oluşamayacağı sorunu, ilkin bilincin oluşum süreciyle, ikinci olarak da emek – sermaye ilişkisinin örtülü niteliğiyle bağlantılıdır.

Toplumsal bilinç toplumsal varlığı, bilincin varlığı yansıması gibi, ancak yaklaşık olarak yansıtır. Maddenin derinlerine inildikçe, bütün bağlantıları ve ilişkileri açığa çıkarıldıkça bu yansıma gerçeğe daha yakın bir hal alır. Engels bilincin oluşumunda ortaya çıkan bu yanılsamaları şöyle açıklar: " Ekonomi politik ve diğer yansımalar tıpkı insan gözündeki yansımalar gibidir; yoğunlaştırıcı bir mercekten geçerler ve bu nedenle de ters, baş aşağı görünürler; yalnız imgeyi ayakları üstüne oturtacak bir sinir sistemi burada yoktur. Para piyasasındaki insan, sanayideki ve dünya piyasasındaki hareketi ancak paranın ve borsanın tersyüz olmuş yansı-

ması olarak algılar ve böyle olunca sonuç, ona göre neden halini alır.” (Marx – Engels, Seçme Mektuplar, Evrensel Basım Yay.s. 104) Bu yanılsamalı durum, emek sermaye ilişkisi için geçerlidir. Kapitalizm öncesi sınıflı toplumlar- da, bir sonraki toplumun üretim ilişkileri, mev- cut toplumun bağrında oluşmaya ve gelişmeye başlar. Örneğin kapitalist üretim ilişkisi feodal toplumun içinde oluşur.

Bu durum yükselmekte olan sınıfa, kendine ait üretim ilişkilerine daya- lı belirli bir bilinç ve ör- gütlülük ögesi kazandı- rır. İşçi sınıfı kapitalist toplum içinde böyle bir üretim ilişkisine sahip olmadığı gibi, mevcut üretim ilişkisi de işçi- nin ondan doğrudan bir bilinç elde etmesini de perdeler. Marx kapitalist ücret sistemine dayan- dırdığı ve sermayenin mistifikasyonu olarak adlandırdığı bu durumu şöyle açıklar : “... işçi ücretini çalıştıktan son- ra aldığından ve ayrıca kapitaliste verdiği şeyin kendi emeği olduğunu bildiğinden, işgücünün değeri ya da fiyatı, ona, zorunlu olarak, bizzat emeğinin fiyatı ya da de- ğeri gibi görünür... İşte

bu yanlış görünümdür ki ücretli emeği emeğin öteki tarihsel biçimlerinden ayırt eder. Ücretli- lik sistemi temeli üzerinde, ödenmemiş emek bile ödenmiş emek gibi görünür.” (Marx- Engels, Seçme Yapıtlar, Cilt II, Sol Yay. s.71 – 72)

Bu gizem kapitalist ilişkiyi tersyüz ederek, sanki emekle sermaye eşit koşullar ve haklar altında ortaklaşa üretim sürecine katılıyor, or-

tak bir meta üreterek, üretim sürecine yaptıkları katkıyı eşit olarak bölüşüyormuş gibi bir görün- tü yaratır. Bu yanılsama içinde işçinin gerçekte kendi nesneleşmiş emeği ile (üretim araçları) girdiği ilişki ona, sermaye ile ilişkisi olarak gö- rünür.

Bu yanılsama içinde, işçinin kendi koşulları içinde kalarak elde et- tiği şey, iş koşullarının olumsuzluğu ve ücret- lerle ihtiyaçlar arasın- daki oransızlık ve buna karşı mücadele (ekono- mik mücadele) zorunlu- luğudur. Kapitalist ücret sisteminden doğan bu yanılsama, ulus mistifi- kasyonu (ulusun sınıfla- rı birbirine bağlayan bir bağ olarak sunulması) ile burjuva ideolojisinin egemen konumuyla des- teklenir ve kemikleşiri- lir.

İşçi sınıfının bu ya- nılsamadan kurtuluşu, kendi kurtuluşunun ko- şullarını kavramak ve buna uygun araçları yaratmakla olanaklıdır. Bunu ona sunan da bi- limsel komünizmdir.

Bundan hareketle, Lenin, İşçi sınıfının kur- tuluşunu, bilimsel ko-

münizmle işçi hareketinin birliği olarak tanım- lar. (Devam edecek.)

**işçi ücretini çalıştıktan
sonra aldığından ve ayrıca
kapitaliste verdiği şeyin kendi
emeği olduğunu bildiğinden,
işgücünün değeri ya da
fiyatı, ona, zorunlu olarak,
bizzat emeğinin fiyatı ya da
değeri gibi görünür... İşte
bu yanlış görünümdür ki,
ücretli emeği emeğin öteki
tarihsel biçimlerinden ayırt
eder. Ücretlilik sistemi temeli
üzerinde, ödenmemiş emek
bile ödenmiş emek gibi
görünür.”**

Emperyalizm ve Az Gelişmişlik Teorileri

N.Fırat

Kapitalist – emperyalist yapının tanımlanması üzerine yürütülen çalışmalarda, bir önceki sayıda iki eğilimin varlığına dikkat çekmeye çalıştık, Bunlardan birincisi, kâr oranının ille de kapitalistlerin yatırım sürecini tehlikeye düşürecek bir düzeye inmesi gerekmediğini söyleyen ve sistemin ebediyen süreceği çıkarsamasını yapan sağ reformcu anlayış ve buna karşı devrimci olmak adına kâr oranlarının düşmesinin genel bir bunalımla sonuçlanacağını iddia ederek ekonomik felaketçi (katastrof) sol sekte anlayış. Her iki anlayışın da aynı ortak zeminden hareket ettiğini ancak her iki teorinin de savrulmalara yol açtığını görmek gerekiyor. Lenin’ in farkı ise temel teorik önermelerinde aynı zeminden ziyade daha farklı bir düzeyden teorisini kurmuş olmasıdır.

Emperyalizm, kapitalist sistemin bir üst aşaması olarak ekonomik ve politik değişimlerin yanı sıra farklı toplumsal düzeyler üzerinde de oldukça niteliksel sayılabilecek değişimlere neden olmuştur. Merkez-çevre kutuplaşması emperyalist dönemde yeniden şekillenmiştir. Merkez ve çevre kavramlarının bir arada kullanımı bu kavramın, emperyalizm kavramını yumuşatmak ya da dezenforme etmekten ziyade, sermayenin akışı ve bu süreçte kurduğu ilişkiler ile ilgili olduğunu görmek gerekir. Marx’ın Alman işçilere söylediği ‘‘anlatılan

senin hikâyendir’’ lafzının bir diğer uyarlaması da Almanya’nın gelecekteki resmi, imgesi olarak görülenin İngiltere olduğuydu. Yani Alman kapitalizmi, İngiltere’nin yolunu bir şekilde izleyerek kapitalistleşecekti. Diğer bir deyişle İngiltere, Almanya’ da kendi geçmişini görecekti. Bugün Klasik burjuva iktisadın savunucuları, halen emperyalizm teorilerini, ekonomik politik bir süreç olarak görmedikleri ölçüde ‘‘Azgelişmişlik’’ kavramını bir ‘‘kalkınma süreci’’ olarak öngörmektedirler. İlk önce geleneksel toplum, sonra azgelişmişlik, daha sonra da gelişmiş ülke kategorisi. Yani azgelişmiş ülkeler zaman içerisinde gelişmiş ülkeleri yakalayacak performansa sahip olacaklar, şeklindeki kurgu hala temel kabuldür. Bu teorilerin eleştirisi başka bir yazının konusu olmakla beraber söylenecek temel eleştiri, Emperyalizm kavramının ekonomik politik ve toplumsal süreçleri içeren bir kavram olduğudur.

Serbest rekabetin yerini tekelin alması ve meta ihracının yanı sıra sermaye ihracının belirginleşmesi, dünya ölçeğinde merkez –çevre ilişkilerini, buna ilişkin yapılanmaları yeniden biçimlendirdi. Lenin’in, ‘‘Materyalizm ve Ampiryokritisizm’’de söylediği ‘‘Eğer elimizde yöntem olarak diyalektik ve tarihsel materyalizm olmasaydı bugünü çözmek için yetmiş tane Marx olsaydı baş edemezdi.’’ dediği dünya yeniden şekillenmiştir. Emperyalist merkezlerde

aristokrat bir işçi tabakası oluşurken, çevre ülkeler içinde bir kalkınma, modernleşme modeli olarak azgelişmişlikten gelişmişliğe sıçrama ancak sistemde köklü altüst oluşları gerektirir ki bu teorik olarak mümkün gözükse de pratikte ancak gelişmiş ülkelerin gelişmişliklerinin bir bütün olarak dumura uğramasıyla gerçekleşme olanağı bulabilir. Çevre ülkelerde elde edilen kârın(artığın) emperyalist merkezlere akışı eşitsiz bir gelir dağılımını daha da pekiştirmiştir. Emperyalizmin beş temel özelliğinin yanı sıra toplumsal süreçlerde yarattığı değişime işçi aristokrasisi ve azgelişmişlik kavramları da eklenmiştir. Ancak bu beş temel tez olmadan bahsettiğimiz bu iki nokta anlamsızdır. Emperyalizm tartışmalarının bir diğer zorunlu sonucu da “azgelişmişlik” kavramının tartışılmasıdır.

Azgelişmişliği somut olgular zinciri olarak görmemizi sağlayan faktörler şunlardır:

Küçük üreticiliğin yaygın olduğu merkez ülkeler zincirine göre oldukça geri ve yaygın bir tarım,

Emperyalist devletlerden bağımsız olmayan bir kapitalist gelişme ve asalak toprak zenginleri sınıfı,

Genellikle merkezle kurduğu ilişki itibarıyla, merkezin ihtiyaçlarına göre şekillenmiş bir sanayi ve hammadde üretimi, yine merkez ülkelere ait tekellerin iç pazara yönelik tüketim malları üretimi,

Temel sanayi ürünlerinin ihracatında genellikle yabancıların elinde bulunan ihracat sektörü ve küçük üreticilerin ürünlerini pazarlayan küçük tacirlerden oluşan şişkin ve yaygın bir hizmet sektörü,

Emperyalist ülkelerdeki finansal yapı tarafından kontrol edilen bir finans sektörü.

Bu faktörlerin birçoğunun bir arada bulunması, bir ülkenin azgelişmiş ya da gelişmiş olduğunun kesin ölçütü vermese de soruna bakışta bir kolaylık sağlayacaktır.

Azgelişmişlik ve Emperyalizm Üzerine Tezler:

Azgelişmişlik ve emperyalizm arasındaki bağları tartışan birçok teoriden biri, “bağımlılık ekolu”dür. Bu ekol, klasik burjuva iktisadın modernleşme teorilerini çürütmeye yönelik bir kalkış noktasından hareket etmesi itibarıyla değerlidir. Bu ekolün klasik burjuva iktisada yönelik en önemli eleştirel tezi ise, “dünya kapitalizmi, gelişkin güçlü merkezler ve bunlara bağlı çevre ülkelerden oluştuğu” tezidir. Azgelişmişlik, kapitalistleşme sürecinde önceki bir durumu anlatmaz, bağımlı kapitalist bir ilişkinin sonucu olarak ortaya çıkar. Bu anlamda klasik burjuva iktisadın evrimci bakış açısını reddeder.

Bu okulun savunucuları arasında öne çıkan isim A.G. Frank’tır. Frank’ın teorisinin temel ilkesi, meta ihracı süreçlerine ilişkindir. Frank’a göre Emperyalizm ticarileşmiş tekeldir. Bu çerçevede, merkez ya da gelişmiş kapitalist ülkenin, çevre ülkeye yönelik adaletsiz bir değişim politikası yürüttüğü iddiasına dayanır. Çevre ülke olarak adlandırılmış ekonominin, gelişkin ekonomi ile kurduğu ilişkinin azaltılması sonucu bağımlılık ilişkilerinin azalacağı öngörülür. Temel olarak bu alana ilişkin örnek, Japonya’da 1870’li yıllarda gerçekleşen meici * restorasyonudur. Bu süreç, tarımın hızla mülksüzleştirilmesi yoluyla sermaye birikiminin kentlerde toparlanmasını sağlayarak kapitalist gelişmenin önünü açmıştır. Japonya, Frank’a göre, Batı ile kurduğu işbirliği sürecinde değil, onunla yürüttüğü rekabet süreci sonrasında emperyalist bir aşamayı gerçekleştirmiştir. Frank’a göre, azgelişmişlikten kurtulma yolu, Japonya örneğinde olduğu üzere, kapitalist Batı ile ilişkilerin kopartılmasını ve rekabeti gerektirir.

Gelişkin ekonominin, azgelişmiş ekonomi ile kurduğu ilişkide sürekli bir istismar söz konusudur. Merkez, çevreyi kendi ürettiği sana-

yi ürününe muhtaç etmektedir. Çevre ülkeden tarımsal ürünler, hammaddeler ya da yeterince işlenmemiş mallar ihracatına karşılık sanayi malları satan merkez, çevre ülkenin kendi iç dinamiği ile gelişmesine engel olmaktadır. Ancak çevre ülke daha ucuza mal edilmiş ürünleri, kendi üretim tekniği ile benzer fiyata üretmediği ölçekte satın almak zorundadır. A.G. Frank, diğer yandan belirli bir süreç olarak merkez ülkelerle kurulan ilişkinin bir devrim ya da yaşanacak bir kriz ortamının ve benzer sıkıntıların az gelişmiş ülkeye gelişme şansı verebileceği iddiasındadır. (<http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=&makaleid=3938>)

Kriz sürecinde yatırım mallarının değerinin düşmesinin, ithalatın çevre ülke için ucuzlamasını getireceği düşünüldüğünden, tarımsal ürünlerin tüketilmesinin de zorunlu olması dolayısıyla bu tür bir şansın oluşacağı düşünülmektedir. Frank bu alanda “Az gelişmişliğin Gelişmesi” adlı makalesinde Brezilya örneğini verir. Buna makaleye göre, Brezilya 1929 krizi ile ikinci dünya savaşı arasında oldukça yüksek bir gelişmişlik süreci yakalamıştır. Örnek olarak verilen kent ise Sao Paolo’dur. 1930’larda Latin Amerika’nın en büyük sanayisinin bu kentte kurulduğu düşünülecek olursa bu kentin gelişkinliğinin Brezilya’nın gelişkinliğine de etki etmesi gerekiyordu. Ancak Brezilya’nın diğer bölgeleri az gelişmiş kalmaya devam etmiştir. Ayrıca yüksek düzeyde sanayileşmenin gerçekleşiyor oluşu az gelişmişliği ortadan kaldırmaktadır. Savaş sonrasında ABD sermayesi tarafından yeniden uydulaştırılan bu kent, Latin Amerika’nın en yüksek nüfusuna sahip kentlerden bir tanesidir. Sao Paolo’nun bu gelişkinliği, ülkenin bütününe yansımamış hatta Brezilyanın diğer bölgelerini de kendine göre uydulaştırmıştır. Yani toparlanan artığın ülke dışına çıkmasından az önceki toplanma istasyonu bu kent olmuştur. Frank, benzer çalışmayı Arjantin’de Buenos Aires için de yapmıştır. Kriz ve savaş dönemlerinde bu iki kentin benzer büyüme dinamikleri sağladıklarını anlatır. Diğer yandan

Asya kaplanları olarak adlandırılan Çin Hindi ülkeleri ile ilgili makalesinde 1997 yılına değin, Kuzey Kore’ye karşı ideolojik açıdan halen önemini koruyan yoğun Amerikan yardımı ve devlet- tekel ortaklığının önemli bir açılımı olarak Güney Kore’nin önemli hamleler yaptığını tespit eder. Ancak Uzak Asya menşeli son krizin, nispi gelişkinliklerine rağmen, krizle beraber, Batı’nın bu ülkeler üzerinde hegemonyasını güçlendirdiğini de kabul eder. Frank’a göre krizler bugüne değin batıdan kaynaklanırken ilk kez doğudan yükselen bir krizin varlığından söz eder. Az gelişmişliğin özel bir durumu olarak adlandırdığı bu süreci, Çin Hindi yarımadasındaki kapitalistleşmenin gelişkinliğine rağmen az gelişmişliği ortadan kaldıramadığının kanıtı olarak varsayar. (<http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=&makaleid=3938>)

Frank’a göre az gelişmişlik, bir kaynak yetersizliği sonucu ortaya çıkmaz. Kapitalist sistemin eşitsiz değişimi bu sonuca yol açmaktadır. (A.G. Frank kalkınma ve az gelişmişlik montly Reviev cilt18 N;4)

Az gelişmişlik üzerine en fazla ürün veren Mısır’lı iktisatçı Samir Amin’e göre ise az gelişmişlik süreci merkezin kendi gelişiminin çevreye doğru yayılması sonrasında çevre ülkede yarattığı tahribattır. Samir’in tezi, kapitalist yayılma çevrede bir çarpılma, eklemsizleştirme yaratarak çevre ülkenin kendi iç bütünlüğünü bozduğu tezidir. Merkez ülkenin kapitalist yayılması kendi sorunsalı üzerinden gerçekleştiği ölçüde merkezin ihtiyaçları çevre ülke tarafından dikkate alınmak durumunda kalacaktır. Samir Amin’e göre çevre ülkelerde sektörler birbirine eklemelenmemektedir. Bu durum çevrenin kendi iç dinamikleri üzerinden kalkınmasını sekte uğratmaktadır. Bir yandan merkez ülkenin ihtiyaçları üzerinden şekillenmiş gelişkin bir imalat sanayi, diğer yandan ise kapitalize olmuş fakat üretim teknikleri itibarıyla rekabete uygun olmayan yapılar kurulması az gelişmişliğin önemli göstergelerindendir. “Merkezin ihtiyaçları üzerinden şekillenme, merkez büyü-

meye devam ederken çevrenin az gelişmişliğini devam ettirir”.(Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme- Kaynak Yayınları, sy104)

Samir Amin’in belirlediği, az gelişmiş ülkeyi gelişkin kapitalist yapıdan ayıran kıstaslar, diğer bağımlılık okulu yazarlarınınkinden farklıdır. Eklemlenme teorisi üzerine önemli çalışmalar yapan Amin, çevrenin, merkezler gibi, tüm sektörlerinin birbirine eklemlenmemiş olduğunu söyler. Amin, çevrede iç bütünlüğün olamamasını, yukarıda belirttiğimiz üzere, merkezin ihtiyaçlarına göre şekillenmeye bağlar.

İkinci olarak da Amin’e göre sektörler arasında verimlilik farkları oldukça yüksektir. İhracata yönelik sektörlerde verimlilik daha yüksek iken rekabete açık olamayan sektörlerde verimlilik oldukça düşüktür. Üçüncü ayırt edici nokta ise şişkin bir hizmet sektörünün olmasıdır. Amin, bu durumun nedenini de sanayi yatırımlarının ihracata yönelik olarak şekillenmesi zorunluluğundan dolayı ülke içindeki az gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmaya yönelik sosyo -ekonomik bir arka planının oluşmamasına bağlar. Dünya pazarına uygun olarak entegrasyon çabaları sonucu yakalanan büyüme, Amin’e göre ‘az gelişmişliğin gelişmesi’dir.

Ayrıca Samir Amin’i diğer teorisyenlerden ayıran nokta, sermaye ihracı sürecini, bu ilişki biçiminin ana argümanları olarak değerlendirmesidir. Amin, bu konuda hareket noktasını Lenin’e dayandırmaya çalışarak, sermaye ihracının az gelişmiş ülkede belirli bir kapitalistleşme sağladığını kabul eder. Ancak merkez, sömürge döneminden farklı olarak feodal yapıları tasfiyeye yönelmez ve onlarla eklemlenir. Toprak rantının kapitalistleşmesi sürecinin çevre ülkede nasıl şekillendiğini anlatan Amin’e göre, Emperyalist tekellerin iştahını kabartan sürecin, kapitalist yapıda önemli bir maliyet unsuru olan kapitalist toprak rantının az gelişmiş ülkelerde merkez ülke sermayesine önemli fırsatlar sunmasıdır.(Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme- Kaynak Yayınları ‘Kapitalizm ve Toprak Rantı sy.94)

Ayrıca güçlü bir ekonomik tabana sahip olmayan burjuvazinin ihtiyaç duyduğu ittifak ilişkisi pre-kapitalist unsurlarla sağlanmaya çalışılır. Feodal yapılarla ittifak kuran ve onu zaman içerisinde çözmeyi hedeflediğini iddia eden disturun egemen bir kanaat olduğu artık günümüzde genellikle kabul görmektedir.

Immanuel Wallerstein ise temel çelişkiyi emek- sermaye arasında görmekten ziyade az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki çelişkinin temel olduğunu iddia etmektedir. Immanuel’in tezi Lenin’ in işçi aristokrasisi tezinin ifrata vardırılmış halidir. Gelişmiş ülkelerdeki işçi sınıfının çıkarlarının az gelişmiş ülkelerin sömürülmesinde yattığını ileri sürmektedir. Bu sömürü düzeyinin kapasitesine bağlı olarak artıktan pay alacağını söylemektedir. Wallerstein’in bu görüşünün dayanak noktası, emek gücünün akışkan olmaması, sermayenin ise akışkan olması düşüncesidir. Az gelişmiş ülkelerdeki emek sömürüsünün daha yoğun olduğunun tespitini yapması itibarıyla ilginç bir tartışma alanı açmış olmasına karşın ücretlerin tespitinde üretici güçlerin gelişme düzeyini dikkate almaması bir sorun alanıdır. Dünya tekeli üzerine tespitlerinde nispeten tutarlı önermeleri olan Wallerstein’in az gelişmişlik sürecinin, kapitalizmin kendi yapısına özgü bir durum olmadığını iddia etmektedir. Bu nedenle kalkınma sorununun çözülebilir bir sorun olduğu ve bu alanın reformlar yoluyla hallolacağı düsturu, aslında üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırılan çevre ülkelerin de bir gün kalkınabileceği teorilerinin tekrarı gibi görünmektedir. (Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü.ak.Fikret Başkaya sy. 82-83)

Immanuel Wallerstein’in bakış açısı, tanımlamaları itibarı ile önemli bir tartışma alanıdır. Fikret Başkaya’nın aktarmasına göre; “Kapitalist dünya pazarının yapı ve işleyişi, ‘faktörlerin eşitsiz ödüllenişmesi’ diye tanımladığı bir sonucu olan belirli bir fiyat oluşması yasası ile merkez ve çevre ülkeler arasında mübadelede zorunlu olarak eşitsizliği yaratan emek faktör-

rünce belirlenir. Bu eşitsizlik çevre ülkelerin çıkarları için hayati önemde bir uluslar arası iş bölümünü zorunlu kılar. Bu anlamda eşitsiz mübadele dünya pazarında çevre ülkelerin, merkez ülkelerden çok daha düşük emek saati içeren metaların mübadelesi için, görece daha yüksek emek saati içeren ürünlerini satmak zorunda olduklarını göstermektedir”.

(Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü .ak.Fikret Başkaya sy. 85-86)

Ancak ülkeler arasındaki üretici güçlerin gelişim düzeyinin ve üretim ilişkilerinin gelişmişliğinin yarattığı farklılıklar, ücret düzeylerinde eşitsizliğe yol açıyorsa eğer yukarıdaki tez daha anlaşılabilir hale gelir. Diğer yandan Wallerstein’ a göre değişim ilişkileri üretim süreçlerinin önünde yer almaktadır. Üretim sürecinden değişim sürecine değin ortaya çıkan nedensellik ilişkileri görmezden gelinmektedir. Azgelişmişlik meselesinin temel momentinin emperyalizm ve eşitsiz değişim olduğu üzerine yürüyen tartışmalar, üretim sürecinin giderek artan oranda uluslararasılaşması, merkezdeki ve çevredeki emeğin sömürü oranları arasındaki artan farklılaşma eğilimini de ortaya çıkarmışa benziyor. Bu eğilim, emperyalist sistemin Lenin’in zamanından bu yana olan yaygınlaşmasını yansıtmaktadır.

Wallerstein’in önermeleri, klasik burjuva iktisatçıların, kapitalistleşme arttıkça ücretlerin de dünya çapında eşitlenme eğilimi içine gireceği tezine karşı bir duruş sergilemesi açısından da önemli olanaklar sunmaktadır.

Sonuç olarak, bağımlılık ekolünün Paul Baran’la başlayan, Frank’la devam eden eğilimlerine bakıldığında bu ekolün burjuva iktisada karşı bir duruş olarak önemli bir yer tuttuğu görülmelidir. Ancak önemli eleştiriler getirmesine karşın süreci, meta üretiminin dünya ölçeğindeki yaygınlaşması ile açıklamaya çalışması, klasik burjuva iktisatla benzer bakışa sahip olduğunu gösterir. Bu anlayış, aynı zamanda dolaylı olarak Roza’nın tezlerine yaklaşmayı

içerir. Yine merkezin büyümesinin ana şartını çevre üzerindeki yağması üzerinden kurguluyor olması da yine Roza Lüksemburg’un teorisi ile arasındaki bağları güçlendirir. Çünkü merkez ülkeler, ürettikleri artığı kendi içlerinde mas edebilecek kapasiteye sahiptirler. Onları Çevreye yönelten durum sömürü oranlarının ve yağma olanaklarının büyüklüğüdür. Bağımlılık teorilerinin önemli bir kısmı- Baran, Samir Amin ve Wallerstein hariç- azgelişmişliğin yapısal konumunu, sınıfsal ilişkilerini incelemeye gerek görmemişlerdir. Buna karşın çevre ülkelerinin kalkınmalarının şartını, kapitalist- emperyalist kamptan kopma ile açıkladıkları ölçüde devrimci adımlar içeren bu teori, Azgelişmiş ülkelerde, İşçi sınıfı dışındaki değişik toplumsal sınıf ve tabakaların devrim sürecinde önder ve etkin olacağını öne sürerek, öznel olarak toplumsal sürecin etkilenebileceğini söylemektedir. Devrimci öznenin rolünü oldukça abartmak kaydıyla nesnel belirleyicilerin önemini küçümsemektedir. Devrimin öncülüğü sorununda, sınıfsal temelden ziyade farklı tabakaları öne çıkarıyor oluşu, “kurtarıcı öncü” fikrinin öncüllerini, işçi sınıfını dışarıda bırakarak ya da sıradanlaştırarak kurgulaması itibarıyla sorunludur.

*Meici restorasyonu; Meiji devri, İmparator Meiji’nin 45 yıllık saltanatını kapsar, Gregor-yen takvimine göre 23 Ekim 1868’den 30 Temmuz 1912’ye kadar sürmüştür. Bu süre zarfında Japonya çağdaşlaşmıştır ve dünyada güçlü bir statüye yükselmiştir. Bu devrin adı “Aydınlanmış Yönetimin Dönemi”dir.

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Meiji_d%C3%B6nemi)

Sınıfı Örgütlemek Sınıf İçinde Örgütlenmek

— Ali Gök

Lenin’in yığınların örgütlenmesiyle ilgili şu ünlü uyarısı bugün de komünistler açısından önem taşımaktadır: “Yığınları BİL, yığınlar içerisinde YAŞA, yığınları KAZAN, ama yığınlara YALTAKLANMA.”

Lenin’in bu çok önemli uyarısı ve öğretisi “BİL” sözcüğüyle başlıyor. Öncelikle yığınlara ‘BİL’ diyor. Yazımızın konusu olan, bugün Türkiye işçi sınıfımızın durumuna ve örgütlenmekteki zorluklarımıza, sanıyorum Lenin’in öncelikle “BİL” kelimesi ışık tutacaktır. Ayrıca Lenin BİLMEK kadar, bilmeyi öğrenmek için yaşamının da, yani işçi sınıfının içinde yaşamının da önemini vurguluyor. Kazanmak ise bundan sonra, ilk ikisini gerekli bir şekilde yaptıktan sonra geliyor.

Komünistler, işçi sınıfının şu andaki ekonomik, siyasal, psikolojik, sosyolojik durumunu, görmek istedikleri gibi değil, tüm çıplaklığı ile, olduğu gibi görmek becerisini kazanmalıdırlar. Görevini eksiksiz yapan bir doktor gibi, hastasını iyi bir zaman diliminde çok iyi muayene ederek, kafasında hiçbir kuşku bırakmayacak bir şekilde hastaya, hastalığı ile ilgili teşhisi doğru koymalıdır. Çünkü hastalık teşhisi doğru konulmayan bir hastaya, hastalığı ile ilgili yapılacak uygulamalar da doğal olarak sonuç vermeyecektir. O zaman da hastanın iyileşmesi

hayal olacaktır.

Kapitalizmin dünya krizi Türkiye işçi sınıfını da derinden etkiliyor. Ayrıca bölgede Türkiye’nin doğrudan müdahil olduğu fiili savaş daha büyük bir savaşın, dünya savaşına doğru büyüme eğilimini koruyor. Ağır bir kaotik ortamda yaşıyoruz. Dünya krizi, büyümenin gerilemesi, kâr oranlarının düşmesi, pazarların daralması işçi sınıfına karşı fiili bir savaşa dönüşmüş durumda, işçi sınıfının bütün kazanımları bir bir elinden alındı alınıyor.

Lenin’in bil öğretisinden hareket edecek olursak işçi sınıfımızın çok küçük bir kısmı sendikalı durumdadır. Ayrıca sendikalı bu küçük azınlık bile, burjuva istatistiklerinin de doğruladığı gibi, açlık sınırı ile yoksulluk sınırında bir ücret almaktadır. Memur-sen’in yayınladığı son istatistik, açlık sınırını 1000 tl, yoksulluk sınırını da 3000 tl olarak belirtiyor. Burjuvazi aslında hiçbir “kıymeti harbiyesi” kalmamış olan sendikalı olma “ayrıcalığını” bu kesimden de almak için taşeronlaşmayı, hizmet sektöründe olduğu gibi, sanayinin bütün dallarına egemen kılmaya çalışıyor. Sendikalaşma yasal ve anayasal bir hak olmasına rağmen bu hakkı kullanan işçilere vahşice saldırılıyor, işçiler işten atılıyor.

Türkiye işçi sınıfının önemli bir kesimi de sigortalı ve asgari ücretle çalışan işçilerden olu-

şuyor. Sigortalı ve asgari ücretle çalışan bu kesim, işsizlerden ve sigortasız asgari ücretle çalışan işçilerden yaşam koşulları olarak biraz daha iyi durumdadırlar. Fakat yine de yaşam koşulları açlık sınırındadır çünkü 1000 tl alabilmeleri ancak fazla mesai ile mümkündür. Türkiye işçi sınıfının önemli ve büyük parçası ise sigortasız, asgari ücretle çalıştırılan işçilerden oluşuyor. Bu kesimin önemli bir bölümünü, uzun süre işsiz kalmış; işsizliğin, parasızlığın ne demek olduğunu bilen, ağır parasal ve psikolojik sorunlar yaşayan işsizler oluşturuyor. Neredeyse müzmin işsiz olan bu kesim, sigortasız asgari ücretle iş bulduğunda, çölde su bulmuş köle misali, her türlü ağır koşulda çalışmayı kabullenmek zorunda bırakılıyor. Kısaca işçi sınıfımızın bugünkü durumunu; önemli bir kesimini işsizler, asgari ücretle sigortasız çalışanlar, asgari ücretle sigortalı çalışanlar, ayrıca kamu işçileri de dahil olmak üzere, sendikali olarak çalışan küçük bir işçi kesimi olarak tanımlayabiliriz. Bu tabloyu açıkça ortaya koyduktan sonra bu nesnel durum karşısında komünistlere düşen görevler nelerdir?. Bu konuda kafa yorup görevleri tespit ettikten sonra, Lenin'in söylediği 'kazanma'ya gelmemiz gerekiyor.

Mevcut sendikaların durumu komünistlerin önünde çözülmesi gereken dağ gibi sorunlardan biri olarak duruyor. Elbette komünistlerin bu konu üzerinde kafa yormaları, sendikaları gerçek bir sınıf örgütü haline getirmek için mücadele etmeleri gerekiyor. Bu konu ayrı bir yazı konusudur. Biz burada hem maruz kaldıkları sömürü ve ağır çalışma koşulları hem de bu durumdan kaynaklanan devrimci mücadeleye yatkınlıkları nedeniyle güvencesiz işçiler sorununu ele alacağız. Bu sorunun, kendi üyelerinin haklarını bile korumakta acze düşen mevcut sendikal örgütlenme içerisinde, bu sendikaları bilinçli ve mücadelecı sınıf sendikasına dönüştürmeden, çözülmesi olanaklı gözüküyor. Tabi ki her sorun gibi, Sürecin hızla geliştiği bu dönemde, zaman kaybetmeden, komünistler, büyük bir çoğunluk olan işsiz ve güvencesiz

işçi kesimine ulaşmanın ve onlara bilinç kazandırmanın yollarını bulmak zorundadırlar.

Bazı sol oluşumlar son dönemlerde bu kesime çeşitli yöntemlerle yönelmeye çalıştılar. Bunlar arasında, işçi hakları dernekleri, sigortasız işçilerin haklarını koruyan dernekler, taşeronlaşmaya karşı mücadele dernekleri v.b. sıralanabilir. Tabi ki her girişim sonuç itibarıyla bir kazanımdır. Elimizin tersiyle bir kenara itemeyiz. Devrimcilerin, komünistlerin birbirinden öğrenecekleri zengin deneyimler vardır. Önemli olan örgütlenmeyi, dostlar alışverişte görsün misali yapmadan, işçileri işin içine katan; katılımcı, eğitici ve örgütleyici; hedefleri olan, büyüyen, sonuç alıcı yapılar kurabilmektir.

İşçi sınıfı, ağırlıklı olarak güvencesiz kesim, ağır hak kayıplarıyla zorlu bir süreçten geçiyor. Bu kesime yönelik disiplinli ve sürekli bir çalışma olmadığı için bu hak kayıpları burjuvazinin kâr hanesine yazılıyor. Türkiye sadece güvencesiz çalıştırmada değil, iş katliamlarında da kapitalist ülkeler içinde ilk sırayı alıyor. Her gün çevremizde iş kazasında öldürülen, sakat kalan, güvencesiz çalıştırılıp işten atılan, ya da sendikalaşmak için mücadele edip işten atılan onlarca işçiye rastlamak mümkündür. Ayrıca müzmin işsizlik önemli bir sorun oluşturmaktadır. Güvencesizlik, sadece çalışma esnasında değil, yaşam süresinin bütününe ilişkin bir soruna dönüşmüş durumdadır. Onlarca işçinin filen karşılaştığı ve milyonlarcasını tehdit eden böyle önemli bir soruna komünistlerin duyarsız kalması mümkün değildir.

Bu alanda, gerek hak mağduriyetine uğrayan işçilerin direngen bireysel çabaları, gerekse devrimcilerin yardımlarıyla kazanılmış başarılı örnekler ve önemli bir deneyim birikimimiz var. Ancak bu örnekler hem bireyseldir hem de kalıcı bir etkiye sahip değildir. Her gün her yerde karşımıza çıkan bu sorun, bireysel yardımlaşmadan çıkartılıp sınıf dayanışmasının ve örgütlenmesinin bir unsuru haline getirilmeden kalıcı sonuçlara ulaşamaz. Bu alanda önü-

müzde duran asıl görev, sorunun bir yardım-
laşma ilişkisinden çıkartılıp bir dayanışma ve
örgütlenme ilişkisine dayandırılmasıdır. Başarı
ve süreklilik ancak böyle sağlanabilir.

Çalışma alanlarında, işçileri tanıyan, kanun
ve mevzuatı iyi bilen
devrimci kadroların
öncülüğünde oluşturu-
lacak ve mücadeleyi
sabır ve inatla sürdü-
recek işçi haklarını
koruma dernekleri
sınıfla bağ kurmakta
komünistlere önem-
li avantajlar sağla-
yabilir. Gericiliğin,
şovenizmin geliştiği,
savaş rüzgârlarının
estiği böyle ağır bir
dönemde komünist-
lerin güvencesiz iş-
çilerle bağlar kurma-
sı, el konulan meşru
hakların kazanılması
için yükseltilecek
mücadeleler ve elde
edilecek kazanımlar,
sınıfla ve genç işçi
yığınlarıyla önemli
ölçüde bağları geliştirecek,
komünistlerle yeni
örgütlenme alanları
açacak; bu alanlarda,
genç işçilerin katılımıyla
sınıf sendikacılığının yeni
biçimleri filizlenecektir.

Komünistler örgütlenmede yaratıcı örnekler bulmak zorundadırlar. Yığınların nabzını tutmak, kendi sorunlarında farkındalık yaratmak, yığınların ilgisini uyandırmak çok önemlidir. Bu açıdan güvencesiz işçilerle bağ kurmak için, işçi haklarını ko-

ruma derneklerinde, dayanışma örgütlerinde ve düzgün işleyen hukuk bürolarında çalışmak çok önemlidir. Ayrıca bu kesimleri daha duyarlı hale getirmek için derneğin ve öncelikle komünistlerin yönlendiriciliğinde “işçi imdat” hattı kur-

manın da bu örgütlenme kadar önemli olduğuna inanıyoruz. Bununla ilgili dağıtılacak bildiri ve afişler, işçilerle iletişimi hızlandıracak önemli araçlardır. Ayrıca ‘işçi imdat’ hattıyla ilgili oluşturulacak iletişim kanalları, işçilerin işçi örgütleriyle bağ kurmasını sağlayacaktır. Komünistlerin gücü oranında, önemli bir işçi yatağında kararlılığı ve sürekliliği olan, işçilerin de katılım mücadelesini sürdüren ve sonuç alan; alınan sonuçları sınıfa yayan militan bir çalışma, sınıfın en geri kesiminde bile ilgi ve sevgi yaratacak komünistlere örgütlenmede yeni ufuklar açacaktır. Ayrıca bu militan çalışma, yakın süreçte yükselecek sınıf savaşımında sınıf sendikacılığının devrimci sınıf okulu

**Türkiye sadece güvencesiz
çalıştırmada değil, iş
katliamlarında da kapitalist
ülkeler içinde ilk sırayı
alıyor. Her gün çevremizde
iş kazasında öldürülen,
sakat kalan, güvencesiz
çalıştırılıp işten atılan, ya da
sendikalaşmak için mücadele
edip işten atılan onlarca işçiye
rastlamak mümkündür. Ayrıca
müzmin işsizlik önemli bir sorun
oluşturmaktadır. Güvencesizlik,
sadece çalışma esnasında
değil, yaşam süresinin bütününe
ilişkin bir soruna dönüşmüş
durumdur. Onlarca işçinin filen
karşılaştığı ve milyonlarcasını
tehdit eden böyle önemli bir
soruna komünistlerin duyarsız
kalması mümkün değildir.**

işlevi de görecektir..Bütün sorun Lenin’in dediği gibi: “Yığınları bil,yığınların içinde yaşa ,yığınları kazan ama yaltaklanma.”

Kapitalist Sistemde Çözüm Aramak

Mustafa Özkan

Haklar ve özgürlükler mücadelesi, elbette sınıf mücadelesinin önemli bir alanıdır. Ama özellikle 12 Eylül rejiminin korku tünellerinden geçerken bu tür savaşım biçimleri mutlaklaştırılarak bir yaşam biçimi haline dönüştürülmüştür. Bilinçli veya bilinçsiz, yalnızca bu tür savaşımalar kurtuluş olarak algılanmaya başlamıştır. Sistemsel sorunlar lokal sorunların çözümüyle bitirilecek havası hakimdir şu anda savaşımı sürdürenlerin büyük bölümünde. Oysa sistem değişmeden lokal sorunlar ancak geçici olarak çözülür veya ertelenir. Kısacası sorunlu olanları eşitlemek sorunların çözümü demek değildir.

Sosyalistlerin nihai hedefleri yalnızca eşitlikten ibaret olmamalı.

Şöyle ki: Kadın hakları konusundaki savaşımalar elbette önemlidir. Geleneksel olarak bu mücadeleyi sosyalizm sonrasına bırakmak doğru da değildir. Ama şunu da bilmeliyiz ki kadın sorunları ne kadar çözülürse çözülsün, kadın hakları ne kadar alınıralsa alınsın, hatta kadınlarla erkekler eşitlense bile kadın sorunu yine de çözülmüş olamayacaktır. Çünkü ulaşılan biçimsel eşitliğe rağmen sınıfsal yapılar aynı kalacaktır. Sonunda yoksul kadın yoksul erkekle; varıl kadın varıl erkekle eşit olacaktır. Bu şekliyle bakarsak kadın sorununun asıl salt bir kadın- erkek eşitsizliği sorunu değil, bu eşitsizliğin mülkiyetle ortaya çıkan bir sınıfsal eşitsizlik boyutu olduğunu daha net olarak kavrayabiliriz. Örneğin, ülkemizde çocuk yaşta zengin kızları yaşlı yoksullara gelin verilmeyiz. Yine varılların kızlarıyla yoksulların oğulları beşik kurtmesiyle evlendirilmez. Kısacası bu

eşitsizliğin de kendi arasında bir hiyerarşisi vardır. Elbette yoksul bir kadının yoksul bir erkek tarafından sömürüldüğü, bilinen bir şeydir. Bunun için savaşımalar elbette yapılmalı, bunun için var gücümüzü ortaya koymalıyız. Ama bunun sorunu çözmeye yetmediğini de bilmek zorundayız. Ayrıca bu tür lokal savaşımalar sistemde bir gedik açmak açısından önemlidir ama aynı zamanda kolaydır da. Çünkü sömürü sisteminin özüne dokunulmadığından açılan gedikler kolayca kapatılabilir.

Doğanın tahribi sorunu da sosyalizme ertelenecek bir sorun değildir. Hatta sosyalizmde de bütünüyle çözümlenebilecek bir sorun değildir. Ama kapitalizmin hüküm sürdüğü ortamda doğa sorununun çözüleceğini düşünmek sadece boş bir düştür. Çünkü her şeyin alınır satılır olduğu bir sistemdir kapitalizm. Kapitalist, gölgesini sata- madığı ağacı keser. Ormanları yok edenlerin gerekçesi; terörist saklanıyor, düzenli ağaçlandırma yapılacak, yollar yapılacak, mobilyalar üretilcek... Suları kirletenlerin gerekçesi; arıtmalar pahalı, sanayi gelişmeli, zirai mücadele... Kısacası kapitalizm, sermaye ve kâr, doğal ortamın korunmasıyla uyumsuz. Çünkü her ne kadar doğal felaketlerin hep birlikte yok oluşumuzu sağlayacağı varsayılsa da doğa tahribatının son kurbanları varsıllar olacaktır. Çünkü bugün nitelikli gıdaya ulaşabilmek, sağlıklı giyinmek, temiz hava solumak varsıl işidir. Doğal yaşam ortamlarını parasız kullanmanın yolları bir bir kapatılmaktadır. Köylülüğün yerini kent yoksulları almaktadır. Köyler de köy olmaktan çıkarılmakta, varlıklı insanların yaşam alanlarına dönüştürülmektedir. Öyleyse sınıfsal bilinçle bezenmeyen doğa savaşımala-

rı sıradanlaşıp bir saman alevi gibi yok olmaya mahkûmdur. Örneğin, ülkemizin çoğu yöresinde olduğu gibi Karadeniz Bölgesinde de dereleri kurtarmak için bir yığın savaşım sürdürülmektedir. Ama sonuç itibarıyla bir yere evrilmeden, genellikle de yenilgiyle sonuçlanan eylemler olarak kalmaktadır. Çünkü mücadele tekil ve yerel mücadele olmaktan çıkartılarak sınıfsal bir temele oturtulup merkezileştirilemiyor. Tekil eylemler kısmı başarı sağlasa da mücadele süreklileştirilemediği için uzun vadede burjuvazi bir yolunu bulup yapacağını yapıyor. Dereler nehirlerle, nehirler okyanusa, okyanus isyana dönüşüyor. Bu durum, mücadelecilerin azmini de kırıyor. Elbette bu durumun sorumluluğu kendiliğinden mücadeleye kalkışan köylülere, kitlelere yüklenemez; sorumluluk, devrimci mücadeleyi kitlelere taşıyamayan, kitleleri devrimci mücadeleyle birleştiremeyen sosyalist ve komünistlerindir.

Ulusal sorunu da yarınlara erteleyemeyiz. Ulusal sorun, ülkemizde Kürt sorunu olarak karşımıza çıkmakta ve bu sorun otuz yıllık bir sorun değildir. Aslında çok daha önceki yıllardan günümüze gelen bir sorundur. Kürt sorununun burjuva düzen içinde çözölemeyeceğini yaşayarak gördük. Teorik olarak ulusal sorunun çözümü her ne kadar burjuva demokratik sınırlar içine sığsa da, pratik olarak Kürt ulusal sorunu bu çerçeveyi çoktan aşmıştır. Geline nokta Kürt siyasal varlığını kabul etmek, burjuvazi açısından kendi devletini dinamitlemektir. Komünist bakış açısına göre ise durum bunun tam tersidir. Kürt sorununun nihai siyasal çözümü, işçi sınıfının iktidarıyla mümkündür. Bu yüzden komünistler için sorun aynı zamanda bir devrim sorundur.

Özellikle 12 Eylül’le birlikte Türkiye solunun giderek sınıfsal bakış açısından ve sınıf savaşımından uzaklaştığı görölmektedir. Bunun içindir ki eylem birlikteliklerini “Parti” sanıp çok geniş katılımlı kitle partileri oluşturduk. Ama o partiler öyle unsurlardan oluşuyordu ki bir uçtakiyle diğeri arasın da dağlar vardı. Bunun içindir ki bin bir zorluklarla oluşturduğumuz bu oluşumlar bir umut olma yerine umutsuzluk kaynağı oldu, likidasyona yataklık etti. Bu likidasyon süreçlerinde onlarca deneyimli ve bilinçli devrim-

ciyi heba ettik. Bunu, ‘bizden olmayanlarla birlikte olma’ hayallerimizden dolayı yaptık. Zaten biz sosyalistlerin sürekli ütopyaları yok mudur?.. Oysa zafere giden yol, savaşımın asli unsuru olan işçi- emekçi yığınların öncülüğünü kabul etmekten geçiyor. Ülkenin %95’ ini devrimci mücadeleye çekmenin yollarını aramak yerine, % 5 azınlıkla birliktelikler kurarak “olmayacak duaya âmin” demeye çalıştık. Yer yer medya manşetlerinde de boy gösterdik ama boyumuzun ölçüsünü aldık. Öyle utangaçlıklarımız oldu ki sosyalim, işçi sınıfı, Kürt sözcüklerini bile kullanmaktan imtina ettik.

Elbette birlikteliklerin, yan yana gelmelerin güzelliklerini de yaşadık ve bu yaşam bize çok şeyler öğretti. Örneğin, sınıf mücadelesini ve işçi sınıfının öncülüğünü reddeden bir yapılanmayla bir yere varılamayacağını, emekçilerin büyük çoğunluğunun özlemi olsa da birlik sözünün sihirli bir söz olmadığını, zaten ayrı olanları birleştirmeye yetmediğini pratikte bir kez daha öğrendik. Bizler, sınıfsal söylemi ön plana aldığımızda azınlıklara hitap etmiyoruz aslında. Tam tersi çoğunluklarla kucaklaşıyoruz. 12 Eylül sonrası yaşam sosyalist hareketi büyük bir çoğunlukla, düzen içine hapsetti. Bazı sosyalist oluşum ve birleşmeler, gücü, geri kitlelerin geriliğinde aradı, hatta kendini düzene eklemlemeye çalıştı. Bu yönelişin sonuçları ise belli: Devrimci örgütlerimiz bir bir likide oldu, en önemlisi de örgüt bilincimizi kaybettik. Bu sürecin işçi sınıfı üzerindeki etkileri daha da yıkıcı oldu; gericilik işçi sınıfı üzerine bir kâbus gibi çöktü, sınıfın kazanımlarıyla birlikte sınıf sendikacılığı yok edildi.

Bütün bu sorunların radikal (kökten) çözümü için önümüzdeki asıl hedef; işçi sınıfının devrimci enerjisini açığa çıkaracak , ona yön verecek, Kürt sorununu sınıf mücadelesinin bir alanı olarak gören, sınıf savaşımını örgütleme yeteneğinde olan devrimci partiyi örgütlemek olmalıdır. Biz Türkiyeli komünistler bu birikim ve deneyime sahibiz. Eksik olan, bu hedefi bir yaşam biçimine dönüştürecek inanç, ısrar ve cesarettir. Bu hedefe varmak, ne kadar zorsa o kadar da zorludur.

Sermayenin “Hafif Piyadeleri” Göçmen İşçiler

Nare Yıldırım

Kapitalizmin doğası ve emperyalist kuşatma, tarihsel süreçlerde var olan ve yinelenen krizlerle baş etmenin yolunu her zaman bölgesel savaşlarla bertaraf etmeyi seçmiştir. Afrika’da, Balkanlar’da, Kafkasya’da, bugün Ortadoğu’da sözüm ona “terörle mücadele” ve “demokrasi” bahaneleriyle ABD merkezli işgallerin insanlığa faturası ağır olmaktadır.

Dünya’da 300 milyonun üzerinde insan sayısı ile ifade edilebilecek bir göç olgusu vardır. Daha iyi bir yaşam, ekonomik koşullar ve en önemlisi savaşın içinden kaçmak umuduyla yaşadığı yeri, yaşadığı toprakları arkasına bakmadan terk etmeyi göze alan milyonlarca insandan bahsediyoruz.

Emperyalist devletlerin barbarca istilası ile yangın yerine dönen nice coğrafyadan kaçış, kitlesel göç ve mülteci statüsüyle yeni çıkmazlara yol alış, göçmenlere umut oluveriyor var olan yaşamsızlıkta...

Emperyalist güçlerin ikiye bölünmüş enstrümanları olan “demokrasi” ve “insan hakları” safsataları nedense (!) bomba olarak yağıyor halkların üzerine... Kaçış ve kurtuluş umutları ise derin sularda, balık istifine dönmüş teknelere tıkıştırılarak kaçışın yolunun kalmadığı ölümlerle sonuçlanıyor. Çoğu zaman umut senaryosunun sonu, çoluk çocuk acı bir ölüme gebe.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin yayınladığı bilançolar, kıyıya ulaşamadan ölen mültecilerin acı öyküsünü istatistiklere döküyor aslında...

Örneğin;

Yıl 2011...Tunus ve Libya’dan İtalya kıyılarına ulaşmak isteyen ve yardım çağrısı karşılıksız bırakılan 72 kişi, Avrupa sularında hayatını kaybetmiştir.

Örneğin;

Yıl 2012...İtalya’nın Lampedusa adası açıklarında sulara gömülen bir mülteci teknesinden 54 kişi kurtarılırken, 79 kişinin kayıp olduğu bildiriyor. Yetkiler ise şimdiye kadar sadece 1 cesede ulaşıldığını açıklarken, 10 metrelik tekne nede toplam 136 Tunuslu mültecinin olduğu netleşiyor. Asıl netlik yaşam umudunun bittiği hayatlar...

Geçtiğimiz yıl, “Arap Baharı” yaşanırken, Kuzey Afrika’dan bu küçük İtalyan adasına on binlerce kişi akın etmiş, en az bin 500 kişi ise Akdeniz’de boğularak hayatını kaybetmiştir.

Örneğin;

İş bulma umuduyla her yıl binlerce işçi, karayollarında üst üste yığılarak, bir başka ülkeye gitmeye çalışırken yaşamını yitiriyor.

Örneğin;

ABD’de her yıl sınırı geçmek isterken öldürülen yüzlerce insan var.

Örneğin;

EuroNews’in ağustos ayında yayınladığı habere ve Obama’nın seçim öncesi stratejik adımına baktığımızda da aynı trajediyi görmek

versiyonu olan bu yasa, gençlerin geleceğe dair umutlarını artırıyor.

Gençlerin beyanlarına da umut olarak yansıyor bu ucuz emek tüccarlığı :

“Aslında şu anda Kolombiyalıyım. Orada doğdum ve 11 yaşına kadar orada yaşadım. Daha sonra annem beni Amerikan rüyasını ya da daha iyisini yaşamak için buraya getirdi.”

“Amerikalılar bizi Amerikalı saymıyor. Ama biz Amerikalıyız. Gerçek olan şey, buranın bizim ülkemiz olduğu.”

Obama Kongreye sunacağı yasayı : “Açıkça söyleyelim, bu bir af değil, geçici bir şey...” sözleriyle açıklarken, geçerliliği seçimi kaybetmemesine bağlı bir vaatten öteye geçemiyor bu yasa. Hiçbir hakka sahip olamamaktan, ehliyet

işten bile değil...

ABD’de illegal olarak yaşayan Latin Amerikalı gençlere “iki seneliğine” çalışma izni verilmesine karar veriliyor. Gençler ise kayıt bürolarında kuyruğa giriyorlar.

Kongre’ye sunulan fakat asla kabul edilmeyen “Dream Act” yani Rüya Yasa’nın yeni bir

alabilirim, bir iş bulabilirim umudu satılıyor iki yıllık...

Örneğin :

Yıl 2012... İzmir’in Menderes ilçesine bağlı Ahmetbey beldesinde Avrupa’ya yasa dışı yollardan çıkmak isteyen kaçakların olduğu tekne

battı.

Teknede 100'e yakın kişinin olduğu tahmin edilirken, sahil güvenlik ekiplerince yapılan çalışmalarda şimdiye kadar 61 kişinin cansız bedenine ulaşıldı. Hayatını kaybedenlerin 18'i kadın, 31'i çocuk... Can kayıplarının sebebi, kapıları kilitli olan kameralar... Mülteciler ise Filistin, Suriye ve Irak kökenli...

Örneklemele bitmez nice kaçış öyküsünün sınırı, coğrafyası yok... Umudu sınırlayanlar dışında ne yazıktır ki...

Tarihi açlık, yoksulluk, savaş ve kıyıma hırsız bir dünya düzeninde, krizsiz bir kapitalizmin ve sahte enstrümanlarla bezeli savaşların olmayacağını düşünmek mümkün değildir.

Kapitalizmin yarattığı sorunlarla, Dünya nüfusunun neredeyse %5 ini oluşturan bu kitlesel göçler, daha iyi bir yaşam umuduyla metropollere ve emperyalist devletlerin kucağına bırakıyor insanlığı... Açlıkla, yoksullukla baş edemeyen milyonlarca insan, sermayenin ucuz işgücü olarak yaşam alanlarından koparılıyor. Diğer boyutu ile ise yedek işgücü olarak, işçi sınıfının şartlarını ağırlaştırmakta kullanılıyor. Kapitalizmin kölelik düzeni de devam ediyor böylelikle.

Göçmen işçilerden elde edilen ucuz emek kârlılığı, burjuvazinin ekmeğine ekonomik boyutuyla yağ sürerken, siyasal boyutu ile de milliyetçiliğin, ırkçılığın, yabancı düşmanlığının da pekiştirilmesinde kullanılıyor. En çok zarar gören yine yoksul ve emekçiler, yine göçmen işçiler oluyor.

Diğer yandan şu soru da sorulabilir:

Neden gelişmiş ülke burjuvazileri, ekonomik ve siyasal çıkarlarına hizmet ettiği halde, uluslararası kurumlar ve yasalarıyla, göçmen nüfusu engellenmeye çalışıyorlar?

Bu engellemenin üç önemli boyutu var;

İlk olarak, bu devletler yasal yollarla, kayıt altında bir beyin göçüne ve vasıflı işçilere za-

ten kolaylıkla ulaşıyorlar. Burada sorun teşkil eden, tanımlanan sayısının fazlası ve çoğunluğu vasıfsız olan bu göçmen nüfusu istihdamda duyduğu gereksizliktir.

İkinci olarak, sınırların aşılması halinde kayıt dışı 'köle' olarak kullandığı bu nüfusun, verilmiş sosyal ve toplumsal dokusunda "kaybedecek bir şeyi" olmayanlar olarak bilinmesidir. O yüzden ki olası toplumsal patlamaların karşıt siyasal argümanı olarak kullanılmasından ve Yunanistan, Fransa vb örneklerde olduğu gibi, olası ayaklanmalarına, sistemi tehdit eden insanlarına karşı alınmak istenen tedbirdir.

Üçüncü olarak ise, 'küreselleşme' adı altında, dünya ölçeğinde egemenliğini ilan eden sermayenin, işçi sınıfını siyasal ve idari olarak denetimi altında tutacak şekilde, ulusal sınırlara hapsedmeye çalışması, sermayenin işçi sınıfının uluslararası birlik ve dayanışmasından duyduğu korkunun sonucudur yine...

Bu 'hafif piyadeler', türlü umutlarla terk ettikleri topraklardan yola çıkarken, ekonomik, siyasal ve kültürel olarak sömürülmenin ve aşağılanmanın yüküyle "düşman" gösterildikleri bir yaşama zorlanıyorlar seçeneksizlikle...

Burjuvazinin ve onu ayakta tutan düzenin pompaladığı sınıf içi bölünmeye dur diyecek bir algıya gereksinim var. İşçi sınıfının, dünyanın her yerindeki işçilerin, dili, dini, mezhebi yoktur. Onları birleştiren emektir. Sömürüdür. Göçmen işçilere bakış, sınıf siyasetinden bağımsız ve dışlayıcı olamaz. Dünyanın tüm işçileri açısından sömüren aynıdır, kurtuluş da aynı yere, aynı zamanda ve aynı bilinçle yumruğu vurabilmektedir.

Yani, " Sınırlar değiştiğinde kazanılmıyor yaşam... Yaşam sınırsız bir dünyada...."

Kahramanca Mücadele Acı Yenilgi

SSCB’de SOSYALİZMİN ÇÖZÜLÜŞÜNÜN NEDENLERİ

(2. bölüm)

Bahman Azad, Mayıs 2000

4. Teorik Bakış Açısından Sosyalizm

Eski sosyalizm modellerinin yetersizliklerini değerlendirmeye yönelik herhangi bir içten çaba, her şeyden önce, sosyalizmin temellerini oluşturan teorik öncülleri tanımlamak ve açıklamak zorundadır. Başka bir deyişle, böyle bir değerlendirme kaçınılmaz olarak, sosyalizmi yöneten genel ilkelerin ve onun içyapılarının net bir teorik anlayışına dayandırılmalıdır. En ciddi Marksist düşünürler arasında bile sosyalizmin teorik kavramları ve sosyalist sistemlerden tarihsel beklentiler farklı olduğundan, öncelikle teorik bir kavram olarak Bilimsel Sosyalizm’in ve bu tartışmada bize rehberlik eden ilkelerin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Yeni Bir Toplum Biçimi Olarak Sosyalizm

Yeni bir toplum biçimi olarak sosyalizm, ana hatları Marks tarafından materyalist tarih anlayışıyla çizilmiş olan belirli genel yasalarca yönlendirilmektedir. Bu genel yasaların bazıları evrensel olarak tüm üretim biçimleri için ve bazıları da yalnızca sosyalizm için geçerlidir.

Marks’a göre, istisnasız tüm üretim biçimleri bir ekonomik altyapı (nesnel unsur) ve

üstyapıyı (öznel unsur) içermektedir. Ona göre üretim biçiminin ekonomik altyapısı, üretim ilişkileri (üretim araçları üzerindeki mülkiyet ilişkileri) ve üretici güçleri (emek, bilgi, aletler ve teknoloji, toprak vb.) kapsar. Öte yandan üstyapı, bu ekonomik temelden kaynaklanan tüm siyasi, ideolojik, kültürel, felsefi ve buna benzer diğer yapılardan oluşmaktadır. Üretim biçimlerinin hepsinde üstyapı unsurları, ekonomik altyapının koyduğu sınırlar içerisinde işlerler ve bu altyapı tarafından “koşullanırlar”. Karşılıklı olarak bu üstyapı unsurları, altyapı unsurlarını ve üretim biçimleri içerisindeki işleyişleri etkilerler. Yine tüm üretim biçimlerinde egemen üstyapı unsurları, özellikle devletin siyasi yapısı, yönetici sınıfların hizmetindedir ve mevcut üretim ilişkilerinin yönetici sınıfın çıkarlarına uygun olarak sürdürülmesine ve yeniden üretimine yardımcı olurlar. Sonuçta üretim biçimlerinin hepsinde egemen üretim ilişkileri, herhangi bir verili zamanda, üretici güçlerin gelişim düzeyi tarafından şekillenirken, bu üretici güçlerin yönetici sınıfların çıkarlarının belirlediği sınırlar içerisinde belirli bir dereceye kadar büyümelerini sağlar ve kolaylaştırırlar.

Tarihsel bir bakış açısıyla tüm üretim biçimlerinde, üretici güçlerin nitel büyümesi, bir zaman gelir, hâkim üretim biçimi tarafından konulmuş olan sınırları aşar ve böylece bu ilişkilerde bir değişikliği gerekli kılar. Bu aşamada üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki

çelişkinin keskinleşmesi sosyal bir devrime ve toplumun üretici güçlerinin gelişmesinin yeni düzeyiyle uyumlu bir dizi yeni ilişkinin kurulmasına yol açar. Bu anlamda yeni üretim ilişkileri, eskisinin yerini alır ve üretici güçlerin büyüme ve gelişme süreci, yeni düzenin kurmuş olduğu yeni ilişkilerin çerçevesi içinde devam eder. Bu tarihsel süreç, sosyalizm dâhil, tüm üretim biçimlerinin ortak karakteristiğidir.

Ancak, sınıflı toplumlarda mevcut üretim ilişkilerinin korunmasını kendi sınıf çıkarlarına uygun bulan sömürücü sınıfların varlığından dolayı, eski olanın yerini yeni olanın aldığı bu süreç, özel zorluklar ve çelişmelerle karşı karşıya kalır. Bu noktada yönetici sınıflar ve onlar tarafından kurulmuş olan siyasi yapılar, özellikle de devlet, üretim ilişkilerinin yenilenme sürecinde fren vazifesi görür. Bunun sonucunda eski olanın yerine yeni olanın ikame edilmesi süreci, daima hâkim sınıflar ve onların devletin ortaya koyduğu direnişin üstesinden gelecek bir sosyal devrimi gerektirir. Bu, yeni sosyalist toplumu, daha önceki sınıf temelli tüm toplumlardan ayırt eden en önemli özelliktir.

Marksist bakış açısından, işçi sınıfı, sınıf sömürsünün her biçimini ve tüm sömürücü sınıfları ortadan kaldırarak, eskinin yerine yeninin ikame edilmesinin doğal yolu üzerindeki bütün engelleri kaldırır ve böylece toplumun üretici güçlerinin sürekli büyümelerini ve gelişmelerini sağlar. Sömürücü sınıfların ortadan kalkmasıyla statükonun korunmasından yana olan temel bir itici güç de toplumdan silinir ve üretim ilişkileri akıcı, sürekli değişen bir karakter kazanır. Bu yüzden Marks, insan toplumunun tarihsel gelişiminde Komünizmi kendine özgü bir “üretim biçimi” veya kendine özgü bir “aşama” olarak değil, mevcut durumun ortadan kaldırılmasının sürekli bir süreci olarak ele almıştır. Böylece tarihsel materyalist bakış açısıyla gelişmekte olan bir sosyalist toplumu daha önceki sınıf temelli tüm toplumlardan ayırt eden şey onun, toplumun üretici güçlerinin sürekli ve kesintisiz büyüme ve gelişmelerine izin veren akıcı ve

devamlı değişen üretim ilişkileridir. Sosyalizmi yeni bir tipte toplum yapan ve insanlık tarihinde bütün eski toplumlardan ayıran bu benzersiz özelliktir. Bu özellik ayrıca, geçmişteki sosyalizm modellerinin yeterlilik ve sağlamlıklarının yargılanmasında ve değerlendirilmesinde en temel kriteri oluşturmaktadır.

Komünizmin “İlk Aşaması” ve Gelişmesinin Dinamikleri

Açıktır ki Marks’ın Komünist Toplum kavramına, soyut ve idealist bir yaklaşım göstermek mümkün değildir. Marks’ın Gotha Programı’nın Eleştirisi’nde vurguladığı gibi, sosyalizm Komünist toplumun “ilksel aşaması” veya “birinci aşaması” olarak kendisini hem yapısal ve hem de nitel anlamda Komünizmden ayıran belirli karakteristik özelliklere sahiptir. Komünist toplumun “ilk aşamasını” tanımlarken Marks şöyle yazıyordu :

“Burada kendi temelleri üzerinde değil, tersine kapitalist toplumdan çıkmış Komünist bir toplum söz konusudur; dolayısıyla ekonomik, ahlaki ve entelektüel olarak, her bakımdan, hâlâ bağrından doğduğu eski toplumun doğum izlerini taşır.” (6)

Bu doğum izleri nelerdir? Birincisi böyle bir toplumda insanlar, kendilerine kapitalizmden miras kalan – kişisel hırs, sınıf bilincinden yoksunluk, toplumsal önyargılar, yanlış eğitim ve kısıtlı bilgi vb. dâhil -- bütün öznel ve nesnel özellikleri ve sınırlılıkları hâlâ taşımaktadırlar. İkincisi toplumun üretici güçleri, insanların tüm maddi ve kültürel ihtiyaçlarını tatmin etmek için gerekli gelişme düzeyine henüz ulaşmamıştır. Bundan dolayı “herkese ihtiyacına göre” Komünist ilkesi ilk aşamada gerçekleştirilemez. Üçüncüsü, bireysel üreticilerin yetenek ve kapasitelerinde mevcut olan farklılıklardan dolayı, gelişmiş bir Komünist

toplumun temel özelliklerinden biri olan toplumun tüm üyeleri arasında eşitlik ilkesi, sosyalist toplumun gelişiminin ilk dönemlerinde hedeflenemez. Gerçekten, sosyalizmde mal ve hizmetlerin bölüşümü sürecini yönlendiren “herkes katkısına göre” ilkesi sadece üreticiler arasında eşitsizliğe dayanmakla kalmaz, fakat gerçekte kasıtlı olarak bu eşitsizliği ilerletir ve bunun tarihsel ve bilimsel bir nedeni vardır.

“Herkes katkısına göre” sosyalist ilkesi, yalnızca toplumsal olarak faydalı emeğin toplumun tüm üyeleri için tek gelir kaynağı yapmakla kalmaz, fakat ayrıca üreticilerin özel çıkarlarını, üretici güçlerin kesintisiz gelişimi toplumsal amacıyla uyumlu hale getirir. Aynı zamanda ücret biçiminde üreticilere verilen, onların toplum için ürettiklerinin yalnızca bir kısmının karşılığıdır. İşçiler tarafından üretilen değer geri kalan kısmı, devlet tarafından kamu mülkiyetine dönüştürülüp, toplumun “kamu fonunda” biriktirilir. Dolayısıyla, Komünist toplumun ilk dönemlerinde yalnızca insan emeğinin sömürüsü (tabii ki sınıf sömürüsü biçiminde değil), sosyalist bir üretim sürecinde sürdürülmekle kalmaz, gerçekte bilinçli bir şekilde yoğunlaştırılmış olarak devam eder. Bir bütün olarak toplum adına davranan sosyalist devlet, sürekli olarak üretimin düzeyini arttırmaya ve daha fazla çalışma ve üstün performans için maddi teşvikler yaratarak, toplumda üretilen toplam artı değeri maksimize etmeye çalışır.

Ücretlerin farklılaştırılması yoluyla gerçekleştirilen bu planlı eşitsizlik, gelişiminin ilk aşamalarında sosyalist bir toplumun emek üretkenliğini arttırmasının ve üretici güçlerin sürekli gelişimini sağlamasının en önemli ve etkili aracıdır. Açıktır ki insan toplumunun en ileri bilimsel ve teknolojik başarılarının bilinçli kullanımı bu planlı sürecin bütünleyici bir parçasını oluşturmaktadır.

Sosyalist sistem içerisindeki bu planlı eşitsizlik ile kapitalist üretim biçimini karakterize eden nitel farklılık, sosyalizmde yaratılan artı

değerin kamuya ait olmasında yatar. Devletin yönetimi, kamu düzeninin sürdürülmesi vb. gibi toplumsal gereksinim harcamaları çıkartıldıktan sonra bu artı değer bir “toplumsal tüketim fonu” na aktarılır ve bir bütün olarak toplumun yaşam standartlarını iyileştirmek ve emeklerinin nicelik veya niteliğine bakılmaksızın, evrensel ve eşit bir biçimde toplumun tüm üyelerine sosyal hizmet sağlamak için kullanılır. “Herkes ihtiyacına göre” Komünist ilkesinin sosyalist gelişimin henüz ilk aşamalarından itibaren işlerlikte olduğu yer, üretim seviyesi değil, işte tam da bu noktadır. Ancak şurası tamamen açıktır ki, sosyalist toplumun bu Komünist yanının büyümesi doğrudan üretici güçlerin gelişmesine ve ekonominin üretken bölümünün yarattığı artı değer miktarındaki sürekli büyümeye bağlıdır ve gerçekleşmesi buna dayanır. Diğer bir deyişle, sosyalist ekonominin rahminde Komünist yanın büyümesi, doğrudan onun üretici güçlerinin gelişiminin ve üretim alanında emeğin üretkenliğinin sürekli artışının bir fonksiyonudur.

Bu bağlamda, sosyalist bir toplumun her üyesi toplumun maddi kaynaklarından iki farklı şekilde yararlanmaktadır: Birincisi toplum için harcadığı emeğin nitelik ve niceliğine uygun olarak almakta olduğu doğrudan ücret vasıtasıyla ve ikincisi kişinin toplum için harcadığı emek miktarına bakılmaksızın evrensel olarak sağlanmakta olan bedelsiz sosyal hizmet ve yararlar.

Bu şekilde elde edilen doğrudan ücret ve bedelsiz hizmetlerin toplamı sosyalizmde kişinin toplam gelirini oluşturur. Doğal olarak sosyalizmin gelişiminin ilk dönemlerinde üretici güçlerin az gelişmiş olduğu ve çalışma için insanların başlıca motivasyonunu komünist bilinçliliğin değil, maddi teşviklerin oluşturduğu zamanda, işçilerin gelirlerinin en önemli kısmını ve topluma yararlı emek harcamalarının başlıca güdüsünü ücretler oluşturur. Böylece, sosyalizmin sürekli gelişmesiyle birlikte, işçilerin toplam gelirleri içerisinde bedelsiz ev-

rensel faydaların göreceli payı arttıkça toplum adım adım “herkese katkısına göre” ilkesinden uzaklaşarak, “herkese ihtiyacına göre” komünist ilkesine doğru yaklaşır. Sosyalist bir toplumun komünizme doğru sürekli ve kesintisiz bir şekilde gelişmesinde bu temel kavramlar yaşamsal öneme sahiptir. Bu konulara gereken dikkatin verilmemesi, sosyalist gelişme sürecini bozabilir, onun üretici güçlerinin büyümesini aksatabilir ve sonuç olarak sistem içerisinde bir krize yol açabilir.

1)- Sosyalist üretim, bizzat kendi özü ve tarihsel misyonu itibarıyla, ücretlerin eşitlenmesiyle mutlak bir uyumsuzluk içindedir. Gerçekte sosyalizm ancak iyi planlanmış bir ücret farklılaşması yoluyla uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirebilmektedir. Ücretlerin mekanik bir şekilde eşitlenmesi girişimi, yalnızca sosyalizm altında emeğin üretkenliğini arttırmak için yaşamsal önem taşıyan maddi teşviklerin zayıflaması ve yıkılmasıyla sonuçlanır. Öncü Parti ve sosyalist toplumun planlayıcıları tarafından bu önemli ilkeye gereken dikkatin gösterilmemesi ve özellikle ileri komünist ilkelerin sosyalist gelişimin ilk safhalarına “erken” bir şekilde uygulanması – veya Marks’ın deyişiyle acelecilik – sosyalist üretim süreci için zararlı olabilir.

2)- Bu ilke, sosyalist gelişimin ileri safhalarında bile geçerliliğini korur. Komünist eşitlik maddi teşviklerin üretim alanından kaldırılmasıyla değil, fakat “toplumsal tüketim fonu” nun işçilere ödenen doğrudan ücretlerin toplumun verdiği bedelsiz sosyal hizmet ve faydaların değerine kıyasla tamamıyla önemsiz bir hale geleceği bir noktaya kadar sürekli büyümesinin bir sonucu olarak gerçekleşecektir. Gerçekten sosyalist bir toplumun büyümesi ve gelişmesinin ve komünizme doğru ilerleme derecesinin en önemli ölçütü, üreticilerin toplam gelirleri içerisinde bedelsiz hizmet ve faydaların değerinin doğrudan ücret miktarına olan oranıdır. Hiçbir siyasi karar veya öznel olarak tanımlanan kriter, bu nesnel ölçünün yerini tutamaz.

3)- Sosyalist bir toplumun artı ürününde yalnızca nicel bir büyüme kendi başına bu toplumun Komünizme doğru ilerlemesinin bir ölçüsü olarak ele alınamaz. Bunun ölçüsü, ayrıca bu artı ürünün nasıl tahsis edileceği; ne ölçüde üretken kullanıma ayrıldığı ve üreticilerin kendilerinin yaşam standartlarını yükseltmek için ne ölçüde kullanıldığı bağlamında tanımlanmalıdır. Sosyal ve ekonomik planlamada yanlış hesaplamalar, artı ürünün yanlış yönetimi ve edinimi; artı ürünün gittikçe artan bir şekilde devlet bürokrasisi, askeri harcamalar, savaşlar, yolsuzluk vb. gibi üretken olmayan alanlara aktarılması sosyalist gelişme sürecini rayından çıkarabilir ve toplumun komünizme doğru tarihsel yürüyüşünü engelleyebilir.

Sosyalizmde Öznel Faktörün Rolü :

a)- Parti ile Devlet Arasındaki İlişki

Sosyalizmde üretici güçlerin kesintisiz büyümesi, aynı zamanda sosyalizmi tüm önceki toplumlardan ayırt eden başka bir özelliğin sonucudur. Marks bu ayırt edici özelliği şöyle tarif etmektedir : “ Komünizm, kendinden önce gelen bütün hareketlerden, daha önceki bütün üretim ve karşılıklı ilişkilerin temelini altüst etmesi bakımından, bütün doğal öncülleri ilk kez bizden önceki insanların yarattıkları öncüller olarak bilinçle ele alması bakımından, bu öncülleri doğal niteliklerinden soyup onları birleşmiş bireylerin gücüne bağımlı kılması bakımından ayrılır..... Komünizmin yarattığı mevcut durum, bu durum bizzat bireylerin o güne kadarki karşılıklı ilişkilerinin ürününden başka bir şey olmadığından, bireylerden bağımsız olarak mevcut olan her şeyi olanak dışı kılan gerçek temelin ta kendisidir.”(7)

Dolayısıyla, komünizm yalnızca sınıf sömürsünün insan toplumundan tamamıyla silinmesini gerektirmekle kalmaz fakat aynı zamanda toplumdaki öznel ve nesnel unsurlar arasındaki ilişkinin diyalektik olarak tersine çevrilmesidir.

İnsanlık tarihinde ilk defa insanoğlunun bilinçli bir şekilde toplumdaki sosyo- ekonomik yapıları kendi gücüne boyun eğdirdiği ve kör bir şekilde onlar tarafından yönlendirilmek yerine, onları kendi hizmetinde kullanmayı becerdiği bir sosyal sistem ortaya çıkmıştır. Komünizmin bu benzersiz özelliğini tanımlarken Marks, daha da ileri giderek bu yapıların bilinçli insandan bağımsız şekilde var oluşlarını da reddeder.

Böylece, nesnel unsurun öznel unsura hâkim olması sosyalizm ve komünizmin ikinci ayırt edici özelliğini oluşturur. Toplumun altyapılarının ve hepsinin ötesinde mülkiyet ve üretim ilişkilerinin öznel ve üstyapı unsurlarının hareketinin yönünü belirlediği daha önceki sınıf temelli toplumların tersine, üretim araçlarının bir bütün olarak toplumun ortak malı haline geldiği sosyalist bir toplumda, altyapının hareketinin yolunu bilinçli olarak belirleyen, öznel unsurdur.

Marksist – Leninist bakış açısından bu öznel unsur, siyasi iktidarı ele geçirerek burjuva devlet aygıtının yerine geçip, bilinçli şekilde geliştirilmiş bir plana uygun olarak sosyalist toplumu Komünizme götüren işçi sınıfı ve onun siyasi partisinden başkası değildir.

Burada işçi sınıfı ve partisinin rolünün vurgulamak, belirli bir öneme sahiptir. Teorik bir bakış açısıyla, sosyalizmde partinin öncü rolünü devletin rolüyle karıştırmamak için önemli nedenler bulunmaktadır.

1- Marks'ın çözümlemesine göre devlet her koşul altında ve sosyalizm dâhil, her üretim biçiminde mevcut üretim ilişkilerini sürdürmek ve yeniden üretmek şeklinde evrensel bir role sahiptir. Sosyalizmde bu rol, sosyalist üretim ilişkilerinin sürdürülmesi ve yeniden üretimi demek olsa da, yine de bu ilişkilerin sürekli gözden geçirilmesi öncülüne dayalı bir toplumda mevcut üretim ilişkilerini sürdürme ve yeniden üretme görevi, özünde, tutucu ve durağan bir görevdir.

2- Sosyalist bir toplum, henüz sınıfsız top-

lum değildir. İşçi sınıfının egemenliği altında olmasına rağmen, sosyalist devlet, yalnızca işçi sınıfını ve onun özel sınıf çıkarlarını temsil etmemektedir. Sosyalist devlet ülke içinde ve dışında, tüm çalışanların ve birleşik bir sosyalist toplumda mevcut olan tüm sınıfların çıkarlarını temsil etmek zorundadır. Bu anlamda bir bütün olarak sosyalist toplumun çıkarlarına uygun biçimde davranan devletin ilgi ve sorumlulukları, görevi toplumun en ileri sınıfını oluşturan işçi sınıfının çıkarlarını ilerletmek olan partinin ilgi ve sorumluluklarından tümüyle farklıdır. Sosyalist devlet, bütün olarak mevcut sosyalist toplumu yönetme ve koruma görevini üstlenmişken, partinin görevi toplumdaki mevcut durumu sürekli dönüştürerek sosyalist toplumu komünizme götürmektir.

3- Ekonomik açıdan sosyalizmde üretim araçlarının ortak mülkiyeti, devlet aygıtına, işçi sınıfı ve emekçi kitleler adına sosyalist ekonomiyi yönetme sorumluluğunu yükler. Bu koşullarda devlet bürokrasisinin sosyalist ekonomi üzerindeki yönetsel kontrolünü emekçilerin sınıf çıkarlarını ilerletmek yerine kendi dar siyasi ve ekonomik çıkarlarına bağlı kalarak, kendi avantajı için kötüye kullanma tehlikesi daima mevcuttur. Böyle bir durumda işçi sınıfının partisi devlet aygıtı içindeki bürokratik eğilimlere karşı işçi sınıfının çıkarlarını korumak ve ilerletmek gibi alışılmamış bir görevle karşı karşıya kalır. Çoğu durumda bu sorumluluk, partinin devlet bürokrasisinin yanında değil, işçi sınıfının yanında yer almasını gerektirir.

4- Lenin'in vurguladığı gibi, sosyalizm dâhil, bütün toplumlarda devlet aygıtı bürokratik bir niteliğe sahiptir ve genel olarak, çoğu durumda işçi sınıfının uzun vadeli çıkarlarıyla bağdaşmayan kendi bazı çıkarlarını geliştirir. İşçilerin devlet üzerindeki egemenliği, hiçbir şekilde çıkarların bu uyuşmazlığını ortadan kaldıramaz. Marks, komünist toplumun gelişmesini, sosyalist toplumda devletin derece derece sönmelenmesi olarak tanımlamıştı. Kuşkusuz böylesi bir süreç, devlet bürokrasisinin bizzat

kendisine bırakılamaz. Daha ziyade bu süreç, devlet bürokrasisinin ortaya koyacağı herhangi bir direniş dikkate alınmaksızın, işçi sınıfı partisi tarafından bilinçli ve iyi planlanmış bir şekilde yürütülmelidir.

Bu nedenlerle sosyalist devletin rolü ve sorumluluklarının, partinin rolü ve sorumluluklarıyla karıştırılması ve hatta daha da kötüsü, partinin tarihsel görevlerinin devlete indirgenmesi sosyalist gelişim süreci için ciddi sonuçlar doğuracaktır. Parti ve devlet yapılarının herhangi bir biçimde birleşmesi parti saflarında bürokratizm, kariyerizm ve yozlaşmanın büyümesi sonucunu doğurarak, partinin öncü rolünü zayıflatacak ve onu kendi sınıf temelinden uzaklaştıracaktır. Uzun vadede böyle bir olgu, kaçınılmaz olarak sosyalist bir sistemde kökleri derinlere giden krizlere yol açacaktır.

Dolayısıyla, geçmişteki sosyalizm modellerinin herhangi bir incelemesi, o sosyalist toplumun gelişiminin her bir aşamasında parti ve devlet arasındaki ilişkilerin detaylı bir şekilde araştırılmasını içermek zorundadır. Böyle bir araştırma, yalnızca parti ve devlet yapıları arasındaki olası birleşmeler bakımından değil fakat ayrıca sosyalist devletin sosyalist ilkelere ve parti çizgisine bağlılık derecesi ve aynı zamanda partinin, sosyalist devletin gelişiminin her bir aşamasındaki tarihsel gereklilikleri tanımlayarak, toplumu kendi komünist amaçlarına doğru yönlendirecek gerçekçi planlar önerme yeteneği açısından da yürütülmelidir.

Sosyalizmde Özel Faktörün Rolü :

b)- Parti İle Sınıf Arasındaki İlişki

Marksist açıdan proletarya (işçi sınıfı) sosyalist devrimin motoru ve işçi sınıfının siyasi partisi de onun önderidir. Leninist açıdan parti ile sınıfın birliği sosyalist devrimin ve komünizme doğru ileri yürüyüşün başarısı için yamsalsal önem taşımaktadır. Hem teorik ve hem de tarihsel bakımdan parti ile sınıfın birliğinin

geçmişteki sosyalizm modellerinin değerlendirilmesinde mutlaka dikkate alınması gereken bazı ön koşulları vardır.

Proletarya içinde sosyalist bilincin kendiliğinden gelişeceği düşüncesini reddederek, bu bilinçliliğin proletaryaya kendi siyasi partisi tarafından “dışarıdan” taşınması gerektiği tezi- ni öne süren Lenin, Komünist Partiyi sosyalist devrimin tarihsel sürecinin çekirdeğine yerleştirdi ve bunu yapmakla bazı önemli görevleri partiye havale etti. Aynı zamanda parti – işçi sınıfı birliğinin partinin kendi tarihsel görevlerini yerine getirmedeki başarısının en önemli ön koşulu olarak belirledi.

Lenin, partinin birinci görevinin proletaryayı ideolojik olarak eğitip, politik olarak örgütleyerek gün be gün sınıf mücadelesinde yönlendirmek olduğunu vurguladı. Örgütsel açıdan parti, burjuvaziye karşı mücadelede işçi sınıfının tüm güçlerini bir araya getirip yoğunlaştırmaktan sorumludur. Lenin’in deyişiyle parti, “siyasi mücadeleye enerji,istikrar ve süreklilik kazandıracak kapasiteye sahip devrimcilerin bir örgütüdür.” (8) Ona göre, böyle bir parti olmadan kitleler sosyalist devrimi zafere götürmek için gerekli olan “irade birliğinden” yoksun kalacaklardır. Yalnızca işçilerin saflarında değil, fakat aynı zamanda tüm emekçiler ve onların partisi saflarındaki bu irade birliği başarılı bir devrimci mücadelenin anahtarıdır.

Ancak sosyalist gelişimin başlangıç aşamalarında, işçi sınıfı henüz yüksek bir eğitim ve sınıf bilincine sahip olmadığı safhada, partinin mücadele içindeki karar alma ve önderlik rolü kaçınılmaz olarak son derece yüksek ve hatta aşırı olabilir. Fakat sosyalizmin gelişimi sürdükçe ve işçilerin ideolojik, politik ve bilimsel eğitimleri arttıkça parti ile sınıf arasındaki sınır giderek bütünüyle kaybolur ve sınıf, partinin karar alma süreçlerinde gittikçe artan bir rol üstlenir. Karar alma yetkisinin partiden sınıfa adım adım fakat sürekli biçimde aktarılması tarihsel sürecinde, herhangi bir nedenle ortaya çı-

kan bir bozulma, partiyi yalnızca sınıfın en ileri unsurlarının bilgi ve enerjisinden yoksun bırakarak zayıflatmakla kalmaz, fakat ayrıca parti ile sınıf arasındaki birliği bozarak, partinin toplum içindeki statüsünü de tümüyle zayıflatır.

Üstelik ideolojik açıdan parti, sınıfa sosyalist bilinç götürmek ve işçilerin sınıf bilincini politik bilinç ve faaliyete dönüştürmekle yükümlüdür. Lenin bu politik bilincin emekçi sınıf tarafından ancak toplumdaki bütün sınıfların çıkarlarını ve aralarındaki çelişkileri tümüyle kavramasıyla gerçekleşebileceğinin altını çizmiştir. Lenin'e göre sınıf ilişkilerinin bu şekilde tümüyle kavranılması, yalnızca işçi sınıfının kendi üstünlük noktasından mümkün olamaz. Parti işçi sınıfını yalnızca kendi sınıf çıkarları bakımından değil, toplumdaki tüm diğer sınıfların çıkarları ve aynı zamanda sınıf mücadelesinin kendine özgü her bir aşamasında bu çıkarların, işçi sınıfının çıkarlarıyla bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda da eğitmelidir. Partinin ideolojik netliğinin sürdürülmesi ve işçi sınıfı dışındaki diğer sınıfların etkilerinden korunması bu çabada partinin başarısı için bir ön koşuldur.

Ancak partinin ideolojik görevi, işçi sınıfını eğitmekle sınırlı değildir. Tarihsel görevini yerine getirebilmek için parti, insan toplumunun bilimsel başarılarında da ön planda yer almalıdır. Lenin'in işaret ettiği gibi, “modern işçi sınıfı hareketinin nasıl muazzam bir şekilde büyüdüğünü ve dallanıp budaklandığını kavrayan birisi, bu görevi yürütmek için ne kadar bir yedek teorik güç ve siyasi (aynı zamanda devrimci) deneyim gerektiğini de anlayacaktır.”(9) Engels'ten sonra Lenin de sınıf mücadelesinin “yalnızca (politik ve ekonomik) iki büyük mücadele biçimini değil, üç mücadele biçimini içerdiğini vurgulamış ve “teorik mücadeleyi ilk ikisiyle eşdeğer saymıştır”.(10)

Bu sözlerin önemi Lenin'in sınıf mücadelesinde Marksist teori ve tarihsel materyalizmin rolünün önemini vurgulamasında değil, işçi sınıfı partisinin insan toplumunda bilimsel te-

orinin gelişimi ve evrimindeki rolünü vurgulamasında yatmaktadır. Ve açıktır ki, bu rol insan toplumunun, özellikle de kapitalist toplumun bilim ve teknoloji alanındaki tarihsel başarıları görmezden gelinerek değil, fakat bu başarıları yaygınlaştırıp ilerleterek yerine getirilebilir. Diğer bir deyişle insanlığa ait bilim ve teknolojiyi kapitalist üretim ilişkilerinin boyunduruğundan kurtarmak ve onları işçi sınıfının çıkarlarına hizmet eder hale dönüştürmek partinin tarihsel sorumluluğudur.

Dolayısıyla, Leninist bakış açısından politik sınıf mücadelesinde işçi sınıfına öncülük etme görevlerinin yanı sıra Parti ayrıca, burjuva bilim ve teknolojisinin en ileri başarılarını devrimci bir şekilde kullanmak ve bu başarıları işçilerin sömürücü sınıflara karşı mücadelesinde etkili araçlara dönüştürme tarihsel sorumluluğu ile de yükümlüdür. Bu anlamda partinin tarihsel görevi, proletaryanın kendisinin kurtuluşunun da ötesine geçerek aynı zamanda insanlığa ait bilim ve teknolojinin de kurtuluşunu içermektedir.

Lenin'in doğru bir biçimde mücadelenin ekonomik ve politik yönleriyle eşdeğer tuttuğu sınıf mücadelesinin bu önemli alanındaki her hangi bir erteleme veya sürüncemede bırakma, Partinin sosyalist toplumu komünizme doğru ilerletme yeteneğini büyük ölçüde azaltacak ve böylece onun sınıfla ilişkisini bir bütün olarak zayıflatarak ciddi zararlara yol açacaktır. Bu nedenle sosyalist toplumların geçmişteki performanslarının değerlendirilmesi, partinin bu ilkeler bakımından performansını da ayrıca içermek zorundadır.

Sosyalist Demokrasi :

c)- Devlet İle Sınıf Arasındaki İlişki

Bugün solun bazı kesimleri de dâhil olmak üzere birçok çevrede sosyalist devletlerin çözümlüşünün eski sosyalist ülkelerde “demokrasinin” olmamasından kaynaklandığı iddiası öne sürülmektedir. Burjuva düşünürleri, sosyalist

devletin doğası nedeniyle “diktatoryal” olduğunu, dolayısıyla demokrasinin ilkeleri ve demokratik özgürlüklerle bağdaşmadığını söyleyecek kadar ileri gidiyorlar. Bu ikinci olgu esas olarak, sosyalist bir toplumda, sosyalist devletin üretim araçları üzerinde “tekelci” bir kontrol oluşturduğu ve bu nedenle kitleler üzerinde çok fazla ekonomik, politik ve sosyal güce sahip olduğu öncülüne dayandırılmaktadır.

Bu iki durum, onların sosyalist devlete yönelttikleri eleştirilerin doğası bakımından birbirinden biraz farklı olmasına rağmen – birincisi tarihsel, ikincisi ise, teorik bir eleştiridir – her ikisinin kökten ortak hatası devlet, demokrasi ve diktatörlük kavramlarını sınıfsal içerikten yoksun olarak ele almalarıdır. Dolayısıyla tarihsel açıdan, sosyalist demokrasi ve sosyalist devletle işçi sınıfı arasındaki ilişki konusunu ele almadan önce bu kavramların sınıf niteliklerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Burjuva Demokrasisine Karşı Sosyalist Demokrasi

Marks, kapitalist veya sosyalist her hangi bir toplumda devletin sınıf egemenliği ve yönetiminin en önemli aygıtı olduğunu açıkça göstermiştir. Bu nedenle Marksist bakış açısından ele aldığımız konu “genel olarak demokrasi” değil, fakat demokrasinin özgül biçimleri, yani kapitalist demokrasi ve sosyalist demokrasidir. Lenin bu iki demokrasi biçimi arasındaki temel farkı özlü bir biçimde şöyle tanımlamıştır :

“Burjuva demokrasisi tüm yurttaşlara eşit olarak uygulanacak resmi haklar ilan etmekle kendisini sınırlamıştır. Fakat gerçekte burjuva demokrasisinde hem idari uygulamalar ve özellikle emekçilerin ekonomik bağımlılığı, onların bu hak ve özgürlükleri geniş bir şekilde kullanmalarını daima imkânsız hale getirmiştir.

Bunun tersine,proleterya veya Sovyet de-

mokrasisi hak ve özgürlüklerin resmen ilanı yerine, ilk başta ve en önemlisi nüfusun kapitalizm altında ezilen sınıflarına bu hak ve özgürlükleri uygulamayı garanti etmektedir....

Rus Komünist Partisinin görevi, her zaman geniş emekçi kitlelerini, kendi demokratik hak ve özgürlüklerini uygulamaya çekmek ve bunun için maddi olanakları genişletmektir.”(11)

Ayrıca “Rus Komünist Partisinin (Bolşevik) Program Taslağı”nda Lenin, sosyalist demokrasinin tamamlayıcı unsurlarını şöyle özetliyordu

“Devletin tümüyle ortadan kalkmasına kadar geçici yeni tipte bir devlet olan Sovyet Cumhuriyetine düşen tarihsel görev şudur :

1)- Kapitalizmin altında ezilmiş olan sınıfların evrensel kitle örgütlerini yaratmak ve geliştirmek....Devletin aslında burjuva sınıfın üyeleri tarafından yönetilmesinin aksine, nüfusun büyük çoğunluğu için (çalışanlar için) demokrasiyi, yani, onların yönetime gerçekten katılmalarını sağlamak ancak bu yolla mümkündür.

2)- Devlet idaresinde Sovyet sistemi.... Şehirlerdeki sanayi proletaryasına bazı gerçek avantajlar sağlamaktadır. Kapitalizmin işçilerin arasına soktuğu ve onları birbiriyle rekabet eden gruplara ayıran dar lonca ve sendikal çıkarları etkisizleştirmek için bu avantaj sistemli bir şekilde ve sapmaksızın uygulanmalıdır.

3)- Burjuva demokrasisi.... Sömürenlerle sömürülenlerin eşitliğinin mümkün olduğu fikrini öne sürerek kitleleri aldatmıştır. Devletin Sovyet biçiminde örgütlenmesi gerçek demokrasiyi yani ,tüm çalışanların gerçek eşitliğini uygulayarak ve sömürücüleri toplumun tüm haklara sahip üyeleri kategorisinden dışlayarak bu aldatma ve ikiye bölme yok eder.(11) ((bkz,dipnot ())*

4)- Sovyet tipi devlette, birinci olarak seçim prosedürü ve seçimlerin daha sık yapılması olasılığıyla ve ayrıca temsilcilerin yeniden seçilmeleri veya görevden alınmalarının koşullarıyla,-- demokrasinin daha üst bir biçimi ola-

rak—emekçi kitlelerin devlet yapısı ve idaresini daha doğrudan etkilemeleri gerçekleşmektedir.

5)- İkincisi, Sovyet iktidarında, temel seçim birimi olarak bölgeler değil, ekonomik, sanayi biriminin (fabrikalar) alınmakta ve bunlar devlet yapısının çekirdeği sayılmaktadır...

6)- Yalnızca Sovyet devlet örgütü proletarya devriminin eski burjuva devlet aygıtını parçalamasını sağladı.... her yerde.... daima devleti toprak sahipleri ve kapitalistlerin çıkarlarına bağlı kılan bürokrasinin kaleleri yıkıldı.... Ancak bizim ülkemizde devlet bürokrasisine karşı mücadele kuşkusuz henüz sona ermemiştir..... dolayısıyla bürokrasiye karşı mücadelenin sürdürülmesi gelecekteki sosyalist gelişimin başarısını sağlamak için mutlak ve yaşamsal bir gerekliliktir.

7)- Bu alandaki çalışmalar Sovyet iktidarının en başta gelen tarihsel hedefinin, yani devletin nihai olarak ortadan kaldırılmasına doğru ilerlemenin uygulanmasıyla yakından bağlantılıdır ve şunları içermelidir: Birincisi, bir Sovyet'in her üyesi aksatmaksızın devlet yönetiminde belirli bir görevi yerine getirmelidir; ikincisi bu görevler hükümetin tüm yönlerini, bütün dallarını içerecek şekilde sürekli değişmelidir; üçüncüsü çalışan nüfusun tamamının dikkatlice seçilmiş ve aksamadan kademe kademe uygulanan bir dizi önlem vasıtasıyla devlet yönetimine bağımsız bir biçimde tam anlamıyla katılımı sağlanmalıdır.

8)- Sovyet iktidarı kültürel yararları, uy-

garlık ve demokrasiyi çalışan ve sömürülen insanlar için gerçekten kesinlikle elde edilebilir hale getirmeyi en önemli ve gelecekte de hiçbir sapmaya meydan vermeden devam ettirilmesi gereken görevi olarak görmektedir..(12)

Yukarıdaki bölümler sosyalist bir demokrasinin özünü oluşturan temel öğeleri açıkça belirtmektedir. Çeşitli sosyalist toplumlarda bu çerçevede belirtilen her bir öğenin vurgulanma derecesi veya uygulanmasının özgül biçimleri değişebilir olmakla birlikte, yukarıdaki bölümlerin içerdiği ilkeler evrenselidir ve bu nedenle sosyalist demokrasi konusuna ilişkin olarak sosyalizmin mevcut veya geçmişteki modellerinin değerlendirilmesinde kullanılabilirler.

Ancak sosyalizmde devlet ile sınıf arasındaki ilişkiler bakımından bazı noktaların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

1)- Sosyalist bir toplumda proletarya ve diğer emekçi kitlelerin ekonomik, siyasi ve sosyal hak ve özgürlüklerini garanti altına almanın vasıtası olarak sosyalist demokrasi ancak tüm sosyalist inşa süreci boyunca sömürücü sınıflara karşı işçi sınıfının çıkarları savunularak gerçekleştirilebilir. Yukarıdaki alıntıların açıkça gösterdiği gibi, sosyalizmde işçi sınıfının demokrasisi konusu basit bir şekilde emekçilere siyasi ve ekonomik özgürlüklerinin “bahşedilmesi” meselesi değil, daha önemli olmak üzere, bizatihi sosyalizmin varlığının ve komünizme doğru sürekli gelişmesinin garanti altına alınması meselesidir. Sosyalist devlette

* Burada yukarıdaki bölümün üçüncü paragrafına ilişkin olarak Program Taslağı metnine “Programın Siyasi Kısımına Ek” başlıklı şu bölümün ilave edilmiş olduğunu belirtmemiz gerekmektedir : “ Geçici tarihsel gereksinimlerin yanlış bir biçimde genelleştirilmesini önlemek için R.K.P, Sovyet Cumhuriyetinde yurttaşların bir kısmının yurttaşlık haklarından mahrum edilmelerinin..... belli bir kategorideki yurttaşın yaşamları boyunca bu haklardan mahrum edilmeleri anlamına gelmediğini tüm çalışanlara açıklamalıdır. Bu mahrumiyet yalnızca sömürücülere, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetinin temel yasalarını ihlâl ederek kendi sömürücü statülerine

sıkı sıkıya sarılma ve kapitalist ilişkileri muhafaza etme çabalarını sürdürmekte ısrar edenlere uygulanacaktır. Bunun sonucunda Sovyet Cumhuriyetinde sosyalizm gün be gün güçlü bir şekilde büyürken ve nesnel olarak sömürücü kalabilenlerin sayısı..... azalırken, haklarından mahrum edilenlerin sayısı da kendiliğinden azalacaktır... Diğer yandan çok yakın bir gelecekte yabancı işgahlin sona ermesi ve sömürücülerin mülksüzleştirilmesinin tamamlanması belirli koşullar altında proletarya devletin diğer yöntemleri seçerek sınırsız evrensel oy hakkı tanyacağı bir durumu yaratabilir.”

işçi sınıfının siyasi ve ideolojik hegemonyası, sosyalist inşa yolunu sürdürmenin önemli bir ön koşuludur. Bu anlamda, emekçilerin “devlet yönetimine doğrudan katılımları” sosyalizmde yalnızca bir demokrasi uygulaması olmayıp, sistemin bütünlüğü için gerekli bir garantidir. Çalışanların devlet yönetimine katılımını zayıflatmanın her biçimi, proletarya dışı eğilimlerin – özellikle bürokratik eğilimlerin – sosyalist devlet üzerinde hâkimiyet kurmasına yol açacak, böylece sosyalist devletin proleter görünümünü sulandıracak ve sosyalist inşa sürecinin tamamını bu proletarya dışı eğilimlere saptıracaktır. Bu da, sosyalist bir toplumda sömürücü sınıflar ve üretken olmayan sosyal katmanların yeniden ortaya çıkmaları, büyümeleri ve nihai hâkimiyetlerine yol açarak sosyalizmin bizzat kendi varlığını tehdit edecektir.

2)- Sosyalist demokrasi özünde işçi sınıfı örgütünün bilimsel ilkelerinin geniş bir şekilde topluma uygulanmasından başka bir şey değildir ve şu ilkeleri kapsamaktadır : kolektif önderlik; azınlığın çoğunluk iradesine tabi olması; önderliğin alt organlarının üst organlara tabi olması; bütün önderlik organlarının seçime tabi olması ve kitlelerin onları görevden alabilmeleri ve kitlelerin tüm karar alma ve politika oluşturma süreçlerine aktif ve etkili bir biçimde katılmaları. Kuşkusuz bu ilkelerin uygulanması için gerekli olan demokratik kurum ve örgütlerin (örn. sendikalar, konseyler, kitle örgütleri vb.) büyümesi ve güçlenmesi için maddi koşulların oluşturulması ve yaygınlaştırılması her sosyalist devletin sorumluluğudur. Bu kurum ve örgütler sosyalist devletle, emekçi kitleler arasındaki bağları oluşturarak köprü görevi görürler. Sosyalist yönetimde kitle katılımının mekanizmaları olan bu kurumların her hangi bir şekilde zayıflamaları veya bozulmaları veya bunların yalnızca devletin birer uzantısına dönüşmeleri sadece sosyalist demokrasi ilkelerini ihlâl etmekle kalmaz fakat aynı zamanda sosyalizmin özünü de zayıflatır. Böyle bir işleyiş, sosyalist devleti tüm sınıfın devletinden, sınıf

içerisinden seçilmiş elit bir kesimin devletine dönüştürür. Bu durum devletle sınıf arasındaki bağlantıyı kopartır ve devletin sınıfın tümü tarafından denetimini ortadan kaldırarak, sosyalist inşa yolundan her türlü yıkıcı sapma biçimine katkıda bulunur.

3)- Aynı zamanda kapitalizmden komünizme geçiş sürecini yöneten egemen politik ilke olarak sosyalist demokrasinin katı ve durağan bir ilke olamayacağı ve sosyalist toplumun gelişiminin her bir safhasında hakim olan sosyal, tarihsel ve hatta dış nesnel koşullara uygun olarak dönüştürülmesi gerektiği açıkça ortadadır. Uzlaşmaz ve sömürücü sınıfların henüz kökünden sökülüp atılmadığı ve özellikle sosyalizmin hâlâ kapitalist devletlerin ekonomik, siyasi ve askeri kuşatması ve tehdidi altında olduğu ilk dönemlerde sosyalist demokrasi derinlik ve biçim olarak, daha sınırlı bir durumda kalacaktır. Fakat sosyalizm geliştikçe ve sömürücü sınıflar giderek toplumdan yok oldukça, sosyalist demokrasi hem derinlik hem de biçim olarak yaygınlaşır. Uzlaşmaz sınıfların yokluğunda sosyalist demokrasi proletaryanın sosyalist devlet yapıları üzerindeki politik ve ideolojik hegemonyasının garantörü olarak davranır ve sosyalist toplumun üretici güçlerinin sürekli gelişimiyle birlikte daha da dinamik bir karakter kazanır.

Yine de sosyalist demokrasinin gelişmesinin mekanik ve kendiliğinden bir şekilde sosyalist toplumdaki ekonomik gelişmeyi izlemeyeceği unutulmamalıdır. Daha ziyade, sosyalist toplumun tüm diğer yönleri gibi, sosyalist demokrasinin yayılması da proletaryanın siyasi partisi açısından her aşamada bilinçli bir planlama ve uygulamayı gerektirir. Burada da sosyalist demokrasi ilkesine herhangi bir dogmatik ve katı yaklaşım veya aksine, hem toplum içindeki hem de uluslararası düzeyde sınıf güçlerinin nesnel dengesi dikkate alınmaksızın bu ilkenin sınıf karakterinin erken bir şekilde gevşetilmesi için alınacak öznel ve voluntarist (iradeci) bir karar, sosyalist inşa sürecine ciddi zararlar ve-

rebilir.

* * *

SSCB’de sosyalizmin geçmişteki uygulanmasının bu değerlendirmesi, bilimsel sosyalizmin yukarıda özetlenen görüşlerine dayanmaktadır. Her sosyalist toplum “modeli” her şeyden önce ilkin öznel olarak tasarlanmış ve sonra gerçeğe uygulanmış olan teorik bir yapıdır. Dolayısıyla bunun başarısı veya başarısızlığı şu üç grup unsurun sonucudur :

1- Sosyalizmin bu tarihsel modelinin üzerine inşa edildiği öncüller ve teorik temeller;

2- Öncü Partinin bu teorik ilkeleri doğru uygulama yeteneği ve onun bu modelleri sosyalist inşanın her bir aşamasının nesnel, tarihsel ve sosyal gerekliliklerine uygun olarak tasarlama, uygulama ve adapte etmesindeki başarısının derecesi;

3- Bu modellerin geliştirilip uygulandığı dış ve tarihsel koşulların etkileri

Eğer yukarıda açıklandığı biçimde bilimsel sosyalizmin ilkelerinin geçerliliğini kabul ediyorsak, geçmişteki modellerin başarısızlığının nedenlerinin araştırılması esas olarak ikinci ve üçüncü gruplara odaklanacaktır. Aynı zamanda kuşkusuz bu iki grup unsur, karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir ve sonuçta bu karşılıklı etkileşim dikkate alınmaksızın incelenmeleri mümkün değildir.

Komünizm uluslararası bir harekettir; başarıları ve başarısızlıkları uluslararası şekilde yargılanmalıdır. O, insanoğlunun sınıf sömürsünden kurtuluş mücadelesini hedefleyen dinamik ve ilerici bir harekettir. Bu nedenle, onun geçmişteki yetersizlik ve başarısızlıklarının değerlendirilmesi, dünya işçi sınıfı ve tüm sömürülen halklar için bu büyük hareketin nihai zafere ulaşmasına yardımcı olmak amacıyla, tarihten ders alma çabası taşımaktadır.

Son çözümlemede, eski sosyalist ülkelerde işlerin gidişatı hakkındaki nihai yargı, bu ülke-

lerde sosyalist inşa sürecine doğrudan katılmış olan komünistlere ve partilere bırakılmalıdır. Dolayısıyla bu değerlendirme, kendisini en genel süreçlerin işleyişi ve en önemli konularla sınırlamıştır.

BÖLÜM II :

Sosyalizmin Krizin Etkileyen Nesnel / Dış Faktörler

Doğal gelişimi içsel olarak krizlere yol açan kapitalist sistemin aksine, sosyalist bir toplumda krizlere yol açan, büyümenin yavaşlamasıdır. Her tarihsel sosyalizm modelinin, verili bir dizi nesnel sosyal – tarihsel sınırlamalar dahilinde sosyalizmin sürekli büyümesini sağlamak zorunda olması nedeniyle, bu modellerin her birinin başarı veya başarısızlık derecelerinin değerlendirilmesi, gelişiminin her aşamasında onu etkileyen nesnel sınırlar bağlamı dahilinde, modelin özgün hedefleri göz önünde tutularak yapılmalıdır.

Teori, genel olarak ilk sosyalist devrimlerin, üretici güçlerin en yüksek gelişme düzeyine ulaştığı ve işçi sınıfının o zamanki bu yüksek sosyalist bilinçe sahip olduğu ABD ve Batı Avrupa’nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde meydana geleceğini öngörmekteydi. Ancak Rusya’da teori gerçeğe adapte olmak zorunda kaldı. İlk sosyalist devrimin, kapitalist dünyanın en ileri ülkelerinde değil de sistemin “ en zayıf halkası” nda meydana gelmesi gerçeği, zorunlu olarak sosyalist inşa sürecine yeni gereklilikler dayattı. Sosyalizm, yaşamına, teorik olarak beklenenden daha ağır bir yüklerle başladı ve çok daha zor sorumluluklar taşıdı. Bu sorumlulukların ilk ve en önemlisi, diğer kapitalist ülkelere göre daha geri bir durumda olan Rus toplumunun nesnel ve öznel geriliğinin gide-

rilmesini ve aynı zamanda toplumda sosyalist ilişkilerin kurulması için gerekli olan (maddi) somut ve üretken bir altyapının yaratılmasıydı.

Kapitalist ülkelerin üstün ekonomik ve askeri güçlerine ek olarak, Rus toplumunun zayıflığı ve tarihsel geriliği, bu ülkelerin başlangıçtan itibaren doğrudan ve dolaylı ekonomik ve askeri müdahaleler yoluyla sosyalist toplumun büyümesini sekteye uğratmalarına yol açtı. Bu da sosyalizmin “yaşatılmasını” önderliğin öncelikler listesinin en tepesine yerleştirerek sosyalist toplum içerisinde büyüyen savunmacı bir anlayışın kaynağı haline geldi. Bu savunmacı bir anlayış, sosyalist inşa süreci boyunca tarihsel sosyalizm modellerinin gelişiminde önemli bir rol oynadı.

Diğer bir faktör de kapitalist ülkelerin sosyalizme uyguladıkları ekonomik ambargo idi. Lenin dahil, Rusya’daki sosyalist devrimin liderleri, Ekim Devrimiyle birlikte ya da devrimin sonrasında Avrupa’daki diğer kapitalist ülkelerde, özellikle de Almanya’da başka proleterya devrimlerinin de meydana geleceği beklentisi içindeydiler. O zaman Rusya, bu ülkelerdeki muzaffer işçi sınıfının maddi ve teknik olanaklarına dayanarak kendi ekonomik geriliğini süratle giderebilecekti. Fakat bu durumda da gerçek farklı bir yönde gelişti ve genç Sovyet devleti ekonomik gelişimini sadece kendi iç kaynaklarına dayanarak başarmak zorunda kaldı.

Sosyalist devrimi tek ülkede ilerletmek zorunluluğu, yalnızca Komünist Parti liderliği içerisinde ciddi teorik tartışmalara yol açmakla kalmadı, aynı zamanda bu ülkedeki sosyalist inşa sürecine bazı benzersiz özellikler de kattı.

Bu faktörler arasında ayrıca II. Dünya Savaşı’nın, Soğuk Savaşın ve II.Dünya Savaşı’ndan sonra sosyalizme dayatılan uzun süreli silahlanma yarışının etkilerini de saymak gerekir. Bütün bu faktörler sosyalist toplumun maddi ve insan kaynaklarının büyük bölümünü eriterek ederek yok etti ki bu kaynaklar, ülke-

nin üretici güçlerinin geliştirilmesi ve sosyalist toplumun komünizme doğru ilerletilmesi için kullanılabilir.

Dolayısıyla nesnel/ dış faktörler başından itibaren Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin genel çizgisinin saptanmasında ve performansının belirlenmesinde doğrudan önemli bir rol oynadı. Sosyalizmin normal işleyişine ve tarihsel amaçlarına göre dışsal olan bu faktörler, ileride de göreceğimiz gibi, SSCB’de sosyalist sistemin içsel sürecini şekillendirmede ve yapısal özelliklerini belirlemede önemli bir role sahip oldu.

1- Üretici Güçleın Gelişimlerinin Başlangıçtaki Düzeyi

1917’de Bolşevikler iktidarı aldıklarında Rusya’nın ekonomik durumu diğer birçok gelişmemiş ülkeyle benzerlik göstermekteydi. 1861 ile 1913 arasında kişi başı GSMH, sadece % 9.1 oranında büyümüştü (yıllık oran % 0.9). Bu oran diğer kapitalist ülkelerin % 60’ının sanayileşmelerinin başlangıcındaki rakamlarla kıyaslandığında çok düşüktü(13). Aynı süreçte Rusya’da tarımsal üretimin büyüme oranı yıllık % 2 ve 1880 ile 1913 arasında tarım sektöründeki verimlilik artışı, beher 10 yıl için % 3 olmuştu. 1913 yılında sanayi üretimi ekonominin toplam üretiminin % 18’ini oluşturmaktaydı. Aynı yıl Rusya’nın işgücünün % 7.2’si tarım sektöründe, % 18’i sanayide ve % 10’u da hizmetler sektöründe çalışmaktaydı. 1913’te metal üretimi ülkenin toplam sanayi çıktısının % 10’unu oluşturuyor ve işgücünün yalnızca % 12’sini istihdam ediyordu. İngiltere, Almanya ve ABD gibi diğer kapitalist ülkelerde bu rakamlar, Rusya’dakinin en az iki katı idi. 1913’te Rusya’da okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 60’tan fazlaydı ve ülkenin nüfus profili batılı ülkelerin sanayileşmelerinden önceki durumlarını andırmaktaydı. 1913 yılında Rusya’da ölüm oranı binde 27 idi ki bu oran

batı Avrupa'daki ölüm oranının (binde 13) iki katından fazla idi.

1913'te Rusya borç içinde yüzüyor, kendisine gerekli olan sermayenin büyük kısmını Fransa, İngiltere ve Belçika'dan borç alıyordu. Rusya ekonomisi büyük ölçüde yabancı sermayeye bağlıydı ve düşük düzeydeki iç talep, sanayide büyümeyi sağlamakta yetersiz kalıyordu. 1914 yılında yabancı sermaye, ülkedeki toplam yatırımların % 20'sini oluşturuyordu. Bu oran 1880'lerde sanayileşmesinin başlangıcında olan ABD'ninkinin iki katı ve yine 1887 ile 1896 yılları arasında sanayileşmesinin başlangıcını yaşayan Japonya'dakinin 20 katı idi.

1917'de Rusya'da GSMH' nin bileşimi Batı Avrupa ve Amerika'nın sanayileşmelerinden önceki dönemlerine benzemekteydi. Rusya ekonomisinin esas gücünü sanayi işçileri değil, köylüler oluşturuyordu. Nüfusun çok büyük bir kısmı ve bunun yanı sıra işgücünün tamamı okuryazar değildi. Büyük ve yoksul köylü nüfusun hemen hemen tamamı okuma yazma bilmiyordu. Gerçekten 1917 yılında Rusya, az gelişmiş ülkelerin ikili ekonomik karakterinin birçok özelliğini sergilemekteydi: Büyük, geleneksel ve geri sanayi sektörünün yanı sıra, dünyadan izole, sermaye yoğun bir sanayi sektörü.

Rusya'da Bolşevikler iktidarı bu koşullar altında almışlardı. Dünya yüzeyinin 1/6'sını kaplamakla birlikte, birleşik bir yapıya sahip olmayan böyle bir ülkede sosyalizmi kurmaya yöneldiler.

İletişim olanakları sınırlıydı, dağıtım kanalları birbiriyle bağlantısız ve irtibatsızdı, sanayi altyapısı aşırı derecede zayıf ve geri idi; köylü ekonomisi büyük sorunlarla karşı karşıyaydı ve toplum sosyalist planların uygulanması için gerekli sosyal gelişme seviyesinden yoksundu. Ekim Devriminden sonra Rusya'da ve daha sonra Sovyetler Birliği'nde Komünist Parti'nin sosyalist bir toplumun inşası için geliştirdiği bilinçli planlar üzerinde kurulmuş olmasına rağmen, olayların gidişatının toplumun kültü-

rünün, nüfusun sosyal bileşiminin doğrudan etkilerine karşı ve ülkenin tarihi geçmişindeki despotizmin doğrudan etkilerine karşı bağışık kalması mümkün değildi. Rusya işçi sınıfının sosyalizmin inşasına doğru herhangi bir adım atmadan önce bu müthiş geriliği düzeltmekten başka bir seçeneği yoktu. 1918 yılında

Lenin'in RKP (Bolşevik)'nin 7. Olağanüstü Kongresi'nde yapmış olduğu uzak görüşlü konuşma bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır: “ Kapitalizmi tümüyle yıkmak için henüz ilk adımlarımızı atmış bulunuyoruz ve sosyalizme geçişin başındayız. Sosyalizme geçişte kaç aşama olduğunu bilmiyoruz ve bilemeyiz. Bu, Avrupa çapında sosyalist devrimin ne zaman başlayacağına ve düşmanlarını alt ederek sosyalist gelişme yoluna yumuşak bir şekilde kolayca veya hızlı bir şekilde girip girmeyeceğini ya da bunun daha yavaş bir şekilde olup olmayacağına bağlıdır. Bunu bilmiyoruz...”(14)

Böylece Rusya'da sosyalist inşa süreci sosyalizm teorisinin öngördüğünden çok daha geri bir noktadan başlamış oluyordu. Aynı zamanda, ileri bir kapitalist toplumdaki bir sosyalist devrimin karşılaşılabileceğinden çok daha karmaşık zorunluluklarla karşı karşıya idi. Bu başlangıç ve devrime dayatılan ilave karmaşık gereklilikler, tüm sosyalist inşa süreci üzerinde iz bıraktılar ve sosyalist inşa sürecinin önünde ciddi tarihsel sorunlar oluşturdular.

Rusya'da sosyalizmin gelişimi için atılan her adım, sisteme dayatılan bu karmaşık zorunlulukların birine veya birkaçına çözüm/ cevap olarak planlandı ve uygulandı. Bu dış etmenlerin sosyalizmin tarihsel modellerinin yapıları ve iç işleyişleri üzerindeki etkilerinin dikkate alınması, yalnızca sosyalist sistemde krizlerin ortaya çıkışındaki nesnel ve öznel faktörlerin göreceli paylarının değerlendirilmesi için değil, aynı zamanda böyle krizlerin ortaya çıkışında öncü partinin rolünün de değerlendirilmesi için özellikle önemlidir.

2- Emperyalizmin Kuşatması Altında Sosyalizmin Kurulması

İktidarı aldıktan sonra Bolşeviklerin başlangıç politikası, toplumdaki üretim araçları mülkiyetini derhal kamulaştırmak olmadı. Onlar, bunun yerine ekonominin kilit önemdeki sektörlerinin kontrolüne, özel ekonomik işletmelerin karma yönetimine ve tarım, perakende ticaret ve küçük sanayilerde özel mülkiyetin yasal olarak tanındığı bir devlet kapitalizmi biçimi kurdular. Rus toplumunun gerçeklikleri böyle bir yaklaşımı gerekli kılıyordu.

Bolşeviklerin, özellikle sanayi sektörüne ilişkin olarak, özel mülkiyet sorununa yaklaşımları oldukça ihtiyatlı oldu. Sermayenin kaçmasını ve bu nedenle üretimde oluşabilecek ani düşüşü önlemek için, her ne kadar kırılğan olsa da, kamu sektörü ve özel sektörün bir arada var olmasına razı oldular. Devrimci hükümet yalnızca bankacılık, tahıl ticareti, taşımacılık, petrol ve askeri sanayi gibi kilit önemdeki ekonomik sektörleri devletleştirdi. Özel sektörlerdeki işçi komitelerinin rolü, yönetim üzerinde denetleme işleviyle sınırlandırıldı; karar verme ve işletmeyi yürütme hakkı, hâlâ işletmelerin özel sahiplerine aitti. İşçi komitelerinin, işletme sahiplerinin haklarını çiğnemeleri veya hükümetin izni olmaksızın fabrikayı devralmaları/ el koymaları yasaklanmıştı. Tarım sektöründe ise iktidara geldikten sonra Bolşeviklerin ilk işi, 8 Kasım 1917’de toprak reformu yasasını kabul ederek büyük toprak sahiplerinin topraklarına el koyup köylülere dağıtmak oldu. Bu da Bolşeviklerin, tarımda özel mülkiyeti üstü kapalı bir biçimde de olsa tanımları anlamına geliyordu.

Fakat Ekim Devriminin zaferinden kısa bir süre sonra Bolşevikler Rus topraklarının 14 emperyalist devlet tarafından işgal edilmesi ve beyaz Ruslar tarafından başlatılıp emperyalistlerin körüklediği iç savaşla karşı karşıya kaldılar. Beyaz Ruslar; Urallar, Sibirya,

Kazakistan’ın kuzey kısımları ve ekonomik bakımdan önemli olan diğer bazı bölgeleri ele geçirmişlerdi. Ayrıca Rusya’nın bir bölümü de Polonya tarafından işgal edilmekteydi. Öyle bir noktaya gelindi ki Bolşevikler ülkenin kömür kaynaklarının yalnızca % 10’unu, demir dökümhanelerinin %25’ini, şeker pancarı üretiminin %10’dan azını ve toplam tahıl üretiminin % 50’den azını kontrol edebilir durumda kaldılar (15). Bu koşullar altında devrimci devlet, varlığını korumak için 14 emperyalist devletin işgal kuvvetlerine ve beyaz Ruslara karşı güçlerin eşit olmadığı bir savaşı yürütmek zorunda kaldı. Bolşeviklerin ilk tarihsel modeli, “savaş komünizmi”, bu koşullara tepki olarak ülkenin bütün mevcut fakat kısıtlı kaynaklarını sosyalist devrimin savunulması ve ülkeye dayatılan iç savaşın kazanılması amacıyla seferber edilmesi için geliştirildi ve uygulandı.

“Savaş Komünizmi” Modeli (1918 – 1921)

“Savaş Komünizmi” modeli ülkenin tüm ekonomik ve insan kaynakları üzerinde devlet kontrolü ilkesini ve piyasa mekanizmasının yerini idari bir bölüşüm sisteminin almasına dayanıyordu. Tarımın ülke ekonomisindeki öneminin ışığında “Savaş Komünizmi” çerçevesinde ilk olarak tarım sektöründeki ürün fazlasına el konuldu. Zengin ve orta gelir sahibi köylülerin elindeki üretim fazlasını toplamak üzere devlet polisi (ÇEKA) birimleri tüm köylere gönderildi.

“Savaş Komünizmi”nin diğer bir özelliği, tarım dışı sanayilerin devletleştirilmesiydi. 1918 ilkbaharında şeker sanayisiyle başlayan bu süreçte 1920 sonbaharına kadar 37 binden fazla birim devletleştirildi; bunların yarısından çoğu küçük, makineleşmemiş birimlerdi.(16) 1920 Sovyet sanayi istatistikleri, devletleştirilen bu birimlerin 5 bin kadarında yalnızca bir işçi çalıştığını göstermektedir. (17)

“Savaş Komünizmi”nin üçüncü bir yanı,

bütün özel ticaretin yasaklanmasıydı. 1918’de özel ticaret tamamen yasaklandı ve devlet, tüketim mallarının tek dağıtımıcısı oldu. Buna ek olarak sanayideki işgücü üzerinde devlet kontrolü kuruldu, sanayi işçilerinin hareketine kısıtlama getirildi ve işgücü tahsisi idari kontrol altına alındı. Aylaklığa karşı ağır cezalar getirildi ve 28 Kasım 1919’da devlet çalışanlarına askeri disiplin uygulanmaya başlandı. Para bir değişim aracı olma niteliğini yitirdi ve ekonomik işletmeler arasındaki işlemler, muhasebe kayıtlarında muhasebe girişleri (mahsuplaşma) şeklinde yürütüldü. Ücret farklılıkları hemen hemen tamamen kaldırıldı ve işçi ücretleri aynı olarak (tüketim mallarıyla) ödenmeye başlandı. Öte yandan devlet, tüm belediye hizmetleri ve ulaşımın ücretsiz olduğunu ilan etti.

Böylece ilk adımdan itibaren iç savaş gerçeği, “Savaş Komünizmi” şeklinde kendisini sosyalist inşa sürecine empoze etmiş oldu. Hizmetlerin ücretsiz olması, eşit ücretler, sanayide üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ve tarımda büyük toprak sahipliğinin tümüyle ortadan kaldırılması, paranın ekonomideki rolünün ortadan kaldırılması, devletin, toplumun maddi ve insan kaynaklarının tahsisi üzerindeki tam kontrolü, tüketim mallarının dağıtımı / bölüşümü üzerinde devletin tam kontrolü vb. uygulamaların hiçbiri, bilimsel sosyalizm teorisinin, komünist toplumun “birinci aşaması” için öngördüğü politikalar değildi. Sosyalist toplumun, birçok yönden ileri komünist bir toplumun özelliklerine benzer bir şekilde örgütlenmesi sadece dönemin gerekliliklerine bir cevap / tepki olarak ve dayatılan iç savaşta zafere kazanma amacıyla benimsenmişti. Bu, sosyalist gelişme için bir model değil, sosyalizmin emperyalist ülkeler ve işçi sınıfının iç düşmanları karşısında askeri bir yenilgiye uğramasının önlenmesi için bir yoldu. “Savaş Komünizmi” sosyalist devleti düşmanlarına karşı korumada muazzam bir politik ve askeri başarı sağladı. Ancak toplumun nesnel koşullarıyla uyum içinde olmaması nedeniyle, aynı zamanda, önemli

olumsuz sonuçlar da doğurdu. 1918 ile 1921 arasında tarımsal üretim hızla düştü. Buğday üretimi Sibiry’a’da yarıya, Volga ve Kafkas bölgelerinde 1/4 e indi. Bu durum birçok çiftçinin ürünlerinin bir kısmını yasadışı şekilde devlet yetkililerinden saklamalarına yol açtı. Bazı bölgelerde saklanan ürün miktarı nerdeyse toplam üretimin % 20’si kadardı. (18)

Tarım ve sanayi sektörleri arasındaki bağlantılar da kesildi. Çiftçilerin alım gücünün keskin bir düşüşle hane halkının çıplak yaşam seviyesine inmesi, sanayi sektöründe üretilen tüketim mallarına olan talebi ortadan kaldırdı. Çiftçilerin sanayi malları için tüketim seviyesi, savaş öncesinin % 12 ile 15’ine kadar düştü. Bütün bu etmenler, toprak reformundan sonra görece bir refah beklentisi içerisinde olan çiftçileri öfkeliendirdi. Çiftçiler, tarımsal ürünlerin üretimi ve dağıtımını üzerindeki devlet tekelinin kaldırılmasını talep ettiler

Öte yandan düşük gelir ve ücretlerin mekanik bir biçimde eşitlenmesi sonucunda yeterli maddi teşvikin olmaması, sanayi sektörü için de sorunlara neden oluyordu. Sanayi üretiminin düzeyi, savaştan önceki dönemdeki % 15’ine düştü. Gittikçe artan sayıda işçi, fabrikalardan ayrılmaya başladı. İş bulma amacıyla şehirlere gelmiş olan birçok insan şehirleri terk etti. Şehirlerin toplam nüfusu 1917’de 2.6 milyonken 1920’de 1.2 milyona düştü. (19)

Sanayi sektöründe işgücü açığı her geçen gün daha kritik bir hale geliyordu. 1920 sonlarında grevler giderek yaygınlaştı. Nihayet 1921 Mart’ında “Kronstadt” deniz üssündeki askerlerin Petrograd işçilerini desteklemek üzere ayaklanmalarıyla “Savaş Komünizmi”nin politik ve askeri amaçlarını gerçekleştirmedeki muazzam başarısına rağmen, aynı zamanda ülkede sürekli derinleşen bir ekonomik kriz yarattığı açıkça ortaya çıkmış oldu.

“Savaş Komünizmi”nin ekonomik yan etkileri, Marx’ın sosyalist bir devrimde “hızlı ilerlemenin” tehlikeleri hakkındaki uyarılarının

bilimsel isabetliliğini açıkça göstermiş oldu.

Ekim Devriminin 4. Yıldönümü konuşmasında Lenin, bu gerçeği şöyle vurguluyordu: “Yalnızca coşku dalgasına dayanarak, önce halkın politik coşkusu, sonra da askeri coşkusu- nu uyandırıp doğrudan bu coşkuya dayanarak başardığımız politik ve askeri görevler kadar büyük olan ekonomik görevleri de başaracağımızı ümit ettik. Biz, üzerinde yeterince düşünmeksizin, küçük köylülüğün ağırlıkta olduğu bir ülkede, ürünlerin, komünist bir çizgide devlet tarafından üretimi ve devlet tarafından dağıtımını doğrudan proleterya devletinin emrettiği şekilde örgütleyebileceğimizi ümit ettik ya da buna cüret ettiğimizi söylemek belki daha gerçekçi olacaktır. Deneyim bize yanlış düşündüğümüzü gösterdi. Öyle görünüyor ki komünizme geçişte yıllar sürecek çabayla hazırlanmak için – devlet kapitalizmi ve sosyalizm gibi – bir dizi geçiş aşaması gerekmektedir. Yalnızca coşkuya dayanarak değil, büyük devrimin ortaya çıkardığı coşkunun yardımıyla ve kişisel çıkar, kişisel teşvik ve iş prensipleri temelinde işe önce bu küçük köylü ülkesinde devlet kapitalizmi vasıtasıyla sosyalizme sağlam yollar inşa ederek işe başlamalıyız. Aksi halde komünizme asla ulaşamayız. Milyonlarca insanı asla komünizme götüremeyiz. Deneyimlerimiz, devrimin gelişiminin nesnel gidişatı bize bunu öğretmiştir.” (20)

Yine de öyle görünüyor ki bu “hızlı ilerleme”, öznellik ve Bolşeviklerin deneyim eksikliğinden ziyade, sosyalist devrime dışarıdan dayatılan nesnel faktörlerin bir sonucuydu. Lenin’in bizzat vurgulamış olduğu gibi : “Savaş Komünizmi” savaş ve yıkım tarafından bize dayatıldı. Bu, proleteryanın ekonomik görevlerine karşılık gelen bir politika değildi ve olamazdı. Bu, geçici bir önlemdi.” (21) Dış saldırganlığa ve savaşa karşı sosyalizmi savunma şeklindeki özel ve sınırlı amaçla tasarlanmış olan bu “geçici önlem”, politik ve askeri hedeflerine ulaştı. Ancak “proleteryanın ekonomik görevlerine” karşılık gelmemesi, bu modelin amaca ulaştık-

tan sonra derhal terk edilmesini zorunlu kılıyordu. Ve gerçekte yapılan da buydu.

Yeni Ekonomik Politika (NEP) (1921 – 1928)

“Savaş Komünizmi”, emperyalist saldırı- ganlık ve iç savaşa bir karşılık olarak tasarlanmış olduğu gibi NEP de toplumu, “ Savaş Komünizmi”nden kaynaklanan ekonomik krizden kurtarmak amacıyla formüle edilmişti. Bolşevikler ve bizzat Lenin’in bakış açısıyla bu “geriye doğru atılan adım”, kapitalizmle birlikte yaşamaya yönelik bir hareket ve kâr’ın sanayi ve tarımsal üretimdeki hızlı düşüşü tersine çevirmek amacıyla kullanılmasıydı.

Ekonomik açıdan NEP’in en önemli özelliği sosyalizmi pazar(piyasa) ekonomisiyle bağdaştırma çabasıydı. Bu temelde tarımsal üretimde öncülük, çiftçilerin kendilerine ve sanayi sektörünün yönetimi de ağır sanayiler, nakliyat, bankacılık ve dış ticaret hariç olmak üzere esas itibarıyla özel sektöre havale edilmişti. Ticaret ve bölüşüm üzerindeki devlet tekeli kaldırılmış ve bu işlev tekrar piyasaya bırakılmıştı. 1923’te toplam perakende satışların % 75’ini elinde tutan perakendeci dükkânların % 90’a yakını özelleştirilmişti.(22)

Devletin rolü, temel sanayiler üzerindeki denetimi vasıtasıyla ekonomiye “ genel anlamda rehberlik etmek” ve vergi politikaları yoluyla ekonomik eğilimleri etkilemekle sınırlandırılmıştı. Para, tekrar bir değişim aracı olarak kabul edilmişti. Devlet kuruluşları arasında mahsuplaşma yoluyla yapılan değişimlerin yerini parasal değişimler aldı.1921’de “ekonomik büyümeyi ilerletmek” amacıyla Devlet Bankası yeniden açıldı. Devlet Bankası özel tasarruflar üzerindeki bütün sınırlamaları kaldırdı ve hükümet, bankadaki tüm özel tasarrufların kamulaştırma dışında tutulacağını açıkladı.

Sanayi sektöründe 20 kişiden az işçi çalıştıran tüm ekonomik işletmeler, özel sektöre geri verildi; bunlardan bazıları eski sahiplerine iade

edilirken diğerleri de yeni ortaya çıkan özel girişimcilere kiralandı. %98'i devlete ait olan ağır sanayilerde de büyük değişiklikler oldu. Enerji, metal, askeri, nakliyat, bankacılık ve dış ticaret hariç, diğerleri tam bir ekonomik bağımsızlıktan yararlanan ve özel sektördeki benzerleri gibi kâr maksimizasyonu ilkesiyle hareket eden "tröstlere" devredildi. Üretimleri bakımından bu "tröstlerin" devlete karşı bir yükümlülükleri yoktu; devletin bunlarla tek bağlantısı vergi toplamaktı. Devlet, basitçe, ürünlerini satın almak için "tröstlerle" anlaşma yapacaktı. 1923'e kadar devletleştirilen sanayilerdeki tüm işçilerin % 75'ini çalıştıran 478 böyle "tröst" kurulmuştu.(23) Devlet tarafından finanse edilen sanayilerin bile kâr bazında çalışmaları ve devlet yardımına olan ihtiyaçlarını ortadan kaldırmaları emredilmişti.

Tarımda bu özelleştirme yönelimi çok daha hızlı bir şekilde uygulamaya konuldu. Aslında NEP modelinin ana hedefi ülkenin işgücünün büyük bölümünü oluşturan köylüleri geri kazanmak ve sosyalist devletle işbirliği yapmalarını garantilemektir. Bolşevikler, köylülerle devlet arasında yeni bir çatlak oluşmasını önlemek için ellerinden gelen çabayı gösterdiler.

Bolşevikler, belirli bir şekilde, gerçek düşüncelerinin tersine, köylüleri kızdırabilecek tüm politikalardan bilinçli bir biçimde uzak durdular. Bu nedenle çiftçilere kendi üretim fazlaları üzerinde tasarruf etme hakkı verilirken devlet kendisini, onların "net üretim fazlalarına" sabit bir vergi oranı koymakla sınırlandırdı. Köylülerin, özel girişimciler gibi üretim fazlalarını pazarda satmalarına ve elde ettikleri kârdan servet biriktirmelerine izin verildi. Hatta devlet çiftçilerin, topraklarını kiralamalarına ve tarım işçisi çalıştırmalarına da müsaade etti.

Bu politika, tarımsal üretimi arttırmak için gereken maddi teşvikleri yaratırken bir yandan da gelişim sürecinde daha sonraları sosyalizm için ciddi sorunların kaynağı haline gelen hali vakti yerinde bir çiftçi tabakasının büyümesine yol açtı. Marx'ın zengin ve yarı-zengin çiftçile-

ri sosyalizmin inatçı düşmanları olarak görmesine rağmen, sosyalist devlet, içinde bulunulan koşullar nedeniyle sosyalist planlarından vazgeçerek, tarımsal çıktıda hızlı bir büyüme elde edebilme karşılığında zengin çiftçilere ciddi ekonomik tavizler vermeye zorlandı. Bu tavizler tarımsal sektörün doğrudan desteklenmesi, 1923'te tarımsal ürün fiyatlarının, sanayi sektörünün aleyhine suni olarak yükseltilmesine kadar ileri gitti. O tarihte iki temel ekonomik sektör arasında "Savaş komünizmi" nin neden olduğu dengesizlik, sanayi mallarının fiyatlarında bir artış ve tarım ürünlerinin fiyatlarında da bir düşüş meydana getirmişti (Makas Krizi olarak bilinen olgu). (24)

Sosyalist önlemlerden böylesi gerilemelere rağmen yeni Ekonomik Plan, Bolşevikler için büyük bir stratejik başarı oldu. "Savaş Komünizmi" döneminin sonunda sanayi ve nakliyenin bazı kısımlarında üretim, savaş öncesi düzeylerinin % 20'sine düşmüştü. NEP sayesinde Komünistler, üretimi eski düzeyine çıkardılar. Tarımdaki büyüme daha da etkileyiciydi. Bu sektörde üretim, 1920'de savaş öncesi düzeyinin % 64'üne düştü. Fakat 1928'de, 1920'deki düzeyinin % 118 oranında arttı.(25) Hükümet, 1923 – 24'te bütçe açığını kapadı ve bir sonraki yıl bütçe artı bakiye verdi. Ruble'nin değeri sabitlendi, hatta ruble uluslararası para piyasalarında işlem görmeye başladı. Böylece NEP, belirlenen ekonomik hedeflerine ulaşmış oldu.

"Savaş Komünizmi"nin, ekonomik üretimin düşmesi (Ç.N) pahasına siyasi ve askeri hedeflerine ulaşmış olduğu gibi, NEP de özellikle sosyalist inşa açısından bazı politik hasarlar pahasına ekonomide yeniden canlanmayı sağladı. Gerçekten bir ekonomik model olarak NEP, planlamaya dayalı sosyalist bir model değil, Lenin'in bizzat vurguladığı gibi, kâr dürtüsüne dayanan bir devlet kapitalizmi modeliydi. Bu model sadece sanayide yeni kapitalist ve tarımda zengin çiftçi katmanlarının ortaya çıkmasına yol açmakla kalmayıp, sosyalist devletin uzun vadedeki amaçlarını da piyasa ekonomi-

sinin gereklilikleri karşısında ikinci plana itti. Bu durum, özellikle ağır ve temel sanayilerde belirgindi. Yalnızca üretimdeki büyük devlet yatırımları sosyalizmin büyümesini garanti edebilirken, 1924'te ağır sanayideki sermaye hacmi, 1917'de zirvedekinden % 23 daha azdı. Aynı yıl, sanayi ekipmanı üretiminin ana bileşenini oluşturan çelik sanayindeki toplam çıktı, 1913'teki düzeyinin % 23'üne kadar düştü.(26)

Sovyet Devletinin kuruluşundan hemen hemen sekiz yıl sonra, 1926'da ülkenin sanayi üretimi, 1912'dekinin aynıydı. 1912'de ülkenin toplam imalat çıktısının % 28'i ağır sanayiye tahsis edilirken, bu pay 1926'da sadece % 29'a çıktı.(27) Diğer bir deyişle, ülkenin sanayi kapasitesi yalnızca % 1 artmış, mevcut donanım eskimişti ve NEP'in çerçevesi, sosyalizme doğru ilerleme yönünde stratejik planlamaya izin vermemekteydi.

Dahası, 1926'da sanayi üretiminin büyümesi, mevcut kapasitenin sınırlarına ulaştı ve düşmeye başladı. Bunun sonucunda da NEP, yalnızca sanayi sektörünün tek yanlı büyümesi temelinde sürdürülebilirdi. Kuşkusuz bu politika, kesinlikle sosyalist gelişmenin ekonomik ilkeleriyle çelişiyordu. Böylece ağır sanayide planlı devlet yatırımının gerekliliği giderek artan bir şekilde ortaya çıkıyordu. Bu da toplumun artı-ürününün devletin denetimi altına alınması yoluyla hızlı bir sermaye birikimini gerektiriyordu. Belirlenmiş hedeflerine ulaştıktan sonra, NEP'in yerini, stratejik hedef olan sosyalist ekonomik gelişmeye daha iyi hizmet edecek başka bir model almalıydı. Bunun aciliyeti, Avrupa'daki kapitalist ülkelerde proletarya devrimi umutları suya düştükten sonra, daha da fazla hissedildi.

(6)- Karl Marx, Gotha Programının Eleştirisi, International Publishers, New York, 1938, sh.56

(7)- Karl Marx, Alman İdeolojisi, International Publishers, New York, 1947, sh.86

(8)- V.I.Lenin, Ne Yapmalı, International Publishers, New

York, 1963, sh.103

(9)- a.g.e, sh.26

(10)- a.g.e, sh.27

(11)- (Sekizinci Parti Kongresinin Program Komitesi için) Programın Genel Siyasi Bölümünün Üçüncü Maddesinin Taslağı, Mart 1919, Lenin Collected Works, Cilt 36, sh.505

(12)- 23 Şubat, 1919'da basılmıştır, Collected Works, cilt 29, sh.105 – 110, 125 – 127

(13)- Aksi belirtilmedikçe devrim öncesi Rusya ekonomisine ilişkin bütün rakamlar Paul R.Gregory ve Robert C.Stuart'ın Soviet Economic Structure and Performance – Sovyet Ekonomik yapısı ve Performansı - Harper and Row, New York, 1975, sh. 19 – 41

(14)- V.I.Lenin, Collected Works – Toplu Eserler – Progress Publishers, Moscow, 1977 cilt 27, sh. 131

(15)- Maurice Dobb, Soviet Economic Development Since 1917 (1917'den İtibaren Sovyet Ekonomik Gelişmesi), International Publishers, New York, 1966, sh. 103 – 104

(16)- Maurice Dobb, a.g.e, sh.106

(17) Alex Nove, An Economic History of the USSR (SSCB Ekonomisinin Tarihi), Penguin London, 1969, sh.70

(18)- Dobb, a.g.e, sh. 117

(19)- Nove, a.g.e, sh.94

(20)- V.I.Lenin, Collected Works – Toplu Eserler – Progress Publishers, Moscow, 1977 cilt 33, sh. 58

(21)- Dobb, a.g.e, sh. 123

(22)- Dobb, ibid, s. 143

(23)- Dobb, ibid, s. 135

(24)- Makas Krizi konusunda daha fazla bilgi için bakınız, Gregory and Stuart, op.cit. s.57 - 60

(25)- David Abshire ve Richard V. Allen'in Ulusal Güvenlik: Önümüzdeki Onyıllarda Politik, Askeri ve Ekonomik Stratejiler kitabında, G.W. Nutter, "Sovyet Ekonomisi: Geçmişe ve Geleceğe Bakış, Praeger, New York 1963, s. 165

(26)- Alexander Erlich, Sovyetlerde Sanayileşme Tartışması, 1924 – 1928, Harvard University Press, Cambridge, 1960, s. 105 - 106

(27)- Paul Gregory, Sosyalist ve Sosyalist olmayan Sanayi Modelleri, Praeger, New York, 1970, s.28

“Bir çift güvercin”

Ethel ve Julius Rosenberg

Gül Azur

Ethel ve Julius Rosenberg, soğuk savaş yıllarında (1947-1991), Rus casusu olmakla suçlanan ve 19 Haziran 1953'te elektrikli sandalyede idam edilen Amerikan Komünist Partisi üyesi karı-kocadır. Yargılandıkları dava 20. yüzyılın en çok tartışılan davasıdır.

Ethel Greenglass, 28 Eylül 1915'te New York'ta yoksul bir Yahudi ailenin çocuğu olarak doğdu. Liseyi bitirdikten sonra amatör bir tiyatro topluluğunda şarkı söylemeye başladı. Koleje gitmek istiyordu fakat 1930'ların ağır ekonomik buhranı ve yoksulluk yüzünden bir nakliye firmasında (National Packing and Shipping Company) sekreter olarak çalışmaya başladı. Bu firmada çalışırken, işçilerin sorunlarına tepkisiz kalmadı; komünist işçilerle tanıştı. O yıllarda özellikle ekonomik kriz yüzünden hüküm süren yoksulluk ve Avrupa'da gittikçe güçlenen ve yayılan faşizm ABD'deki komünist hareketi güçlendirmişti. “ABD Komünist Partisi'nin 1930'da 7500 üyesi varken, bu sayı 1939'da yaklaşık 100 000'e çıktı.”(1) Ethel de Genç Komünistler Derneği'ne katıldı, Julius ile orada tanıştılar ve 1939'da evlendiler.

“Ağustos 1936'da, onun çalıştığı işyeri de sermayeye karşı işçi mücadelelerine sahne oldu. Bir yılı aşkın süredir sendika üyesi olan Ethel, grev komitesine seçildi. Talepler hafta-

da 35 saatlik çalışma, haftada beş iş günü ve altı gün yıllık tatildir. Kapitalistler mücadeleyi kırmak için her yola başvurdular. Grev kırıncılar işe alındı. Grev komitesi kadın işçilerle bir direniş eylemi planlayıp uyguladılar. Aralarında Ethel'in de olduğu kadın işçiler, mal getiren ve götüren arabaları engellemek için yola yattılar. Grev komitesi üyeleri, bir oturumdan sonra evlerine dönerken demir çubuklarla silahlanmış saldırganların baskınına uğradılar. Grev bir uzlaşmayla sona erdi. Ethel, grevin elebaşlarından biri olarak firmada her türlü baskının hedefi haline geldi. Sonra da ihbarsız olarak ve tazminat verilmeksizin işine son verildi. Ethel, işine son verilmesine karşı dava açtı, firma onu yeniden işe almak zorunda kaldı... Ethel, 1940'ta Komünist Partisi'nin bir seçim çağrısını imzaladı; bu imza daha sonra onun davasında büyük bir öneme sahip olacaktır. FBI'ın uzun zamandır sürdürdüğü anti-komünist cadı avında salt bir imza için bile imzacılar hakkında dosya açılıyordu. Tabii Ethel de dosyalanı! Dosyasına ikinci “mim”, İstatistik Dairesi'ne sırf kızlık soyadıyla işyeri başvurusunda bulunduğu için konur. Evli kadınların o zamanlar bir iş bulma konusunda nerdeyse hiçbir şansı yoktur.” (1)

Julius Rosenberg ise 12 Mayıs 1918'de New York'ta Yahudi göçmeni bir ailenin beş çocuğundan biri olarak dünyaya geldi. 1939 yılında City College of New York'tan elektrik mühen-

disi diploması aldı. Üniversite yıllarında Genç Komünistler Derneği'nde aktif olarak çalışmaya başladı.1940'ta ABD Kara Kuvvetleri İşaret Alayı'nda görev aldı ve bu görevi sırasında ra-

dar ekipmanları üzerinde çalıştı.

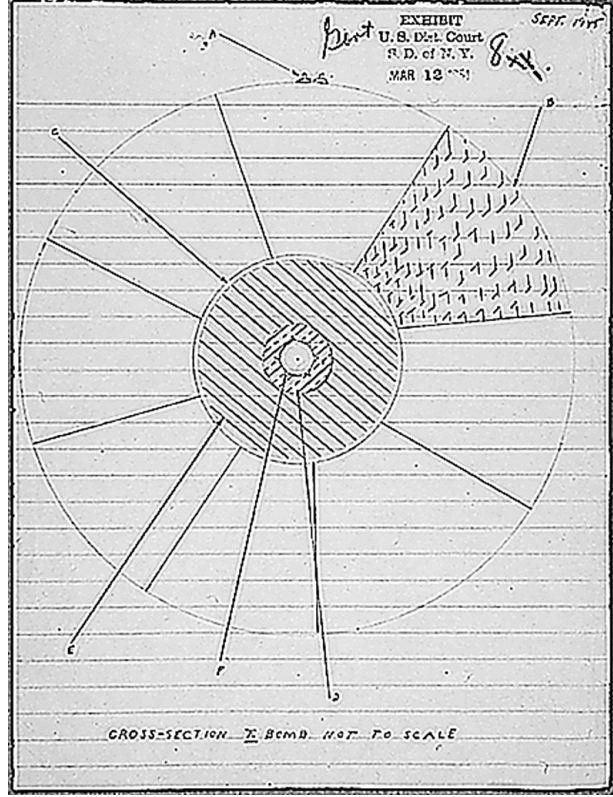
1945 yılında Julius Komünist Partisi'ne üyelikten dolayı işten çıkarıldı.

Ethel'in kardeşi Çavuş David Greenglass da, ABD Genç Komünistler Derneği üyesiydi. Askerliğini Kara Kuvvetleri'nin Los Alamos'ta yürüttüğü atom bombası projesinde teknisyen olarak yapmıştı. Terhis olurken uranyum ve bazı aletleri çaldı ve yakalandı. Daha sonra bu olay FBI tarafından ona şantaj yapmak amacıyla kullanılacaktır.

Onu casuslukla suçlayarak tutukladılar. Rosenberglere nükleer silahlarla ilgili gizli bilgileri verdiği iddia edildi. Bu bilgilerin, ABD'deki casusluk şebekesinde çalışan İsviçre asıllı Harry Gold aracılığıyla New York'taki Sovyet konsolos yardımcısı Anatoli A. Yakovlev'e verildiği ileri sürüldü. Gold, 23 Mayıs 1950'de, İngiliz casusu Klaus Fuchs hakkında yürütülen soruşturma kapsamında tutuklandı. Kısa bir süre sonra da Rosenberg'ler gözaltına alındılar. Onlarla işbirliği yaptığı iddia edilen Morton Sobell, Mexico'ya kaçtı ancak yargılanmak üzere Amerika'ya iade edildi. Davanın baş tanığı olan Greenglass gizli bilgileri Gold aracılığıyla SSCB'ye verdiğini itiraf etti ve 15 yıl hapse mahkum edildi. Greenglass, başlangıçta kız kardeşi Ethel'in olayla bağlantısını inkar etmiş ancak sonradan kocasının bağlantılarını bildiğini ve bazı bilgileri onun için daktilo ettiğini söylemiştir. Gold ve Sobell 30 yıla mahkum edildiler.

"Rosenberglere aleyhine, Amerikan sermayesinin ve onun hükümetinin, Sovyetler Birliği'nin atom bombasını geliştirmesinin "suçluları"ni ortaya sunma dışında hiçbir şey [kanıt G.A.] yoktur. Gerek savcılar ve gerekse hakim Kaufmann ve daha sonraki davanın tüm yeniden görülme girişimlerindeki tüm diğer hakimler gerçekte Washington tarafından yönlendirilmiştir. Şimdiye kadar yayınlanmasına izin verilen 200 000'den fazla sayfayı kapsayan FBI dosyaları, CIA notları, dava belgeleri ve kopyalar bunu açıkça kanıtlıyor. Aleyhteki "esas kanıt" güya bombanın mekanizmasını gösteren (aşağıdaki resim) çocuksu bir kroki idi.

Amerikalı atom fizikçisi ve Nobel ödülü sahibi Prof. Urey'nin ABD Başkanına telgrafında bu konuda şöyle deniyor: "Rosenberglere karşı dava her türlü mantığa ve adalete aykırıdır..... Greenglass gibi bir kişi, atom bombasının fizikini, kimyasını ve matematiğini herhangi bir kimseye kesinlikle veremeyecek durumdadır." (1)

6 Mart 1951 yılında New York kentinde yapılan duruşmada Rosenberg'ler ölüme mahkum edildiler.

Rosenberg'lerin aleyhinde David Greenglass ve karısının ifadeleri dışında başka kanıt olmamasına ve tüm dünyadan gelen tepkilere rağmen ölümle cezalandırılmalarını anlayabilmek için, o dönem Amerika'sına bir göz atmakta yarar var:

2. Dünya Savaşı'nın 1945 yılında bitmesinden sonra, Amerika ile Sovyetler Birliğinin iki düşman kampta yer aldığı gerçeği tekrar gün yüzüne çıktı. Amerika'da, Sovyetler Birliğinin ve tüm sol gruplarla birlikte Amerikan Komü-

nist Partisi'ne karşı kampanyalar başlatıldı. 1938 yılında kurulmuş olan Amerika Karşıtı Faaliyetleri Soruşturma Komitesi, komünist olduğunu düşündükleri kişileri kara listeye alıp yıldırma politikası izlemeye başladı.

1949 yılında Amerika'dan sonra, Sovyetler Birliğinin de atom bombasını yapması ve yer altında denemesi bu korkuyu iyice pekiştirdi. Amerika'ya göre bu teknoloji sadece kendi tekelindeydi ve ancak bir casusluk olayı vesilesiyle, Sovyetler Birliğinin atom bombasının gizli bilgilerini ele geçirmiş olabilirlerdi. Komünist avı dalga dalga Amerika'yı sardı.

9 Şubat 1950'de Cumhuriyetçi Parti senatörü Joseph McCarty, Komünist Partisi'ne üye olduklarını ve devlet aleyhine çalışmak üzere örgütlendiklerini iddia ettiği yaklaşık 200 kişinin adını basına verdi. Bu kişiler arasında Orson Wells, Leonard Bernstein, Charlie Chaplin gibi sanatçılar; Arthur Miller, Howard Fast, Dashiell Hammett, Lilian Hellmann gibi yazarlar da vardı. Geçmişte herhangi bir sol grupla ilişkisi olanlar ya da olduğu düşünülenler ifade veremeye çağırılıyorlardı. Arkadaşlarının adını veremeyenler ve pişman olmayanlar “kara liste”ye alınıyorlardı. Bu listedeki isimlerin bundan sonra iş bulması imkansızdı. Soruşturmadan kurtulmanın tek yolu 10 komünisti ihbar etmektir.

Listedeki isimlerden kimileri bunu kesinlikle reddetmiş, kara listeye alınmayı göze almış ve hatta kimileri Amerika'dan ayrılmak durumunda kalmıştır. Ünlü yönetmen Elia Kazan ve arkadaşlarının adlarını veren bazı kişiler ise “hain” olarak tarihteki yerlerini almışlardır.

Listedeki isim sayısı bir süre sonra 50'ye indi. 4 yıl süren soruşturmalar sonucunda suçlu bulunan olmadı.

McCarty Amerika'sında “komünist” olarak suçlanmak için sisteme karşı olmak yeterliydi. Yeterince aydının saf dışı bırakıldığına ve topluma korku salındığına karar verildiğinde McCarty de görevini tamamlamış oldu. 1954 yılında Amerikan Senatosu McCarty'nin ey-

lemlerini kınayan bir karar aldı. Destekçisi kalmayan McCarty'nin de sonu gelmiş oldu.

O sıralarda Amerikan başkanı olan Eisenhower, bu dönemi sessizce izlemekle yetinmiş ve 1954'te “komünizmi izleme kanunu” çıkararak, McCarty'nin yaptığını yasal hale getirmiştir.

İşte Rosenberg'lerin yargılandığı yıllarda Amerika'da böyle bir korku ve baskı dönemi hüküm sürüyordu.

“Julius ve Ethel, mahkûmiyetlerinden sonra da pes etmediler. Hukuku incelediler, yargılama usulü sorunlarında uzman haline geldiler ve avukatlarıyla birlikte sürekli yeni dava dilekçeleri hazırladılar. Amerikan Yargıtay'ı, davanın yeniden incelenmesini tam beş kez reddetti! Yani başka bir mahkeme daha yoktu ve daha yüksek hiçbir adli merci de kararı incelemiyordu. Çok sayıda usûl hatası en titiz bir şekilde kanıtlanmış olmasına, onları aklayan yeni kanıtlar sunulmasına rağmen, Amerikan adaleti, devletin sadık emir eri olmaya devam etti. İdam hukuken dört kez ertelendi. Bu gaddar oyuna 18 Haziran'a kadar devam edildi. İdamdan bir gün önce, bir yargıcın idamın ertelenmesi kararı üzerine yine bir ümit ışığı doğdu fakat bu karar bir başka mahkeme tarafından derhal iptal edildi.”(1)

Sosyalist devletler, devrimci ve ilerici dünya hareketleri idamlara karşı seslerini yükselttiler.

Fransa, İtalya ve hatta Katolik kilisesinin başı olan papa bile Rosenberglar'ın affedilmesi için çağrıda bulundu. “Amerikan yetkilileri “yalan söyledik” diye ifade verin idamınızı 30 yıl hapis cezasına indirelim diye teklif götürmüş fakat [Rosenberglar tarafından- G.A]. kabul görmemiştir. Daha sonra yapılan 20 yıl teklifi de kabul edilmedi. Sanıklar yalan söylemediklerini ifade etmişlerdir. Son yapılan teklif ise, Bayan Rosenberg'in bütün suçu eşine yüklemesi karşılığında serbest bırakılması şeklindeydi ancak Ethel bunu da reddetti. Bu teklifler idam gününe kadar devam etti. İdamlarının 18 Haziran tarihinde gerçekleştirileceğinin bildi-

rilmesi üzerine çift, 18 Haziran'ın evlilik yıldönümleri olmasını gerekçe göstererek idamı 19 Haziran tarihine aldırıldı. Rosenbergler elektrikli sandalyede idam edildi.”(2)

Rosenberler'in Robert ve Michael adında iki oğulları vardır. Anne ve babalarının ölümünden sonra aile dostları olan Meeropol'ların soyadını almışlar ve “ We are Your Sons” yani “Biz Sizin Oğullarınız” (3) adlı bir kitap yazmışlardır.

Rosenberg'ler onurlu, cesur ve taviz vermeyen tutumlarıyla ölüme gitmişler, davalarına ihanet etmemişlerdir. Onları saygıyla anıyoruz.

Ölümleri bütün dünyada tepki ile karşılanmış, onlar için tiyatro oyunları, şiirler yazılmış, şarkılar bestelenmiştir. Yazımı bu cesur ve onurlu insanlar için Melih Cevdet Anday'ın yazdığı şiirle bitirmek isterim:

ANI

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma

Neredeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma

Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken bu dalgınlık bundan
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma

Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma.

Melih Cevdet Anday

Kaynaklar:

(1) - <http://merichrd.wordpress.com/2007/01/14/ethel-ve-julius-rosenberg-bir-yaklasim-denemesi/>

(2) http://tr.wikipedia.org/wiki/Ethel_ve_Julius_Rosenberg

(3) Biz Sizin Oğullarınız, Doğan Kitap, 1998.

12 Eylül Faşist Darbesi

A. Kızıltoprak

12 Eylül askeri cuntası tarihe kara bir sayfa olarak geçeli tam 32 yıl oldu. Kana susamış patronların yükselen sınıf hareketi karşısında acizlikleri sebebiyle hareket edemez durumda kaldıkları anda faşist generallerin imdada yetişmesiyle kanlı darbe sahneye çıktı.

Matematiksel hesaplarla ölenlerin, gözaltında katledilenlerin ve yüzlerce insanın işinden, yerinden yurdundan edildiklerini unutmadan ama darbenin asıl mağduriyetinin bu topraklarda yükselen sınıf hareketini vurduğu en ağır yumruktan bahsetmek ve sonuçlarını irdelemek sanırım doğru olandır. 1960'lı yıllardan başlayıp 15-16 Haziran'ın şanlı bayrağı, İzmir Tarih direnişlerinin ve 1977 1 Mayıs'ının şanı ile Anadolu'yu sallayan günlerde ne oldu da ordu bu darbeyi yaptı.

Sürekli sarf edilen "kardeş kavgası zirveye ulaştı, her gün yüzlerce insan ölüyor ve ülkede anarşi başını aldı gidiyor" çıkarsamaları neden değil, sonuçtu. Çünkü cumhurbaşkanının seçilememesi, işçi sınıfının iktidarlara dar boğaza sürükleyen eylem, grev ve direnişleri sebebiyle yönetenlerin artık yönetmekten aciz olmaları, yönetilenlerin ise bu gidişattan memnun olmadıklarını yüksek sesle dile getirmeleri sebebiyle; artık 'bu düzen değişecek' sözlerinin açıkça dillendirilmesi sermaye sınıfını açıktan korkuttu. Türkiye işçi sınıfı bir dönüm noktasında idi ve tercih günü gelip çatmıştı. Tercihini güzel günlerden yana kullanıp demokratik, ekonomik talepleri kadar siyasal taleplerini de haykıran

işçi sınıfı açık tehdit olmuştu yönetenler için. Kısaca bu ortamda 12 Eylül faşist darbesi gerçekleşti.

12 Eylül'e Bugün Bakmak

Televizyonlarda ahkâm kesenler, sayısı bile tahmin edilemeyecek kadar çok olan gazetelerde, AKP hükümetinin oynadığı demokrasi oyununda sistemi aklamaya kalkan yazarlara cevap olarak; direniş çadırlarında günlerce direnen Hey Tekstil işçilerini, Direnişlerini Sendikal kazanımla taçlandıran UPS kargo işçilerini, Grev yasaklarına karşı bıkmadan haykıran THY işçilerini, şantiyede çadırdan yanarak yok olan inşaat işçilerini ve daha nicelerini göstererek sormak gerekiyor: 12 Eylül kime, ne için yapılmış bir darbedir?

Faşist generallerin yargılandığını, bunun çok önemli bir demokratik adım olduğunu sananlara, bu burjuva demokrasisinin tersten kendini aklama- çabası bile değil- oyunundan başka bir şey olmadığını söylemek lazım. İnsani olarak toplumun gözünde darbenin bir insanlık suçu olduğu kanısını yaratabilmek açısından dava süreci önemlidir ama Faşist generallerin takındığı tavırlarla bunun bile yapılamayacağı açıktır.

24 Ocak kararları ile ülkeyi sermayeye kat ve kat peşkeş çekmek isteyen bir devletin acizliğinin sonucudur 12 Eylül.

12 Eylül, 32 yıl sonra bile kanla kazanılmış örgütlenme, grev, toplu sözleşme haklarını bir çırpıda, gece yarısı korsan taksit torba kanunu

ile meclisten geçirebilmek için yapıldı.

Bu darbe, herkesi sağlık sistemine kayıtlı hale getireceğiz deyip tüm halkı, geliri olsun olmasın, sahte gelir tespitleri ile sağlık primi ödemeye mahkûm edip hesabını veremedikleri yüzlerce fonu kurtarmak için yapıldı.

Kıdem tazminatını garanti altına alacağız deyip, her çalışanın, devlet güvencesinde memur gibi tazminat hakkı olacak diyerek toplumu kandırmak için, içinde bir tane bile işçi sınıfının temsilcisinin olmadığı bir fon yaratılarak sermayeye yeni kaynaklar yaratmak için yapıldı.

Sermayenin düşen kâr oranlarını artırmak;

Ne Yapmalıyız?

Yanıtı gayet açık olan ‘ne yapmalıyız?’ sorusuna asıl yanıtı, öncü, bilinçli işçiler verecektir. İşçi sınıfına vurulmuş olan bu darbeye karşı silkinip üzerimizdeki ölü toprağını attığımızı göstermeliyiz.

Kimseye akıl verme derdinde olmadığımızı gösterip bizi bekleyen en önemli görevin, işçi sınıfının öncü, bilinçli işçileri ile ‘yeniden yine’ demek olduğunu bilmeliyiz.

İşçilerle birlikte örgütlü olmayı, bilinçli olmayı, yan yana durmayı ve tekrar bu topraklarda sınıf hareketini, geçmişte olduğu gibi yükseltebilmeyi başarabildiğimiz ölçüde 12 Eylül

işçileri sağlıksız, güvencesiz, iş güvenliksiz koşullarda daha fazla sömürmek için yapıldı.

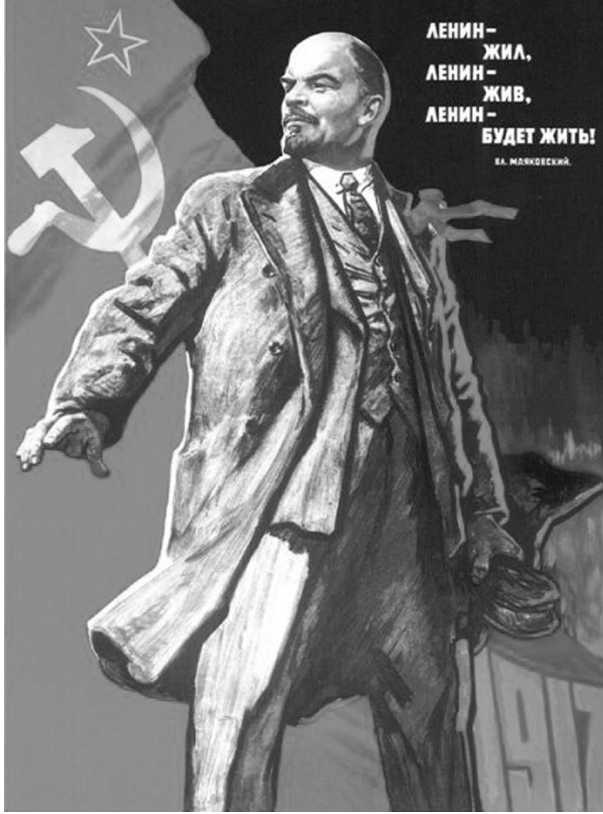
Alt emperyalist bir ülke olan Türkiye, bugün emperyalist bir ülke olmanın hayaliyle yanıp kavruluyor. Bunun için kraldan fazla kralcı bir savaş politikası izliyor. Halkların katli üzerinden kâr pazarlıkları yapıyor.

faşist askeri darbesi ile hesaplaşabileceğimizi unutmadan yolumuza devam etmeliyiz.

Bunun biricik yolunun da avangart (öncü) bir Marksist-Leninist parti kurmaktan geçtiğini bilmeliyiz.

Hiç kuşkusuz ki bir devrimin en heyecan verici, en görkemli anı, düşman sınıfın siyasi iktidarını teslim alıp iktidarı devralmaktır. Ve bu anı, hiçbir yazı türü, bir büyük şairin dizeleri kadar etkileyici biçimde dile getiremez. Büyük Ekim Devrimi'nin 85. Yıldönümünü kutladığımız ve ondan alınacak dersleri yeniden gözden geçirdiğimiz şu günlerde, insanlık tarihinin bu muhteşem devrimini, devrimi yapan Bolşevik işçilerin gözünden dile getirdiği Komünist şair Nâzım Hikmet'in kaleminden okumak ve yaşamak en güzel anma biçimi olsa gerek.

Söz ve Eylem

KIŞLIK SARAY

Kışlık Saray'da Kerenski.
Smolni'de Sovyetler ve Lenin,
sokakta o n l a r .
O n l a r biliyorlar ki, O :
“- Dün erkendi, yarın geç.
Vakit tamam bugün,” dedi.

O n l a r : “- *Anladık, bildik,*” - dediler.

Ve hiçbir zaman

bildiklerini bu kadar müthiş ve mükemmel bilmediler...

İşte: cepheden dönen süngüleri,
kamyonları, mitralyözleriyle,
hasretleri, ümitleri, mukaddes iştihaları,
rüzgârda karın üstünde savrulan sözleriyle
o n l a r yürüyorlar kışlık saraya...

Putilovski Zavot'tan Bolşevik Kitof :

“- *Bugün büyük bir gündür, yoldaşlar,* - diyor, -
büyük bir gündür.

*Ve ihtar ederim ki çapul yapmak isteyenlere
artık Kışlık Saray ve bütün Rusya işçinin ve
köylünündür.”*

Tesviyeci Topal Sergey :

“- *Hey gidi dünya,* - diyor, - *hey,*

ben 905'te on yaşımda geçtim bu yoldan :

en önde iri, mazlum gözlü azize tasvirleri,

yalnayak çocuklar, kocakarılar

ve uzun saçlı papaz Gapon...

*Karşıda, kırmızı pencerede, bütün Rusların çarı
sapsarı bakıyordu bize.*

Kadınlar ağlaşıp toprağa diz çöktüler.

Ben kaldırmıştım ki elimi istavroz çıkarmak için

birdenbire dörtnala Kazaklar geldi karşımıza.

*Kazaklar şahlanmış bir at ve simsiyah bir kal-
paktılar.*

*Biz çocuklar bağrışarak serçe kuşları gibi düş-
tük.*

Bir at nalı ezdi benim dizkapağımı..."

Ve Topal Sergey bacağını sürüyerek
yürüyor o n l a r l a Kışlık Saray'a...

Rüzgârdır

kardır

ve insanlardır hâkim olan manzaraya.

Lehistan cephesinden gelen köylü İvan
Petroviç'in gözleri

karanlıkta kedi gözleri gibi görüyor :

"- *Ehhh, Matuşka*, - diyor, -

yeşil başlı ördek gibi toprağı attık çantaya..."

Sütunların arkasından ateş açtı Kışlık Saray,

ateş açtı yüzü güzel Yunkersler

ve şişman orospular.

Tesviyeci Topal Sergey :

"- *Hey gidi dünya*, - dedi, - *hey*,

Kerenski kalmış kimlere..."

Ve topal bacağının üstünden

düştü yere...

Köylü İvan Petroviç,

yağlı, semiz toprağı avucunun içinde görüp

ve kırmızı sakalına tükürüp

bir Ukrayna şarkısı gibi işletiyor mitralyözünü...

Bolşevik Kitof haykırdı yoldaşlara :

"- *Yoldaşlar*, - dedi, -

tarih

yani işçi ve köylü sınıfları,

yani kızıl asker,

yani, bir meşale yakıyoruz, - dedi, -

hücuma kalkıyoruz, - dedi...

Ve Neva nehrinde buzlar kızarıırken

o n l a r bir çocuk gibi iştihalı

ve rüzgâr gibi cesur,

Kışlık Saray'a girdiler.

Demir, kömür ve şeker,

ve kırmızı bakır,

ve mensucat,

ve sevda ve zulüm ve hayat,

ve bilcümle sanayi kollarının,

ve küçük ve büyük ve Beyaz Rusya ve Kafkas-
ya, Sibirya ve Türkistan,

ve kederli Volga yollarının

ve şehirlerin bahtı

bir şafak vakti değişmiş oldu.

Bir şafak vakti karanlığın kenarından

karlı çizmelerini o n l a r

mermer merdivenlere bastıkları zaman...

Gecenin ortasında kırmızı tuğladan

Kışlık Saray

ve limanda üç bacalı Avrora...

Nâzım Hikmet

1939, İstanbul Tevkifhanesi